

Republica XXV

În nordul munților albaștri

Aici în nordul munților albaștri
Unde ning ape repezi iar păstrăvii
Dansează pe sub genele lui Nicolae Labiș
Aici unde știm c-am fost de-apururi
Dincolo de noi mai aproape de noi
Mai departe în Călimani aceștia
Impietriți — spinări de tauri negri —
Cu jivini ascunse cu fluturi ciudați
Cu tăietori cu femeile lor
Venind către fiecare amurg
Aici ne-am născut și credem
Că sintem înaintea de-a ne naște
Aici unde curcubeul este aproape
Orice s-ar spune
Este aproape de noi curcubeul
Știm poezii frumoase știm poezii
Cu Putna și Ștefan cel Mare
Dar mai ales rostim poezia
Lui Mihai Eminescu
Auzită în tăcerea brazilor
În durerea stîncilor
În lumina ultimelor veverițe
Topindu-se în săgetarea aerului
Și-apoi în fiecare toamnă
Semănăm boabe de aur
Și griul vine să spună că poate rodi
Griul cîntă griul moare cu noi
Ca să răsară din nou după ierni
Bogate-n zăpezi și în datini...

George DAMIAN

Dimitrie GAVRILEAN :

„Horă”

OMUL — măsura
tuturor lucrurilor

Gh. BOURCEANU

Locul și rolul personalității umane în viața socială a fost întotdeauna tema majoră a științelor sociale și umane. Toate concepțiile despre lume pot fi considerate ca reversul unor concepții despre om, despre menirea sa în lume. Totdeauna și peste tot, în fiecare moment al dezvoltării sale, omul a pornit în viața practică de la el însuși, de la situația sa concretă. Istoria culturii și civilizației umanității ar putea fi urmărită în ceea ce are ea mai pregnant — așa cum a încercat la noi mai demult Mihai Ralea — prin prezența sau absența ideii de om. Și, desigur, reciproca acestei teze nu este mai puțin valabilă. Omul nu există decât concentrat într-o concepție totală care-i dă sens și îi luminează perspectivele de afirmare și înălțare. Într-adevăr, întotdeauna umanismul (adică preocuparea de a explica omul, asociată cu încrederea în perspectivele dezvoltării sale) a constituit piesa centrală, nucleul tuturor concepțiilor filozofice progresiste. Marxismul s-a inserat în istoria culturii universale ca un moment revoluționar prin depășirea perspectivei morale, ideologice asupra umanismului, considerînd pentru prima dată în unitate teoria și practica umanismului. În concepția filozofică marxistă, ideea emancipării omului implică, pe lângă momentul cunoașterii, *momentul organizării forțelor proprii omului* — ca forțe sociale ale unei orînduirii în care relațiile sînt umane.

A schița rolul și locul omului în edificarea societății noastre socialiste înseamnă implicit a dezvălui unitatea de măsură centrală pentru aprecierea superiorității orînduirii socialiste și

comuniste în raport cu toate orînduirile care au precedat-o. Socialismul îl emancipază pe om sau, ceea ce este același lucru, omul se emancipează în cadrul socialismului sub toate determinările sale. Emanciparea umană în spiritul umanismului marxist înseamnă: 1) reorganizarea relațiilor sociale de producție în acord cu interesele fundamentale ale majorității oamenilor: înlăturarea relațiilor de exploatare și asuprire și instaurarea și perfecționarea relațiilor socialiste de producție; 2) organizarea activității oamenilor liberi într-o societate care se dezvoltă pe baza cunoașterii legilor obiective ale istoriei; 3) crearea posibilităților ca omul să se dezvolte armonios și omilateral, ca să-și modifice treptat propria psihologie individuală în direcția asimilării tuturor valorilor sociale și producerea unui nou model uman — omul de tip comunist — corespunzător unei noi tabele de valori morale.

O analiză a emancipării sociale umane în cadrul și pe exemplul României socialiste, din acest unghi de privire, este de cea mai mare importanță. Ea ne dezvăluie că întregul amplu program de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate este concentrat în valoarea unui întreg principiu umanist: *dezvoltarea țării, libertatea națiunii și demnitatea individului*. Necesitatea și posibilitatea dezvoltării pe toate planurile, în mod armonios și într-un ritm accelerat, devin sub ochii noștri realitate printr-o împărțire chibzuită a eforturilor în toate aceste trei direcții inseparabil legate una de

(continuare în pag. 11)

VICTOR EFTIMIU

vremi de pace *)

Pe pămîntul plin de sînge, oase, pietre și comori,
În lumina dimineții, trec pe rînd sămănători
Risipind, cu mina largă, roditorul bob de griu
Ce s-atundă, ca să crească pină-n glezne, pină-n brîu.

Răsălîndu-se-n lumină, ies pe cimpuri mij de flori,
Din pămîntul plin de sînge, oase, pietre și comori
Și s-alintă-n adierea liniștitei dimineți
Pe mormîntul făcă cruce al atîtor mij de vieți...

S-au luptat pe aici strămoșii cu avîntul vitejesc
S-au luptat ca zimbrii falnici și acuma odihnesc
În pămîntul plin de sînge, oase, pietre și comori
Unde hoardele păgîne au trecut de-atîtea ori.

Din ce-a fost odinioară, astăzi n-a rămas nimic...
Curge liniștea și pacea ca pe vremi, cînd un voinic
Alungind un zimbru-n codri pomenitu-s-a în zori,
Pe pămîntul tău Moldovă, plin de soare și comori!

* Ultima poezie trimisă redacției.

in celelalte pagini:

CONST. CIOPRAGA: Despre umanismul artei

pag. 2

C. CRIȘAN: Specificul național și permanența poeziei

patriotice pag. 5

LIVIU LEONTE: Colocvii despre răspundere

pag. 8

AL. TĂNASE: Cultura de masă—concept și realitate pag. 9

FLORIN MIHAI PETRESCU: Versuri

pag. 8

ARCADIE PERCEK: Dedramatizarea cancerului

pag. 14

GHEORGHE TOMOZEI:

Moartea unui poet

Viața lui Labiș pe bază de documente, obiectul unei cercetări de arhivă, poate să pară, din multe puncte de vedere o imposibilitate, recunoscută în parte și de poetul Gheorghe Tomozei, cel care alcătuiește acest rar volum, dacă nu unic în felul lui, intitulat Moartea unui poet. (De ce „moartea unui poet”, cu articolul nehotărât, și nu „moartea poetului”, cind Labiș este un simbol atât de pur al poeziei, pentru că a fost și este, ca puținii alții, poetul). Propoziția „Labiș continuă să trăiască printre noi” nu sună nici șters, nici convențional, păstrându-și toată prospețimea numai pentru că în ea se află numele adolescentului de la Mălini. Scrisă sau, altelei, nescrisă, ea se desprinde din toate mărturiile despre poet închise între scoarțele acestei cărți. Gheorghe Tomozei mărturisește că n-a avut altă ambiție decît să alcătuiască o „carte-document”. Documentele privitoare la viața lui Labiș, chiar și cele mai aproape de sensul strict al cuvîntului, sînt însă tranșe de viață, nu „amintiri dintr-o viață moartă”. Documentul coboară în arenă, cartea fiind un montaj de texte incitator, care ne introduce într-o dezbateră sau, mai degrabă, într-un proces cu atîtea prezențe cîți colaboratori reali și virtuali are. Cea mai evidentă dovadă că poetul trăiește, ca autor al unei opere rezistente și nu ca purtător al unei legende, o constituie, după noi, mărturiile unor scriitori care, mai tineri, nu l-au cunoscut, dar au scris cu înțelegere despre poezia lui, atingînd miezul ei de arșiță eternă. Vom rosti patru nume: Ana Blandiana, Adrian Păunescu, Ion Alexandru, Cezar Ivănescu. Cît de palide, de sărace și de neînțelegătoare, apar, alături, mărturiile unor scocioritori prin dulapurile elevilor fostei școli de literatură! Gheorghe Tomozei crede că sînt necesare și acestea și, pentru ironia implicată de prezența lor în acest volum, poate că are dreptate. Cît privește Școala de literatură, adeseori obiect de discuție, ca și în multe din intervențiile cuprinse în acest volum, trebuie spus că Nicolae Labiș nu avea nevoie de această școală, ci școala din Kisellef avea nevoie de poet. Deși nu iubim argumentarea care începe cu dacă, ne vedem obligați să observăm că Labiș trebuia lăsat sau sfătuit să-și termine liceul la Fălticeni și facultatea la Iași, după care, ca Marin Sorescu, Dan Laurențiu sau Cezar Ivănescu, ar fi plecat la București. Încă o dată, nu avem dreptul să argumentăm cu „dacă” și, firește, nu facem nici o imputare nimănui. Comunicăm doar un gînd de care nu putem scăpa. Ce ar fi fost Labiș dacă ajungea la 25 de ani la București?

Despre cartea aceasta, atît de riguroasă sub aspect documentar, pentru că unele alunecări subiective sau fanteziste sînt repede amendate de glosările, nu o dată tăioase, ale autorului, s-ar putea spune multe și din diverse puncte de vedere. Din ea s-ar putea extrage mai întîi un „Labiș par lui-meme”, ca cea mai importantă parte. Abia acum, o dată trecută faza de adorare necenzurată de luciditate și după învingerea momentului dificil sau poate numai penibil al unor contestări la fel de subiective, Labiș poate fi cunoscut așa cum trebuie. Cartea aceasta ne ajută să mergem în direcția bună. Fără îndoială că sînt incluse în paginile ei și texte care servesc foarte bine biografia sau ilustrează circumstanțele vieții literare din momentul în care a debutat Labiș, dar îl servesc mai puțin pe poet. Ne gîndim la o poezie ca Gazeta de stradă, apărută în „Viața românească” nr. 6, 1951, din care era suficient dacă se citau doar cîteva versuri. Nu lărgim exemplele pentru că găsim, în schimb, atîtea texte revelatoare. Insemnări izolate sau poate fragmente risipite de jurnal, idei care ar fi putut fi dezvoltate în eseuri și cîteva încercări juvenile în proză fac să ne gîndim la Labiș ca la un scriitor mult mai complex. Conciza fraze, observația penetrantă a unei inteligențe ieșite din comun, biciuită de curiozitate și bine, temeinic informată, o umbră discretă, aproape tăinuită, de lirism, poezia nefăcută, învingerea fără dificultăți a anecdoticului convențional, biografic sau nebiografic, umorul, spontaneitatea și mobilitatea fanteziei, clădirea pe un unghi foarte personal a întregului material care îl asaltă sînt calități care se citește deslușit în „prozele” lui Labiș și am cita aici un singur exemplu: scrisoarea adresată de poet părinților în 2 ianuarie 1953, cînd abia împlinise 17 ani, pe care Gheorghe Tomozei o publică în acest volum sub titlul Lunga spovedanie din 2 ianuarie (pp. 135-140). Fragmentul publicat sub titlul Balcanismul ideatic și tînăr, o excelentă pagină de „proză autobiografică”, atîtea „crimpece de idei neterminate” ne încredințează că Labiș ne-ar fi dat nu numai prin opera sa, dar și prin astfel de „insemnări”, cînd acestea s-ar fi constituit într-un corp autobiografic unitar, un document unic pentru epoca noastră, realizînd și în felul acesta ceea ce promisea în 1955: „Și dacă miine bacilul, ștreangul sau banalul accident va pune capăt

existenței noastre, generațiile viitoare vor ști ce-au gîndit generațiile noastre”. Banalul accident s-a produs prea curînd.

Volumul aruncă, dincolo de dezvoltările de atelier, lumini revelatoare asupra poetului. Descoperim mai întîi un Labiș mai intim, mai desprins de „gîndul bătaios”, în poezia autobiografică, mai aproape de Eminescu din poeziile de dragoste: Mă speria larma tramvaielor, țîlor țiparului de atunci: Mă speria larma tramvaielor, Cîntec despre un vis cu cicoare, Eminesciene. Ceas greu. Ne întîlnim, în alte poezii, cu aceeași mare conștiință a epocii, care a fost Nicolae Labiș. Acesta este diamantul cu care poetul a tăiat o dimensiune numai a lui în lirica noastră contemporană. Între insemnările poetului, încredințate unor foi răzlețe de carnet, chiar dacă „Labiș n-a ținut niciodată un adevărat jurnal”, după cum presupune Gheorghe Tomozei, și poeziile: Am căutat, Amintiri despre prima iubire, Legenda paslunii defuncte, nepublicate pînă astăzi în volum, este o concordantă deplină. A încerca să-l transformăm pe Labiș numai într-un „principiu moral” pentru a-l putea nega ca poet, cum procedează Laurențiu Ulici, ni se pare o injustiție care nu-și află explicația în fermitatea unor principii estetice, cum sîntem lăsați să credem, ci într-o nemăsurată vanitate. Dacă n-am admite această motivare, care ține de aria de manifestare, din nefericire atît de largă, a unor slăbiciuni omenești, ar trebui să scriem cuvinte cărora le-am putea regreta asprimea. Acestor fraze nedrepte și crude le putem recunoaște cel mult eleganța cinismului: „Labiș nu ar fi fost niciodată un mare poet. Fericirea lui a fost că a intuit acest lucru și pentru a lăsa o amintire frumoasă a avut curajul tragic și sublim de a-și regiza moartea” (p. 357). Acest foarte de sus „nu ar fi putut fi niciodată un mare poet” este negat pînă și de I. Negoieșcu, care recunoaște „marele talent” al lui Labiș, rămîind însă convins că „destinul l-a împiedicat să se realizeze”: „Poetul a avut un mare talent, dar el făcea o poezie normală, în spiritul secolului al XIX-lea, care părea neobișnuită numai în contextul literar al aceluși moment” (p. 358). Volumul acesta, care recompune o biografie și, odată cu ea, un destin literar, are darul să atragă atenția asupra unui Labiș necunoscut și la acest chip al poetului ar trebui să se mediteze mai mult. Nu-i oare semnificativ faptul că Gheorghe Tomozei ilustrează Cele 7690 de zile ale poetului Nicolae Labiș, în încheierea volumului, cu o singură excepție credem, numai cu versuri din ciclurile Confesiuni și Destinderi din volumul postum Lupta cu inerția?

S-a vorbit, și cu oarecare insistență, de „anumite dezordini” din viața lui Labiș. Cu această imagine care trivializează o boemă benignă și normală nu ne putem împăca și trebuie neapărat corectată în lumina adevărului. Dacă mai este nevoie de o mărturie, pentru că în cartea lui Tomozei sînt atîtea care vorbesc de angelismul lui Labiș, poate fi adăugată și aceasta. În toamna anului 1955, Labiș și cîțiva prieteni și proaspete cunoștințe — printre care mă numărăm — priveau prin iarba rară, într-o podgorie de pe colinele Iașului, urmele argintii lăsate de melci în țărînă și a fost rostit numele lui Barbu. Am contemplat din clăile moi stelele care urcau, am gustat vinul generos, cum numai aceste dealuri sfîințite de pașii lui Eminescu îl pot da, și am ascultat, după ce ne-am retras înăuntru, muzică. Poezia Contemplație, care adună stinse ecouri bacoviene cu altele venite de la Barbu, își are izvorul aici. Reîntorși în oraș, am intrat, mai numeroși acum, într-un restaurant în care fusesem și cu o seară înainte, dar în altă aripă a lui. Cum între doi convivi se iscase un schimb mai violent de cuvinte, Labiș, cel mai lucid dintre noi, a intervenit plin de temperanță, cu sufletul lui extraordinar, deși era cel mai tînăr, chiar cu mult mai tînăr decît unul dintre beligeranți, și discuțiile s-au canalizat către un țărîm calm. Am amintit de aceste două nopți și o zi de libațiuni prelungite cu Labiș pentru a se vedea mai exact natura „dezordinilor” din viața lui. Ele scot în relief, de fapt, „excepționala natură sufletească a autorului moldovean”, despre care scrie Gheorghe Tomozei și pe care o argumentează atît de bine cartea pe care o alcătuieste. Labiș era la antipodul oricărei alunecări în trivialitate și nu-l vedem așezat la masa literaților pe care îi descrie Marin Preda într-o pagină memorabilă din Marele singuratic.

Dacă ar fi să adunăm, într-o frază finală, impresia pe care o lasă cartea lui Gheorghe Tomozei, atunci aceasta ar fi cel mai bine tradusă de notarea îndemnului care se desprinde din paginile ei: experiența acestei cărți de istorie literară vie trebuie continuată și cu alți scriitori.

Despre umanismul artei (I)

Const. CIOPRAGA

Platon era de părere că artele (care implică rafinament spiritual) moleșesc voința, de aceea nu le găsea potrivite pentru republica sa ipotetică. După multe secole, Schiller preconiza primatul artelor față de orice alte forme de viață, idec care a avut și are partizani. Pozițiile lor sînt extreme. Dealtminteri, în gîngășul domeniu al artelor subiectivismul și antinomiile constituie modul curent: Michelangelo, solitar și orgolios, se opune vîrstnicului Leonardo iar mai tînărul Rafael, deși impresionat de Michelangelo opune stilului grav, trîmîntat, al acestuia, un limbaj senin, luminos, de un optimism cuceritor. La toți aceștia, impulsurile umaniste provenite din arta celor vechi au dobîndit valențe noi, diferențiate. Prin individualități puternice, existența se revelă în forme infinite, încît, în ciuda disensiunilor, eforturile se însumează, ba chiar acționează convergent. Artă nu reprezintă doar o fascinație pasageră, un divertisment, ci o necesitate, o expresie a umanului în căutarea sensurilor fundamentale. Eforturile creatorilor trebuie înțelese ca niște voci care întreabă, caută răspunsuri și înfruntă eternitatea, opunînd spectrului morții imaginea umanității în mers. Marea artă afirmă și conferă demnitate. Timbrul și intensitatea vocilor diferă, modurile de expresie diferă de asemenea, timpul istoric propune creatorilor, succesiv, alte probleme, însă, în pofida notelor deosebitoare se manifestă o finalitate comună: nevoia de a cunoaște. Între mitologicul Sisif și Don Quijote distanțele sînt imense. Ce legătură poate fi între ei, se va întreba cineva? Simbolic, ei reprezintă însă un ritm universal, o decizie eroică, o dramă a voinței de a înfrunța, o credință înaltă în noblețea spiritului. Cavalerul Tristei Figuri nu e, cum apare la o privire superficială, un simplu caraghios, absurd pînă la ridicol, ci un căutător febril — care, dincolo de condiția lui de clasă în ruină — crede în nebunia sublimă a frumosului, o eroicului și binelui. S-a spus despre Don Quijote că, mai mult decît o carte spaniolă, e o carte umană, de aceea pe solitarul hidalgo îl deplîngem și-l iubim.

Din mij de confesiuni despre artă, emanînd de la toate tipurile de creatori, se pot extrage tot atîtea unghieri de vedere despre imperativele marii arte. Unul dintre acestea are în vedere arta ca principiu ordonator. Multitudinea de aspecte amorfale ale existenței întîrește o stare de provizorat; artei îi revine misiunea rezolvării. Esteticul în artă înseamnă clarificare, ordonanță, recompunere, avînd ca efect o încăntare a spiritului nu lipsită de efecte morale, justificînd frumosul ca un sens superior al vieții. Ideala de claritate al artei, ca asalt împotriva enigmei, a fost înțeles într-un fel de clasici și în altul de moderni; prima reacție a omului obișnuit de astăzi în fața unei picturi abstracte sau la lectura unei poezii suprarealiste este una de derută. Pictorul abstracționist își propune, temerar, să ajungă prin înlăturarea accesoriului, la esența fenomenelor, dar cum el înlătură sistematic fiorul vieții, rupe înseși punțile de legătură cu acestea; de unde impresia de uscăciune, de ermetism. Singularizarea excesivă a artei îi apărea lui Ortega y Gasset ca neadecvată omului, care „are o misiune de claritate pe pămînt”. Filozoful spaniol argumentează astăzi: „Un stil artistic care nu conține cheia pentru interpretarea lui, constă doar într-o reacție a unui singur element al vieții — sufletul însuși față de restul vieții; va produce numai valori ambigue... Pentru a stăpîni torentul nesupus al vieții, învățatul meditează, poetul fremătă, iar eroul politic înalță forțăreața voinței sale. Ar fi într-adevăr bizar dacă rezultatul tuturor acestor eforturi ar conduce doar la repetarea enigmelor universului”. Cultura, în a cărei steră intră și arta, conchide Ortega, înseamnă „elucidarea, explicarea sau exegeza vieții...” (Apud Herbert Read, Originile formei în artă, Ed. Univers, 1971, pp. 192-193). Ceea ce ni-l apropie pe Camus e sinceritatea, capacitatea de a rămîne limpede chiar și în frîmîntările cele mai dureroase. Gîndirea lui, — ni se spune în Mitul lui Sisif — sfîrșește calm în lumină, în „cultul soarelui de la amiază”, adică într-un clasicism de sorginte mult milenară. Modernul autor al Străinului e, în fondul lui intim, un clasic.

Fiindcă am citat numele lui Camus, unul dintre marii umaniști ai epocii noastre, să precizăm că în concepția sa resacralizarea nu mai are sens. Oamenii au detronat sfinții. Modernii, afirma recent un estetician, sînt însă pe cale de a sacraliza artele, creațiile genului uman, prin care ei devin demiurgi. Nu fără motiv, cei vechi îl puneau pe Homer în rîndul zeilor. În același spirit, britanicul E.M. Forster, scriitor de prestigiu, cerea — într-o conferință (inclusă în volumul Aspectele romanului) — ca romanul să facă prin autenticitate „conurență creației lumii”. Nu-l uităm pe Michelangelo, care, dominat de „nebulna” frumosului, se măsoară cu divinitatea, și regretă că Moise al său nu vorbește. De o „beție” a artei, „mai aptă decît oricare alta să estompeze spaimile de neant”, vorbea și Baudelaire (Une mort héroïque). Dacă arta implică idealizarea umanului, rădăcinile ei rămîn înfipte în real și nimeni nu le va putea rupe de acolo Criza noțiunii de realitate în cadrul suprarealismului interbelic, ne-o demonstrează categoric. Disperați, unii căutau o soluție, încercînd — iluzoriu — evaziunea din urît și platitudine într-un univers oniric. Experiența a ratat, negăsînd o adeziune largă; sacralizarea vizului nu se poate substitui vieții în totalitate. Stă în puterea artei însă de a găsi filoane de aur în realitatea cotidiană, punînd în fața ochilor noștri uimiți o umanitate ce ia cunoștință de sine, o lume care vizînd absolutul nu-și ignoră destinul imediat. Tot efortul creatorilor de geniu, din trecut și de astăzi, pare a sta sub semnul umanizării realității, în funcție de comandamentele timpurilor. Între compasiunea pentru dramele omului și admirația pentru omul titan, contemporan, autorul zborurilor selenare, este loc pentru mij de înțelesuri. Artă adevărată, continuăm să credem, înseamnă comprehensiune și atitudine. Nici dogmatic, nici abstract, umanismul artei e chemat să pună în valoare și îndoilele și monumentalul. Pentru că acestea aparțin deopotrivă vieții.

Noapte densă; ora 2 și 15 minute. Sunetul prelung al telefonului risipește tăcerea postului de comandă. La celălalt capăt al firului, o voce întretăiată cere intrarea rapidă în acțiune a brigăzii de intervenție. Stiloul aleargă nervos, notează elementele esențiale. Receptorul e așezat în furcă pentru câteva clipe. Apoi... 145; 173; 209. Numerele de telefon ale celor care, în astfel de situații trebuie primii anunțați, au răspuns.

Șosea umedă. Viraje strânse „pe două roți”; în lumina farurilor colinele fug spre întilnirea cu munții. Un pachet de „Carpați” trece din mână în mână, sclipăitul mărunț al figărilor pigmentează pomeții celor chemați „la fața locului” de un telefon, în oră târzie de noapte... Mașina dă în față oprește, stopurile aruncă reflexe incendiare; coborâm. Printre copacii desfrunziți, ramuri noi de oțel își împletesc geometriile. Sonda „Cerdac”.

Comenzi scurte, precise, termeni profesionali. „Tubingul” a cedat la presiunea straturilor geologice; pericol ca întreaga instalație să fie compromisă. Ore de efort maxim.

Obosela ascute liniile fețelor. Jocurile de lumini și umbre descopăr priviri febrile, mâini înclăștate pe structuri metalice, frinturi de gesturi. Cuvântul capătă altă greutate și alt sens. Privire, gest, cuvânt. Cuvânt, gest, privire. Se ascultă pulsul pământului. Acolo, în adânc, țiteiul își scrie biografia așa cum a învățat de veacuri. Aici, afară, oamenii îi pregătesc o altă identitate.

Mă năpădește ca o apă caldă și urcă în mine mândria de a fi laolaltă cu bărbații aceștia. Mândria că m-au acceptat ca pe unul de-ai lor, că au în prezența mea gesturile lor obișnuite, vorbele obișnuite. Din buzunarul unei pufoaice apare, puțin mototolit, un pachet de „Carpați”. Ajunge la mine. Mă servesc. Îl dau mai departe. Apringem figărilor, unul de la celălalt, și gestul banal, obișnuit este o legătură în plus între noi, cei de aici, o mână de oameni singuri în zorii mohoriți lingă structura sondei. O mână de oameni legați de pulsul cel mai intim al vieții și prin aceasta de MARELE MERS.

Tenacitate, perseverență, curaj, dăruire, cinste, muncă neobosită, conștiință profesională, pricepere, calificare... toate cuprinse în modestul: am 20 de ani (sau 15, sau 10) în petrol. Și asta valorează cit 20 (sau 15, sau 10) recomandări. Petroliștii și-au înscris în felul acesta meseria în cartea de onoare pe care o scrie astăzi munca.

Atiția ani în metalurgie. Atiția ani în oțel. Atiția și atiția ani în petrol. Aici, în formularea aceasta simplă, stau tot atiția ani de dragoste statornică, muncă neîntreruptă, cifre de plan, realizări și depășiri, bucurii ori încordare ca aceea pe care o trăim acum la sonda „Cerdac”.

Mă uit la oamenii aceștia și mă gândesc că mulți dintre ei sînt în prag de a-și sărbători în cifră rotundă, dragostea pentru meseria asta aspră, plină de răspundere, de greutăți, de pe-

Bărbații aceștia, petroliștii..

un reportaj de GH. FĂRTĂIȘ

ricol. Și-mi imaginez sărbătoriri ale acestor „nunți de aur” ale bărbăției, la fel de frumoase ca și celelalte pe care ne-am obișnuit să le celebrăm prin tradiție. Dacă este o sărbătoare statornică a doi oameni care s-au bucurat și întristat împreună 25 de ani, nu este cel puțin tot atita sărbătoare în 20 de ani dăruirii unei meserii?

Le privesc fețele palide în lumina obosită a dimineții de iarnă; fețele lor năpădite peste noapte de barba aspră a nesomnului. Și mi-i imaginez la o meritată petrecere a dăruirii lor.

20 de ani în petrol. La 17 ani pornise, fără nici o meserie, să ia în piept lumea orașului. Este angajat ca sonder la Oficiul reparații Moinești. Muncă necalificată la gura pufului. În trei ani trece prin două școli profesionale. Devine operator trol-intervenție, apoi sonder șef — la numai 20 de ani. Era în 1955. Urmează la fără frecvență cursurile școlii de maștri din Tirgoviște, pe care o absolvă în 1961. Lucrează ca maistru pînă în 1967, cînd este numit șeful secției reparații sonde.

Desigur, are o mare răspundere. În subordinea sa se află 16 brigăzi de intervenție. Greu? Da, e greu, dar cînd lucrezi împreună cu oamenii, învingi. Ru-de? Are. Dar s-a cam instrăinat... El este tocmai de pe lingă Buzău. Nu, nu se simte singur. Aici este acasă. Iubește locurile, oamenii, munca. A căpătat locuință la bloc, are o fetiță. Cui îi datorează tot ce a realizat? Sînt nume, firește. Dar sînt atit de multe încît n-ar putea să le amintească pe unele și pe altele nu. Maistrul Dumitru Filip, de bună seamă, dar și Sandu Mihai, și Dirlău Toader și Tisescu ori Avram...

20 de ani în petrol. Cum de se află aici cu echipa de intervenții? Dar unde să fie în altă parte, dacă nu aici?! E îngrijorat, se teme? Ingrijorat? Da, firește că este. E vorba de o structură izolată, de o puternică presiune a zăcămintului. Asta înseamnă asistență tehnică, asigurarea rapidă cu utilaje. Este nevoie de operativitate, de conștiinciozitate și chiar de curaj.

Teamă? Nu. De ce să le fie teamă? Își canosc bine meseria. Sînt cu toții oameni de nădejde, buni specialiști. Surpriza? Se pot ivi pe parcurs și surprize. Doar de asta se află aici, ca să le prevină. În cite schimburi lucrează? De obicei, în trei. Acum nu se mai știe. Se fac în curînd 16 ore de cînd stau lingă sondă. Lucrurile au început să intre în normal. Aparatura se comportă foarte bine și asta le dă siguranță. Ce a fost greu a trecut.

N-a greșit în previziuni? Nu. Sonda va mai fi activă nuli ani.

Două decenii în petrol. Dacă omul acesta și-ar face o carte de vizită, așa ar trebui să stea scris acolo: Tabără Vasile. 20 de ani în petrol. Moinești.

Lingă sondă, mișcările devin mai ritmice, mai egale. Brațul macaralei, uriașă pendulă, începe să introducă tubulatura nouă spre zăcămint. Oamenii îi ascultă pulsul, îi numără bătăile. Par chirurghi ai adîncurilor.

...Fumează încet, pățimaș. Tace. Tac și eu, să nu-i tulbur o dihnă asta „pe furate”. Fumăm în tăcere și ochii lui, cu privirea deschisă și sfredelitoare, mă cercetează din cînd în cînd, fără să ascundă că o face. Nu știu ce-o fi văzut, ce nu, cîncepe să vorbească fără să-l întreb. Povestește egal, domol, tot așa cum l-am văzut lucrînd. Își îngustează privirea din cauza fumului și privește undeva în duna zării, către ceața care se retrage încet, nehotărîtă, înspre culmi.

...„Era tot așa, ca acum, început de iarnă. Mergeam pe 16 ani și eram cel mai mare dintre șase frați. Tata lucra în petrol. Îl vedeam plecînd cu noap-

tea și întorcîndu-se în noapte. Mereu frînt de oboseală. Muncea din greu, dar parcă trăgea în pustiu. Trebuia să încep să ciștig și eu cite ceva, să ne mai sălțăm din nevoi... Pe atunci meseria se învăța pe furate. Eu aveam norocul să mi-o arate cineva, să-și bată adică cineva capul cu mine. Prea mult timp n-avea nici el, tata. Și apoi, nu erau să-l plătească pentru că-și dăscălea feciorul.

Am intrat sonder necalificat. Era prin 1937. Abia după Eliberare am început a „crește”. Cursuri de calificare, cursuri de specializare, de improspătarea cunoștințelor. Le-am urmat cu gîndul la școala pe care n-o făcusem la vremea ei și cu dorința de a ține pasul cu tehnica. La noi, vedeți, aparatura este modernă, metodele pe care le aplicăm, de asemeni. Și pe urmă, te ajung din urmă cei tineri și dacă nu îți pasul începe a rîde de tine unul căruia abia îi mijeste mustața. Un sonder trebuie să cunoască fizică, matematică, chimie, să aibă școală temeinică. Țiteiul înseamnă piine și viață, el are nevoie de oameni pricepuți.

Noi, cei din familia Avram, avem legături vechi cu petrolul.

D. GAVRILEAN :

„Marele arcaș”

antract

CEI ALEȘI

N. BARBU

Zăbranicul tristeții s-a zbatut de mai multe ori în toamna tirzie, sub norii de smoolă. A fost ca un virtej negru care a stins, uno după alta, în răstimpuri scurte, citeva toite magnifice ale spiritualității românești. Le-a stins, dar nu de tot, ci numai în pămînteana lor sursă, supusă prefacerii eterne, în timp ce stelele pe care mintea și fapta marilor aleși le-au înălțat pe bolțile cunoașterii vor continua să se rotească, luminînd spre viitor.

Scepticilor, cu sau fără program sau intenții de „demitizare”, această constatare li se va părea banală. De la Horațiu — cel puțin — și pînă la noi, ea tînde să insenineză apusurile celor care devin conștienți de tragica contradicție a vieții și a morții. Ea aduce mîngiere, de-atîtea ori, și celor care rămîn să continue lupta nobilă a înaintașilor.

Stările se repetă, deci, aceleași sentimente însoțind, de fiecare dată, dureroasele despărțiri de cei ce nu au a se mai întoarce. Dar repetarea nu face decît să pună în lumină niște stări elementare, care îmbracă adevăruri simple și neschimbate. Or, acestea nu pot fi banale, sînt adevăruri grave, angajîndu-ne ființa.

lată, același vînt rece al morții, suflînd necruțator, a făcut să încremenească, în supremul suris al celei din urmă împliniri și chipul lui Athanase Joja — iubitorul de înțelepciune și de adevăr — filosoful și logicianul, și ochii pătrunzători și adînci ai savantului-inventator Henri Coandă care o revoluționat tehnica contemporană ca un veritabil meșter — și nu numai ucenic-vrăjitor; la fel a înghețat zîmbetul blînd al fizicianului-atomist Horia Hulubei, în timp ce privirile proteice ale lui Victor Eftimiu, poate cel mai prodigios scriitor al literaturii române, au rămas suspendate în neant.

Dincolo de granițele care despart încă domeniile diverse ale creației, meditația pătrunsă de adevărurile elementare ale umanității, meditația în marginea destinelor urmate de aceste mari prezențe ale geniului românesc și care conținută să rămînă prezențe, ne dezvăluie un drum, o credință și o aspirație comună. Este drumul muncii neabătute, al perseverenței de care vorbea o dată Henri Coandă, adresîndu-se studenților, muncă perseverență care ajunge să echivaleze cu o veritabilă și statornică pasiune. Or, o asemenea pasiune nu se învață, nu se comandă, ci se

naște, cu fiecare personalitate, în baza credinței în om, în baza contopirii în spirit cu valorile create de semenii noștri, de la începuturile istoriei și pînă azi. Trăirea valorilor umaniste răspunde și aspirației de a contribui la îmbogățirea lor, așa cum au făcut-o și cei trecuți pe tărîmul umbrelor în acest final întristat al toamnei. A trăi valorile umaniste, a le spori și răspîndi, a însemnat, pentru toți cei dispăruți acum, nu numai o dispoziție interioară, nu numai o satisfacție cunoscută în izolare, ci o dăruire totală, o afectivă solidarizare cu soarta poporului din care au făcut parte. Curajul civic, împotriva față de tot ce putea să constituie o știrbire a integrității și demnității naționale, lupta consecventă pentru apărarea întregului patrimoniu spiritual al poporului, au constituit o firească și semnificativă întregire a creației acestor proeminenți reprezentanți ai științei, ai gândirii filozofice și ai artei românești. Slujind știința, slujind creația în zonele ei de altitudine, marile figuri azi dispărute au înțeles să-și slujească patria și — printr-însa — umanitatea. Spiritul revoluționar al fizicului Joja, patriotismul fierbinte al lui Coandă și Hulubei a căror creație a fost dedicată progreselor țării, militantisul umanist al dramaturgului, poetului, prozatorului și publicistului Eftimiu dau măsura unor personalități creatoare profund devotate poporului și umanității.

Este lecția marilor aleși, pe care tocmai munca pasionată și imboldul luminat al patriotismului i-a consacrat.

ȘTEFAN DIMITRIU: Trapez

În ultimul timp debutul în proză a oferit câteva nume de tineri scriitori depășind condiția improvizăției ori a experimentării juvenile. Dar aceste debuturi marceau îndeosebi o neobișnuită știință a scrisului, altfel spus — știința „scriiturii”; acest din urmă termen — supralicitat și devalorizat în scurt timp. Dincolo de această frumoasă „scriitură” (a se vedea majoritatea comentariilor critice la **Coborînd spre Nord-Vest**) se ascund de multe ori neputința de a nara, de a crea personaje, de a comunica un univers uman inedit. Aventura cuvintului, chiar atunci cînd a găsit virtuozii executați, ne-a lipsit de **Cărți**, oferindu-ne **Scriitori** în perspectivă.

Am insistat asupra acestor puncte teoretice pentru că Ștefan Dimitriu se înscrie în orbita a ceea ce am considerat pînă acum un deziderat: debutul său în roman înseamnă, pe de o parte, confirmarea ca romancier, pe de altă, afirmarea unei cărți. **Trapez**, apropiat tematic și chiar valoric de **Intrusul**, propune o circumscrisie în problematica romanului a unui erou tragic.

Eroul lui Ștefan Dimitriu este răspunzător nu de propria vinovăție, ci de vinovăția altuia. Mihai Olaru, eroul romanului **Trapez**, un Călin Surupăceanu adolescent născut într-o casă de învățători proprietar de pămînt, este în căutarea adevărului, ca unică valoare inalterabilă. Planul memorării (excellent motivat, uneori structurat poematice, de pildă fragmentul punctat de invocarea către domnișoara Mimi) este recompunerea unei ordini sociale pe care eroul o refuză: războiul, anii de secetă, descoperirea adevăratei înfățișări a propriei familii. Planul rememorației se încheie cu reforma agrară, arestarea tatălui lui Mihai aflat în opoziție și ruptura definitivă a eroului cu o lume crepusculară concretizată în imaginea propriei familii.

Secțiunea prezentului, derulată pe un șantier, după motive asemănătoare **Intrusului** (uneori prea în spiritul lui Marin Preda), inversează raportul: eroul este refuzat de noua organizare socială, este suspectat. Dublu proces, **Trapez** se înscrie în circuitul unor preocupări în resituiră, nealterate de clișee, a epopeii dramatice de instaurare a unei noi societăți. Ștefan Dimitriu realizează a roman al devenirii lui Mihai Olaru. Proces lent, întîrziat de forțe contrarii care acționează asupra eroului, impunîndu-i oscilații sensibile de la comunicabilitate la suspiciune, devenirea lui Mihai Olaru este zborul de pe trapez, riscul căutării adevărului.

VAL CONDURACHE

PAUL GEORGE STATI: Nisipuri zburătoare

O poezie limpede de factură tradiționalistă, nu lipsită însă de ușoare sonuri moderne, scrie Paul George Stati, autor al cărui nume figurează mai ales în publicațiile interbelice, perioadă în care și-a tipărit și două plachete. Sensibil în arta sa, poetul nu s-a străduit să-și valorifice mai amplu valențele talentului, dar nici nu și-a părăsit uneltele, socotind că este de datoria lui a sluji poezia, cu deplină sinceritate și îndeosebi cu un exces de discreție.

Volumul **Nisipuri zburătoare** aduce suficiente accente lirice personale (pe lingă unele reminiscențe din Pillat), spre a fi receptat și reținut ca atare. Ceea ce ține de tradiție se exprimă în versuri cantabile, cu imagini proaspete, vizînd straturi mai adînci ale sensibilității umane, cu idei transfigurare la diapazonul omului contemporan și cu un profund sentiment al pămîntului. Atras de picturalul poetic, Paul George Stati reușește să realizeze un pastel interiorizat de bună calitate, în care natura generoasă a patriei prinde viață ca într-un caleidoscop fermecat: „E mai sticlos văzduhul și mai rece / luminile în frunze pun rugini / și crizanteme cu palori aztece / asteaptă vîntul nordic în grădini”. (Sfîrșit de vară). Nu întîmplător o poezie este intitulată **Peisaj**, prîbind virtuți plastice remarcabile: „Sub orizonturi cîinii latră / mușcînd din liniștea de piatră / și tropot surd de cal răsună / pe limba de asfalt, sub lună. / Cer clar, răsfrînt în lac, pătrunde / cu pestii stelelor în unde / și trestii își desfac pămîni / sub lotca de sîdef a lunii. / În sălcii spînzurat stă vîntul / și-o creangă plînge, legîndu-l”. Interesantă, deși cu o expresie poetică mai stearsă și cu o tentă amintind de Păstorel, apare evocarea **Cotnar**. Din aceeași substanță lirică este plasmuit și sonetul **Gînd moldav**, evocare pioasă a Văracului, în care „peste acest pămînt ce mai visează” prezența umbrelor lui Eminescu și a Veronicăi rămîne mereu vie. Iată și versuri în care gravitatea tonului se îmbină cu simplitatea elevată: „Mi-e inima grea ca pămîntul de grea. / O tulbure apă străbate prin ea; / o simt cum mă-nvăluie-neet și egal / și gîndu-mi întoarce, val singur, val singur, la mal”. (**Spleen**).

Paul George Stati încearcă să scrie și versuri din care să nu lipsească viziunea modernă: „Thalassa, thalassa, / sirenele mării au ieșit din castel / nu mai sînt valuri; / sini de sireni / vin către maluri, / sinuoase coapse ale fecioarelor mării / lunecă albe sub cer”. (**Valuri**). Cu unele excepții, **Nisipurile zburătoare** ale lui Paul George Stati confirmă prezența poeziei autentice.

HARALAMBIE TUGUI

Arta națională, literatura fiecărei țări au implicat, au oglîndit dintotdeauna, spiritul specific, direcția și evenimentele social-istorice ale fiecărui popor. De aceea, nici nu se poate concepe un muzeu imaginar al literelor unei națiuni din care să lipsească tocmai scînteia de eternitate a dragostei de patrie.

De prisos să aducem în sprijinul acestei afirmații-postulat dovezi arhiștră-cunoscute. După „fatala influență” a artei europene, muzele egiptiene continuau să se modeleze, imbinau noile achiziții cu universul sensibilizator al Nilului, cu impulsurile dintotdeauna ale pămîntului din care au fișnit.

În cerul inspirației marilor artiști, al marilor poeți ai lumii din toate timpurile, metafora eroticii patriotice, iubirea de țară, epic sau liric, a înobilat versuri celebre, a „născut” în multe cazuri, poezii înșiși, trasîndu-le drum spre posteritate. Cuvîntul patrie — se știe — a apărut tirziu; poezia patriotică exista — se poate spune fără nici un dubiu — mult înaintea lui. Istoria literară se vede așadar obligată să consemneze cu onoare vîrsta lui imemorială.

Poezii noștri unioniști — chiar cei pe care talentul i-a servit mai puțin — au fost oare înflăcărați cîntăreți ai meleagurilor și istoriei românești invocate în atîtea alegorii ale Unirii? Pașoptiștii, de asemenea. Chiar de parte de țară, mulți dintre ei au topit în creuzetele romantice-retorice dar înălțător sincere ale vremii, o întregă metaforică a patriei. Exemplul lui **Alecsandri** se înscrie în fila de aur a genului, pentru a nu mai aminti faptul, la fel de cunoscut, că strălucitoarea „**Figaniada**” este o operă fișnită din jiridele generoase ale specificului național și, ca atare, profund patriotică, după cum mărturiseste limpede în prolog, însuși Ion Budai Deleanu explicînd motivele pentru care s-a apucat a-și scrie „**Jucarea**”.

Se știe apoi că una din cele mai dinamice școli de opinie în cultura românească, a fost aceea dedicată specificului național. Ea a început cu „**Dacia literară**”, care îndemna la unirea social-politică și culturală a celor trei principate, la o literatură originală, națională, idee reluată de **Kogălniceanu** în al său cunoscut „**Cuvînt introductiv la cursul de istoria națională**” din 1843; el îndemna patern pe tinerii scriitori, pe poeți, să se inspire din trecutul istoric al patriei.

Încă sub numele de **Cezar Vraja**, cu care **Ibrăileanu** semna primele sale articole, istoricul literar a insistat asupra „**caracterului național**” al poeziei populare pe care, de altfel, o va recomanda mereu ca punct de plecare pentru reprezentanții poeziei culte. Recomandarea avea desigur la bază ideea de mare valoare, și astăzi în întregime valabilă, că adevărata literatură trebuie să aibă un caracter popular. Sînt opinii exprimate de **Ibrăileanu** în articolul său din 1894 „**Literatura pentru popor**” în care criticul — pe atunci foarte tînăr — propunea ca literatura să răspundă unei funcții, unei valori educative.

Căuînd să dovedească faptul că a-porturile culturale ale unei țări, fizionomia ei intelectuală nu pot veni în contradicție cu cultura universală, că între acestea două poate să existe un proces de firească întrepătrundere, **G. Ibrăileanu** dezvoltă în cuvînte aparent prea simple dar pline de conținut, expresia practică a specificului național și a pandantului său imediat — literatura patriotică: „**Intr-o navelă sau un roman — adică în epopeea modernă — și în teatru, subiectul e luat din viața națională, excepțiile fiind rare, aproape curiozități...**” (s.n.). Și, privitor la lirică, **G. Ibrăileanu** continuă: „**O bună parte însă din poezie, și anume cea lirică, nu are de zăgrăvit realități obiective decît într-o mică măsură (aspecte de natură, farmecele femeii etc.), realități cu puțin ori fără nici un caracter specific național**”. În același context însă, cunoscutul critic revine cu disocierea importantă, precisă, că însuși „**poezia — și mai ales cea lirică, cea mai înzestrată din speciile genului — exprimă mai ales afectivitatea unui individ și concepția lui de viață, e națională adesea numai întru atît întrucît sufletul unui individ poartă pecetea poporului din care face parte**” (s. n.).

E cazul, oare, să aducem interpretări suplimentare la aceste, atît de limpezi, afirmații? Am vrea doar să subliniem că **G. Ibrăileanu** pune aici implicit, asemenea multor intorici literari și cercetători lucizi de pretutindeni, și problema adresabilității unei literaturi. El anticipa, mai mult sau mai puțin conștient, o problemă atît de vehiculată azi în cadrul sociologiei literaturii — relația scriitor-cititor.

Specificul național și permanența poeziei patriotice

Constantin CRÎȘAN

Ni se întîmplă astăzi să deschidem nu puține volume de versuri — aparținînd mai ales tinerilor poeți și, ce e mai curios, chiar debutanților — în fața cărora, aviditatea noastră de degustători evoluăm ai poeziei, rămîne, la sfîrșitul lecturii, nesatisfăcută. Autorul ne-a plimbat mai mult sau mai puțin adînc prin spațiile unor lamente și senzații existențiale, unele bine „puse în ecuație”, ne-a oferit crîmpeie mai mult sau mai puțin reușite de eros liric, dar nu ne-a oferit valori poetice egale pe tema atît de generoasă și divers abordabilă a dragostei de patrie, a portretului divers, cu infinite resurse de inspirație, a realităților pămîntului și vieții noastre contemporane.

De ce, ne e greu mereu să răspundem. Avem în fața noastră o tradiție care ne obligă de la cronicari și **Școala Ardeleană**, la marii, înflăcărați noștri pașoptiști, de la **Eminescu** la **Goga**, **Arghezi**, **Bлага**, **Bacovia**, **Voiculescu** și **Ion Barbu**... Cît de-adînc național, vibrant și specific național este chiar „**Isarlik**”-ul lui **Ion Barbu** sau un poem exemplar ca „**Bălcescu murind**”!

Nu mai puțin importantă și exemplară în acest sens, este „**lista**” scriitorilor, poezilor români contemporani care ne servesc, sub proprii noștri ochi dovezi evidente, de o mare diversitate stilistică; poezii și poeme — uneori cicluri întregi —, ca să nu mai vorbesc de ceea ce aș numi poemul-reportaj, sînt construite pe vibrante realități specifice naționale, sînt făcute din eposul cotidian al marilor noastre realizări. **Eugen Jebeleanu**, **Radu Boureanu**, **Mihai Beniuc**, apoi, din altă serie „**cronografică**”, vibrantul **Alexandru Andrei** care, în alexandrinii clasici dar de loc învechiți, știe să convoace ațîția cititori, de toate vîrstele, la bucurie, la extazul unor teme atît de generoase: glorificarea peisajelor — în vesnică metamorfoză — ale patriei, și a arhitecturii general al acestor transformări, Partidul. Se re-

ține apoi, cu o plăcere sinceră, un poem ca acela dedicat **Porților de Fier** de către **Virgil Teodorescu**, după cum în pasta vînos folclorică a unor poeți ca **Ion Bănuș**, vom putea să gustăm mereu exclamația entuziastă a unui eros profund patriotic. Patetică, îmbrăcînd uneori forme de o caldă plasticitate, ni se înfățișează și poezia pe această temă a unei **Maria Banuș**, **Veronica Porumbacu**. Este o încîntare să faci lectura repetată a poeziei, a liricii patriotice a lui **Grigore Hagiu** care — ca și aceea a lui **Nichita Stănescu** din „**Roșu vertical**” sau, mai recent, din „**Un pămînt numit România**” — constituie un reviriment stilistic pentru abordarea din unghiuri inedite a genului.

Constituie, în aceeași măsură, prilej de bucurie și pasiune împărtășită, lectura poemelor tinerești, încărcate de electricitatea iubirii de patrie, ale septuagenarului **George Lesnea**, liric de o mare prospețime — sau ritmurile energetice, febrile, imnzind peisajul românesc și istoria noastră, ale lui **Horia Zilieru**.

Poezia patriotică — spunem din nou un loc comun — înglobează, de asemenea, tratarea istoriei naționale, a marilor ei evenimente și figuri strălucite de eroism și legendă; nu poți să evoci în clișee pe un **Tudor Vladimirescu**: în schimb poți să-l așezi în noi firide lirice, asemenea lui **Adrian Păunescu** în aura mitului, așa cum a făcut, de asemenea, exemplar, **Gheorghe Tomozei**. În altă ordine de idei, poți fi contemporan în poezie, făcînd arheologie folclorică autohtonă; printre alții, **Florin Mugur** o face, și cu incontestabil talent. Seria exemplelor de valoare e mult mai bogată, de aceea o și întreprum aici...

Dar să revenim; l-am luat pe **G. Ibrăileanu** martor al acestei excursii literare, să apelăm tot la el; în condițiile actuale ale unui progres continuu impetuos este, oare, specificul național obligat să dispară din alchimia poeziei moderne? Nu, nicîdecum. Sesizînd fenomenul acestei dezvoltări și diversificări a culturii, vizibil de cîteva decenii, **G. Ibrăileanu** nota în „**Modă și originalitate**” (articol apărut în „**Viața românească**”, ian. 1928) că, în pofta proliferării curentelor noi, specificul național nu va dispărea niciodată, chiar dacă „se împușinează”. (Verbul din urmă cuprinde desigur o tușă umoristică dacă nu uităm că el apărea în contextul unor polemici pe această temă cu **E. Lovinescu**).

Dacă azi, avem o poezie a cetății, a patriei, încă prea puțin diversă și nu întotdeauna memorabilă, vina aparține și criticii mult prea flexibilă în fața modelor literare și, din cîte constat, puțin dispusă să dedice acestui important gen o adevărată și largă dezbateră.

O dezbateră din care s-ar putea naște, la un moment dat, fundamente teoretice și practice pentru o antologie largă, purinzătoare, a poeziei patriotice, purtînd chiar semnul apariției ei, viziunea contemporană asupra eternității patriei și, totodată, semnul bogat, rivnit de marele public, al unui univers educațional, civic, demn de a fi redefinit mai limpede, adus la cadranul generos al anilor noștri, la temperatura esteticii noastre, fără îndoială mature.

D. GAVRILEAN :

„Vestitori primăverii”

Emil Bunea termină medicina la Cluj, publică volumul Din versurile unui medic de țară, se stabilește în comuna natală Seaca, pe malul Dunării, lângă Turnu-Măgurele, profesază zece ani meseria deprinsă pe băncile facultății de pe malul Someșului, — și revine în literatură spectaculos și sub o nouă înfățișare, de romancier, de excelent prozator. Sigur că firea și limba oamenilor săi de lângă Dunăre ne vor duce cu gândul la Moromete, dar cine se poate plînge ieșind din mantaua lui Marin Preda? Lumea satului contemporan, mulțimea, plină de frământări, înverșunată, ca un mozaic, sibilinică, complexă deci — găsește în Emil Bunea un scriitor despre care se va vorbi. După romanele lui Marin Preda, Fănuș Neagu și Ion Lăncrănjan, Emil Bunea mi se pare unul dintre cele mai autentice glasure din proza dedicată oamenilor pămîntului.

Sigur, o proză despre oamenii ce merg la oameni, despre ploile care seamănă sau nu între ele, despre moartea în câmpie, — dar cine se poate plînge ieșind din mantaua prozei românești? (Dumitru Radu Popescu). În fața unei asemenea prezentări ultrafavorabile, echivalând cu o consacrare definitivă, criticul nu poate trece indiferent; după lectură însă, romanul lui Emil Bunea nu răspunde nici pe departe unei astfel de concluzii. Și sincer să fiu, nu-i văd rațiunea decât în sens pedagogic sau stimulatoriu. O astfel de caracterizare i se potrivește mai mult lui D. R. Popescu însuși decât lui Emil Bunea! Am lăsat iarba să crească (Editura Dacia, 1972) nu iese din pomenita, celebra manta, decât trădându-i ceea ce nu trebuia trădat: maniera, tehnica. A scrie ca Marin Preda, a-i împrumuta formula epică, a descoperi chiar un limbaj asemănător și, mai ales, a regiza o nouă fierărie a lui Iocan, numind-o „piața lui Moțu”, cu un nou „filosof” care să-l înlocuiască pe neuitatul Moromete, nu e ceva neobișnuit. Satul lui Emil Bunea e de pe lângă Dunăre, dar este un clișeu obscur față de cel moromețian. Comparația dintre cele două romane nu rezistă decât ca geografie literară! Romanul lui Emil Bunea are însă câteva scene izbutite, realiste, câteva personaje remarcabile, dar în mare narațiunea e prea vizibil dirijată spre un conflict social neverosimil care nu are nimic dramatic. Finalul romanului este de-a dreptul penibil. Și ceea ce nu-i reușește suficient lui Emil Bunea este încercarea de a introduce în compoziție, prin Moțu și Șefu Gheorghe, ironia,

ROMANE DE AZI (III)

Zaharia SÂNGEORZAN

comical, o anumită filosofie rurală. Eșecul este explicabil: scriitorul vrea cu orice preț să ne ofere un alt Moromete! Intenția rămîne exterioară, iar rezultatele nu conving. Ironia superioară a lui Moromete — mod esențial de a-și domina viața și de a și-o juca ca un desăvîșit actor ce este — e, la Emil Bunea, un simplu carnaval mediocru. Ironia moromețiană, esență a unei înalte filosofii rurale, se transformă într-o banală filozofare. Clișeele se răzbu-

nă. Romanul cooperativizării nu trebuie să fie vodeviluri, dar nici pinze naturaliste din care să fișnească disperarea culorilor lor neintegrate suficient realității artistice. Satul din romanul lui Emil Bunea are, așa după cum spunem, și câteva scene de o mare frumusețe lirică. E excelent surprinsă dragostea instinctuală, pură, ferită de false complicații. Sub un salcîm se petrecea un inocent dialog erotic. Descrierea reacțiilor, a peisajului rural, este exemplar făcută: „Stătea sub salcîm și dincolo de gard, sub aceeași umbră, Floarea cu Goguțu ei plănuiau cum

— Nu, nu, lasă-mă, se apăra ea cu vorba, lipindu-se mai tare de băiat și fiecare vorbă a ei se auzea clar. Apoi vorbele se auzeau unite, rămîneau în jurul lor, aerul era nemișcat, nu și cînd să facă nunta... Era întinericul dinaintea răsăritului lunii. Salcîmul nu înflorise încă, dar căpătase miros, se pregătea să înflorească. Fata se lăsă sărutată, mîngiată pe sîni — avea cămașa desfăcută la nasturi pînă la cîngătoarea fustei — sîngele ei ardea pînă în sfîrcuri așa cum stătea lipită de Gogu și femeia din ea o risipea în fărîme, nu mai știa pe care lume trăia. O căldură moale o urca și o cobora, o căldură care-i făcea bine.

adia nici o fișie de vînt (...). Fata se rupse greu, urcă bătătura parcă ducînd în spate toată greutatea luminii de lună și cînd ajunse în dreptul căldării mari, cu apa de ploaie adunată cu două nopți înainte, se spălă răcorîndu-se apoi intră în casă” (p. 82—83). Odată cu despărțirea de tînărul logodnic, fata poartă cu ea „toată greutatea luminii de lună”. Acest extraordinar vers, cu rezonanțe blagiene, nu e altceva decât re-

fluxul, vraja unui magic cîntec de dragoste. Intuiția poetică a lui Emil Bunea mi se pare în acest caz cu totul excepțională. Emil Bunea creează apoi și o pagină de realism erotic ieșit de sub zodia poeziei. Cineva din sat se reîntoarce din război: își cercetează casa ca un hoț, privește neliniștit geamul luminat să se încredințeze că nevasta lui nu luase în casă pe altul. Nu vede străinul, dar descoperă un copil mai mult decât lăsase la plecare. Surpriza produse un

dezastru moral. Personajul e năucit. Dragostea dinții îl salvează. O rememorează ca pe un leac. Emil Bunea reconstituie totul cu o mare artă a desenului exact: „Se închegaseră colțurile casei prin întineric și el tot mai stătea cu ochii nedeslișiți de ceea ce vedea înăuntru: o mare bucurie îl stăpînea, nu era în odaie nici un bărbat. Și fără să știe cum, poate cînd îi privise, își număraseră copiii și înlemnise. Erau patru, nu trei, cîți lăsase el. Își dusesese mina la gît să nu-i iasă inima pe acolo, și impleticindu-se, de-abia ajunsesese să se așeze din nou pe buturuga pe care mai stătuse. Și-i năvălise în minte Leana lui de cînd era fată, bătaia avută cu a lui Manea, nepotul Stancăi — văduva, pentru ea: apoi nunta, prima lor toamnă de tineri însurați, cînd ei merseseră la porumb și el o iubise acolo între foșnetul de hîrtie sticlă al frunzelor uscate, fără să-i pese că ea îl certa fiindcă ar putea să răcească” (p. 52).

D. GAVRILEAN :

„Primăvara”

DAN ROTARU

puterea supunerii

Tu rostești cuvintele de parcă i-aș fi împrumutat gura chipului tău pentru o rostire timp de un ochi sau de-o mină. Umbra ta mă repetă, umbra mea chiar și-n somn și-e stăpînă.

Tu și-n somn mă iubești, și-n privirile altora; Eu pe brînci în poemul acesta mă strecor și rămîn să mă rog ca să fiu pe clișitul ochiului tău sting timp de-o lacrimă rob sau stăpîn.

semn de punctuație

Trupul meu, dincolo de ochii tăi, explicîndu-te.

Depinde cum te citește cineva, depinde cît de trist te citește.

Ochii tăi îți colorează trupul, ochii tăi îți explică trupul.

Depinde cum te citeșc atunci cînd simt cum trupul meu te explică.

lecție de fizică

Nu, Doamnă, de genele mele nu s-a spînzurat niciodată o fată! Te înșeli, ochii noștri se rotesc, se rotesc și ne aruncă trupul din ce în ce mai departe, demonstrîndu-ne, parcă, fiecăruia, cît de-adevărată este forța centrifugă despre care am citit toți într-o carte.

Și îmi vine să strig, Doamna mea, da, să strig: Tu ești lege, ochiule, ești o lege pe care, în trecere printre lucruri, trupul meu adevărat în orbite tot mereu o culege.

Dar tîrziu e în camera aceasta așezată peste tine ca o pasăre peste un ou. Somnul tău pe ochi mereu se răzbuună.

Nu, Doamnă, între pleoapele mele n-a dormit niciodată o fată așa cum dormi tu acum. Noapte bună!

numărătoare pînă la mine

Numără-mă singur, numără-mă! Voi trece de mai multe ori prin fața ta, pînă cînd vei avea siguranța că început-am a te repeta.

Te privesc cum stai singură, te privesc; Știu, nu te-am învățat pe dinafară. O să te-nvăț de la un ochi la altul, dacă nu-n somn, măcar în astă seară.

Dar numără-mă singur, numără-mă! Fă-ți socoteiile că începe viața.

Te știu pe dinafară, Doamna mea, deschide geamul, bună dimineața!

imperiu pietrelor

Și totuși după ce mă strigi mai rămîne ceva nerostit, ceva peste care stăpînește umbra, ceva care se rostește numai cu umbra cuvintelor.

Poate copacii care mătură singurătatea drumului, poate apele în care peștii își depun umbra, mai rămîne ceva, mai rămîne ceva.

Poate gura cu care mă strigi rămînînd în urmă ca o rană în care colcăie pietrele.

Dezvoltarea culturii muzicale românești în epoca contemporană reprezintă, fără îndoială, continuarea firească a unui proces îndelungat și complex. O continuare și, totodată, o etapă de cea mai mare semnificație în istoria culturii noastre muzicale. Se știe că trecerea României spre socialism, lupta revoluționară de edificare a noii societăți, asigurând condiții deosebit de favorabile afirmării artei și literaturii și determinând profunde mutații de conștiință, a pus în fața slujitorilor muzicii, creatorilor în primul rând, o problemă umană și social-politică a cărei ardentă importanță a stimulat în timp apariția unor lucrări de ridicată valoare artistică și o elocventă expresivitate. Desigur, evoluția creației muzicale românești, în acest sfert de veac, nu a fost lipsită de

film

MESAGERUL LOSEY

Republica XXV

MUZICA ȘI IMPERATIVUL COMUNICĂRII

căutări și, uneori, de insuccese. Dincolo de acestea însă, an de an, muzica noastră a cucerit noi trepte ale maturității, și-a precizat trăsăturile specifice, contribuind la definirea spiritualității românești contemporane. În acest sens, este important să subliniem, în primul rând, reușitele în direcția încorporării unei tematici noi, expresie a înaltelor idealuri socialiste: tema luptei comunistilor, a muncii libere, tema înfloririi patriei socialiste, a înfrățirii și păcii dintre popoare sau tulburătoarea temă a transformării omului noi societăți; toate acestea au determinat o îmbogățire cantitativă și calitativă a patrimoniului muzicii noastre, i-au conferit acesteia o nouă funcție în societate, obligându-i pe compozitori să dezvolte genuri muzicale diverse și să caute noi modalități de comunicare cu publicul larg. Este vorba deci de împlinirea idealului de accesibilitate, ceea ce presupune, pe de o parte, o amplă acțiune de educație muzicală a iubitorilor de artă și valorificarea unor structuri muzicale care să favorizeze procesul de apropiere și înțelegere a muzicii (de pildă, muzica cu text, muzica programatică), pe de altă parte o perfecționare continuă a mijloacelor de expresie.

Privit în perspectivă, procesul dezvoltării muzicii românești, în acest sfert de veac, este marcat de un progres continuu care evoluează de la lucrările corale simple, sincere, entuziaste sau paginile simfonice programatice de un patos festiv uneori, la creații muzicale elaborate, de o expresivitate elevată, acestea din urmă presupunând o accesibilitate care a depășit stadiul încântării sonore imediate. Scrise într-un limbaj mai simplu sau mai complex, lucrările acestei perioade sînt și vor rămîne documente muzicale grăitoare, de multe ori adevărate „reportaje”, alături de opere de artă încercate de rară și autentică poezie. În dezacord cu unii critici care vedeau, mai ales pentru anii de început, doar aspectele epigonice ale creației muzicale, iar pentru ultimii ani doar insuccesele unor experimente, considerăm că realizările obținute de poporul nostru în domeniul construcției economice și al democratizării vieții sociale, nu pot fi despărțite de remarcabilele succese înregistrate în cîmpul vieții muzicale. Acestea se datoresc activității unui număr impresionant de compozitori, aflați la vîrste diferite, a căror creație nu mai are nevoie astăzi de prezentări insistente. Căutînd să înțeleagă epoca „cu luminile cît și cu umbrele ei” toți au răspuns cu sinceritate și dăruire îndemnul din totdeauna al partidului — îndemn subliniat la Congresul al X-lea de secretarul general — exprînd, cu ajutorul graiului elocvent al muzicii „freamătul creator al poporului, care transformînd prin munca sa eroică înfățișarea țării, se transformă pe sine însuși”

Recunoscînd rolul și importanța pe care activitatea practică a poporului a avut-o asupra dezvoltării artei, a muzicii, nu putem neglija cauzele specifice ale acestui proces. Cercetarea muzicologică a ajuns la concluzia că două acțiuni au avut darul, mai ales, să influențeze creșterea și maturizarea muzicii epocii socialiste. În primul rînd, cunoașterea și preluarea critică a tradiției muzicale naționale (bunaoară lied-ul lui Jora, creația corală a lui Drăgoi, opera lui Zirra și P. Constantinescu etc.), și, în acest context, cunoașterea și valorificarea creației lui G. Enescu. Lucrările enesciene de primă importanță — *Sonata a treia pentru pian și vioară*, *opera „Oedip”*, dar mai cu seamă *Simfonia de cameră* — au deschis noi orizonturi generațiilor de compozitori, i-au făcut să descopere un creator de o exigență, originalitate și o voință de înnoire cum nimeni nu putuse bănuși. Artistul genial dovedea prin muzica sa o puternică legătură cu viața și idealurile nobile ale poporului său, dar, totodată, o puternică receptivitate la nelișițele umane ale veacului și la căutările febrile ale unor muzicieni de orientări estetice contradictorii.

În al doilea rînd, contactul cu realizările înregistrate de muzica universală în ultimele trei — patru decenii a însemnat o experiență nu mai puțin importantă decît cunoașterea creației enesciene. Dincolo de experiențe care vizau doar impunerea unor noi mode stilistice, compozitorii români iau contact cu valoroasele rezultate obținute în direcția largirii conceptului de tonalitate și a elaborării unor noi sisteme de gândire muzicală, precum și a descoperirii de noi surse sonore. După ce arta componistică a secolului nostru s-a îmbogățit cu creațiile unui Stravinsky sau Bartok, Schönberg, Webern și Berg, Varese și Messiaen și a cunoscut experiențele lui Xenakis, Stockhausen sau J. Cage, nu se mai putea concepe o activitate de creație muzicală cu mijloacele secolului și nouăsprezecelea. Reflectarea marilor probleme ale vieții omului contemporan presupunea un limbaj artistic perfecționat, capabil să sondeze și să comunice stări de conștiință complexe și o nouă sensibilitate. Către aceasta au tîns și compozitorii noștri, în mod deosebit cei aparținînd generațiilor tinere. Cu excepția unor încercări rămase în stadiul de experiment, reprezentanții școlii componistice românești, pornind de la marile teme social-umane ale noii orînduirii și realizînd o sinteză originală între tradiția națională și experiențele inovatoare ale secolului, au reușit să obțină progrese însemnate în dezvoltarea muzicii noastre. Esențială rămîne imperioasa nevoie a comunicării, manifestată în toate actele de creație ale compozitorilor, vigoarea mesajului uman pe care muzica lor o transmite ascultătorilor. Simțim aceasta în lucrări ca *Triplul concert* de P. Constantinescu, *lied-urile* lui M. Jora, *simfoniile* lui D. Cuclin, *cantatele* lui Șt. Niculescu, *concertele* lui A. Vieru și P. Bentoiu, *suitele și corurile* lui A. Stoia, *oratoriul „T. Vladimirescu”* de Gh. Dumitrescu, *„Miorița”* lui S. Toduță, *Secvențele* lui C. Țăranu, *opera „Fata cu garoafe”* de Gh. Dumitrescu, *„Mariana Pineda”* de D. Popovici sau lucrările instrumentale ale lui A. Stroe, Al. Hrisanide, A. Zeman, V. Spătărelu, S. Păuța.

În mod logic, o asemenea trecere în revistă nu putea aborda aspecte particulare ale creației muzicale românești, și în primul rînd, nu putea înregistra numele tuturor compozitorilor care și-au adus contribuția la progresul creației muzicale din țara noastră. Ne mulțumim să subliniem încă odată că lucrările de valoare înscrise în cultura muzicală a României socialiste sînt rodul eforturilor de creație ale tuturor generațiilor de compozitori. Ele sînt expresia sinceră și elocventă a năzuințelor de fericire și pace, a umanismului poporului nostru.

Mihai COZMEI

Cinefilul român l-a cunoscut pe Losey mai mult din lecturi, căci o inexplicabilă răceală a achizitorilor noștri ne-a ținut departe de o operă care ar fi putut să ne intereseze din toate punctele de vedere. Simpatizant al Partidului Comunist cineastul este exclus de la Hollywood, în 1952, de faimoasa comisie pentru cercetarea activității anti-americane. Se stabilește la Londra cînd palmaresul său era încă modest — doar șase peicule — și rămîne aici, marcînd inversul exodului european spre studiourile americane. De la debutul în a șaptea artă (Băiatul cu părul verde”, 1948, căruia criticii îi acordau calificativul de „cel mai nobil film din istoria cinematografului”) pînă la „Mesagerul”, au trecut peste douăzeci de ani și ecranele lumii au cunoscut cam tot atîtea filme ale americanului europeanizat. Cu fiecare dintre ele s-a impus tot mai convingător ideea că cineastul este preocupat de probleme psiho-sociale caracteristice contemporaneității, că urmărește constant radiografierea fără echivoc a unui univers moral în care predomină pe de o parte culpabilitatea iar pe de altă responsabilitatea, poli între care se strecoară nuanțe intermediare de inocență, puritate, delicatețe și frumusețe umană. Ni s-a părut exactă observația lui Savel Stioșu („Cinema” 7/10) că Losey și-a asumat acea sublimă obligație a respectării ideii ca factor generator al expresivității artistice. Poate fără excepție filmele sale sînt dovezi în acest sens, dar nouă ne-au demonstrat-o doar „Pentru țară și rege” (1964, operă în care rigoarea clasică nu a anulat o anume expresivitate modernă), „Ingrijitorul” (1963), după cunoscuta piesă a lui Harold Pinter (prezentat de televiziune) și acum, acest pur și simplu excepțional film „Mesagerul”, capodoperă care, în confruntarea de la Cannes, de anul trecut, a cucerit Marele premiu, depășind alte două capodopere — „Moartea la Veneția” a lui Visconti și „Talking off” a lui Forman. Nu am avut cum urmări — noi spectatorii români — evoluția, treaptă cu treaptă, a cineastului, eforturile pe care le-a făcut și greutățile pe care le-a întâmpinat în afirmarea unui crez artistic original, a unui stil particular, caracteristic, corespunzător unei etici personale, dar filmele care și cite ni s-au oferit ne lasă să bănuim și, cumva, să înțelegem această evoluție. Acea desăvîrșire artistică, acea densitate și nuanțare a ideilor, acel raționament al observației și al transpunerii, acel farmec învăluitoare, fascinant al imaginii, acea simplitate a esențelor și, în ultimă instanță, acea magie care inundă ecranul și trece, de acolo, în sală sînt, toate, rezultatul căutărilor unui limbaj propriu, al frămîntărilor creatoare, al culturii și inteligenței, dar și al unei însușiri inefabile căreia îi spunem, convențional, har sau talent.

„Mesagerul” este cel mai frumos, cel mai echilibrat, poate cel mai perfect film pe care l-am văzut în ultimii cîțiva ani. Rigoarea clasică își impune încă o dată virtuțile, umbrînd chiar și cele mai valoroase experimente moderniste. Sigur, sub acest raport, Losey nu polemizează cu nimeni. El își vede, imperturbabil, de laboratorul său de alchimist al frumuseții, fără să se lase influențat și fără să-și propună a influența pe cineva. E un caz, cred, singular — și nu numai în perimetrul cinematografului englez.

Povestea „Mesagerului” este de o mare simplitate și, în același timp, de o mare tristețe — și aici iarăși trebuie să spunem că avem a face

cu o trăsătură caracteristică lui Losey: majoritatea povestirilor sale cinematografice au o pronunțată undă de tristețe, atunci cînd nu sînt de-a dreptul tragice: eșecul social sau moral, distrugerea personalității, rateul sentimental sînt temele lui preferate. Ziceam, deci, că povestea din acest film e simplă și tristă. E de fapt un flash-back al eroului principal, erou care, ajuns la o vîrstă înaintată, rememorează întîmplările unei vacanțe din copilărie, întîmplări care l-au marcat pentru toată viața. Există atîta discreție în această rememorare și atîta finețe încît la o viziune neatentă, cineva s-ar putea înșela asupra intențiilor regizorului; adică s-ar putea crede — și, vai, cît ar fi de greșit, de unilateral! — că Losey a făcut acest film ca să ne spună povestea de dragoste (și ea tristă, și ea un eșec) a frumoasei castelane Marian cu frumosul și sensibilul fermier Ted Burgess. În fapt, se petrece așa: copilul de 13 ani Leo Colston este invitat într-o vacanță la castelul unui coleg nobil. Printre uimirile sale — provocate de o lume pe care n-o cunoscuse și de un sistem de viață cu totul inedit — se află și cea provocată de Marian, frumoasa soră a colegului său, de care se simte foarte apropiat — și căreia consimte să-i facă mici servicii ca răspuns la afecțiunea pe care ea i-o arată; îi duce și-i aduce scrisori de la fermier. Cînd descoperă adevărul relației de dragoste dintre cei doi, la care se mai adaugă și logodna lui Marian cu un om pe care nu-l iubea, în sufletul plîpînd al copilului se produce o prăbușire; pe aceste ruine nicidec nu va mai crește floarea dragostei. Peste 50 de ani, Marian fără să înțeleagă drama ce se petrecuse, îl muștră că nu s-a căsătorit și că a rămas uscat și fără dragoste, ceea ce e egal cu o ratare. Așa dar peste tristețea adîncă a unei suferințe de-o viață, se suprapune o altă tristețe și mai cumplită — aceea a neînțelegerii sacrificiului. Cît de delicat, cît de discret și sincer sînt nuanțele de Losey aceste adevăruri n-are rost să spunem; trebuie văzut. O dată cu afirmarea unei atitudini sociale (denunțarea inutilității, superficialității, parazitismului și lipsei de sens a unei lumi, mai exact a clasei nobile din societatea engleză a anului 1900), cineastul realizează prin „Mesagerul” un model de operă de factură clasică în care se concentrează toată măiestria unui regizor cult, rafinat, extrem de sensibil și inteligent, pentru care fiecare cadru este o bijuterie ce trebuie șlefuită perfect, fiecare personaj — un caracter ce trebuie reliefat prin trăsături definitorii, fiecare legătură (între personaje sau între acestea și structura socială) o relație ce trebuie urmărită și dezvoltată pînă la cele mai fine nuanțe; iar peste toate plutește un aer inefabil de frumusețe, o aură romantică fascinantă care îi urmărește pe spectator multă vreme după vizionare. Am citit undeva o frază pe care o rețin aproape exact și pe care o reproduc din teama că nu am fost suficient de convingător: „A pierde Mesagerul înseamnă a pierde cel mai frumos și inteligent film realizat vreodată. Este o capodoperă”. Sigur că trebuie să fi văzut toate marile filme ale lumii ca să poți spune, la modul absolut, că acesta e cel mai frumos și mai inteligent, dar criticul care a scris asta a făcut-o nu cu intenția unei ierarhizări a tuturor capodoperelor, ci cu entuziasmul de moment provocat de vizionarea unui film minunat și rar.

Colaboratorii lui Losey sînt și ei cineaști de cea mai bună condiție și contribuția lor hotărîtoare la realizarea filmului a fost recunoscută de regizor; deși el intervine peste tot, supraviețuiește totul, modifică și transformă tot ce i se pare a nu răspunde perfect viziunii sale. Le rămîn suficiente merite și cunoscutului dramaturg Harold Pinter care semnează scenariul (după un roman de L. P. Hartley), și excelențului operator Gerry Fisher pe care mai întîi am înclinat să-l socot un specialist în arhitectură și decorație, atît de mult mi-a plăcut cum a filmat interioarele castelului și ale catedralei (evitînd întotdeauna gratuitatea spectaculoasă și punînd detaliile arhitectonice și unghiurile de filmare în relație cu mișcarea ideilor, cu evoluția personajelor). Sigur că de minuțiozitatea și rafinamentul compunerii cadrelor s-a ocupat și Losey personal, dar autorul imaginii a găsit în permanență consensul. Am încetat însă să-l socot pe Fisher specialist doar în arhitectură și decorație îndată ce l-am văzut ieșind, cu aparatul său, din castel și filmînd spații deschise, simple peisaje naturale cărora știe să le dea un conținut cuceritor, emoționant în ciuda vastității lor (sau tocmai prin aceasta). Michel Legrand, semnatarul partiturii muzicale, nu a comentat în acest film, ci a reușit să ne infiltreze peste tot și să devină după caz: replică, peisaj, detaliu arhitectonic, privire, alergare, plîns, lumină, ploaie, regret și încă multe altele. Am întîlnit foarte rar o atît de perfectă integrare a muzicii în structura, în ființa unui film.

Ar mai fi interpreții. Dar au fost toți atît de bine aleși și conduși, atît de bine au răspuns solicitărilor personajelor, încît analizîndu-le jocul am avea senzația că rupem corole de flori ca să le descoperim delicata construcție. Ne mulțumim de aceea să le consemnăm doar numele: Julie Christie (Marian-Lady Trimmingham), Alan Bates (Ted Burgess), Dominic Guard (Leo Colston-copil), Michael Redgrave (Leo Colston), Margaret Leighton (D-na Maudsley) ș.a. Întîlnirea cu Losey — acest adevărat mesager al frumuseții — ne-a făcut să regretăm că multe din filmele sale ne-au rămas necunoscute.

Ștefan OPREA

DIMITRIE GAVRILEAN

„Compoziție” (detaliu)

Cu pălăria ca o pasăre galbenă în zob, cu privirea visătoare, trece printre copaci ginditori, urmat de credinciosul său ciine, într-o lumină de melancolică împăcare rămasă parcă din alt secol, „Marele vânător”. Nici un carnagiu cinegetic, nici măcar o umbră de îngrijorare în mierea caldă ce vernisează pădurea. Nu e fiors, nici semeț. Ii spunem „marele” pentru ceea ce ar putea săvârși, liberi fiind să-l împodobim cu toate trofeele închipuitelor noastre vânători. El știe aceasta și de aceea vine din vreme, ca un personaj uitat din tabloul din salonul cu mobilă „bois de rose”, decolorat de vîrstă, dar încă fredonînd o arie din „Vinzătorul de păsări”.

Înainte de a fi o aventură, vînătoarea e invitație la cea stare euforică de cuprindere a orizontului în brațe, de a toate supunere prin condiția umană. Deci, aparent, marele vînător trece cu tolbă plină de metafore gîndite în singurătate și de poeme cromatice pe care le așteaptă șevaletul.

E un invingător.

★

Dimitrie Gavrilean a pășit cu dreptul peste pragul lui Cronos însemnat cu 30. Zimbetului său sfios a rămas pe undeva, prin adolescență, numai ridurile frunții încrunțate sub cîrlionții părului depășesc acest prag, maturizînd obrazul oacheș. Artă

lui însă e veche, tare veche. Prin cîte generații s-o fi filtrat pînă să ajungă la acest Dimitrie?

— Maestrul meu Corneliu Baba nu m-a învățat atît felul de a trata pictura, cît mai ales modul în care să o fac, mai exact să o gîndesc înainte de a pune mina pe penel, ne mărturisește Gavrilean. Pictura nu trebuie să fie doar enunțativă, să exprime prin mijloace frumoase și atît. Mijloacele să fie subjugate fondului, ideii tabloului. Maestrul ne-a învățat să facem legătura între problematica fondului și mijloacele subordonate ei.

— Spune-mi, meștre Dimitrie, prin ce reușești să faci modernă o artă aparent depășită? Aproape am impresia că e, de fapt, o redescoperire a vechii arte, a tainelor deținute cîndva de frescarii moldoveni de după Ștefan și a celui fior unic al navilor populari.

— Am coborît în epocă, în vechime, cu bună știință și convins că de fapt nu cobor eu, ci aduc acea artă la mijloacele mele, la construcția mea sufletească dacă vreți. Nu există artă veche, artă nouă, numai Artă. (Acel admirabil crez al lui Wagner). A fi modern, înseamnă a trata cu aceeași seriozitate ca și cei vechi eterna problemă: omul cu toate implicațiile lui sufletești. La urma urmei, arta se repetă ca forme de exprimare dar ca fond rămîne unică. Indiferent de mijloace, în primul rînd modul de a concepe spațiul te face modern. Simbioza dintre mijloacele artistice și ideea pe care o servesc,

sentimentele pe care le comunică public o fac modernă. Așa se explică modernitatea unor opere vechi și desuetudinea unor creații, contemporane doar ca an de realizare.

— Lucrezi greu?

— Chinuitor, dureros de greu. Poate de aceea am credința că o artă realizată lesne nu rezistă. Unii mă consideră fanatic și nu-mi displace. Sint fanatic prin credința în artă; ea te face să fii tu însuși oriunde și în orice condiții.

— În ce raporturi te afli cu culoarea?

— Între iubire și ură. O zidesc, fiindcă mi-e dragă. Aștern strat peste strat pînă ce cîntă cum vreau, adică emană acea lumină interioară, fiecare grăunte cromatică devenind un rubin sau un topaz. Am răbdare și ea știe asta. De aceea se lasă greu și îmi creează stări de încordare în care nu mai există odihnă nici liniște, ci o obsesie de care trebuie să mă eliberez. Pentru a-mi recîștiga libertatea, muncesc pe brînci. Iar cînd lucrarea e terminată simt un gol interior. Urmează perioada de respirație, de acumulare, pînă ce încep să gîndesc alt subiect și care, treptat treptat mă acaparează. Și din nou începe lupta chinuitoare, dulcea luptă.

★

„Colorist de o neasemuită finețe, Dimitrie Gavrilean creează imagini compoziționale populate de nenumărate personaje minia-

turale, lucrate cu o artă de bijutier oriental” îl caracterizează Claudiu Paradais în „Pictori ieșeni” (Meridiane 1972).

Gavrilean nu trebuie considerat fragmentar, nici studiat cu lupa întrucît el se mișcă într-un spațiu uriaș împrumutat din cosmogonia populară. Parcă-parcă i s-ar potrivi cuvintele scrise într-o cronică plastică de Tudor Arghezi:

„Artistul minuieste soarele, cerul vegetația, lumea, cu pasiunea și franchețea naturii de la care a învățat gestul mare și liber de a construi”.

Gavrilean nu e miniaturist, e constructor de vastități populate cu viață.

— Atîta vreme cît arta se adresează oamenilor, ea trebuie să-l reprezinte pe om în totalitate, deci cu gîndurile, visele și năzuințele lui, crede Gavrilean. El stă în centrul universului, dar nu în mod ostentativ.

Mediul în care se mișcă omul nu are importanță. Nici dimensiunile. Măreția nu e dată de mediu, nici de proporții, ci de suflet. Oamenii lui El Greco sint flăcări fluide. N-au dimensiuni.

— Îți place El Greco, „extaticul prin disproporții”, cum îl numește Pallady în Jurnal?

— Enorm. El și un primitiv italian, Piero de la Francesca, fiecare reprezentînd altfel drama umană. La ultimul mă cucerește relația spațiu-personaj și ordinea de ansamblu. E o arhitectură spațială uluitoare.

— Ce preocupare imediată ai?
— Tapiseria „Intemeierea Moldovei”. Tehnica mă seduce prin

crochiu

DESEN

Val GHEORGHIU

Ninsese. Ciorile fugiră din copaci pe marile frontoane și îngroșară acolo, pe imaculatele timpane: cărnaoa Thalie, măștile, lira,

îmbufnatul leu, părinții medicinei, zimbrul, făloșii bărbați de demult, faunul stropșit, adalisca, geometrul, lebăda, panul ochios...

Am alergat la Teatru și am deschis ușile toate. Aplauzele au trosnit în orașul alb ca o sineață humuleșteană. Vulgarul desen s-a rupt în mii de ciori.

Lăsînd marilor frontoane noblețea imaculatelor nuanțe.

simplitatea tratării spațiilor. Decorativul pretinde o anumită tratare a elementelor de amănunt. În perspectivă, o personală în luna martie 1973 la Galeriile de artă din Iași.

— Tema care te obsedează?

— „Bilciul deșertăciunilor” — adică nașterea, iubirea și moartea, dar nu ca triptic ci într-o singură lucrare. O frămînt de mulți ani, o voi mai frămînta mulți ani, dar simt că, pînă la urmă, o voi realiza, trebuie s-o realizez, încep să-i văd proporțiile.

★

Acasă la Dimitrie Gavrilean, oamenii își fac casele din lemn. Acoperișul este construit la sol și numai după ce este gata, e urcat pe clădire; în acea clipă casa devine casă, pînă atunci putînd fi orice. În clipa asamblării acoperișului, constructorii deși lucrează la nivelul solului văd cum va arăta, în totul, ca proporții, opera lor.

Cerul lui Dimitrie Gavrilean e tot atît de populat ca și pămîntul, vîrstele omenirii întîlnindu-se ca în frescele vechi, unde realul și fantasticul sint laolaltă ca într-un bilci al deșertăciunilor. Toate proiectele pe acel unic albastru de Voroneț.

Era să uit: Dimitrie Gavrilean s-a născut și a copilărit sub zidurile Voronețului. Va rămîne toată viața în poiana cu minuni. E un artist fericit.

Aurel LEON

Noua stagiune a Teatrului Național din Timișoara s-a deschis sub semnul unei decise opțiuni pentru teatrul de idei. Piesa debutantului Aurel Gh. Ardeleanu, **Coroană pentru Doja**, Alegere de dramaturgul sovietic Alexei Arbuzov, Șantajul belgianului Claude Spaak au, ca trăsături comune, dezbateră problematică, dialectica ideilor. La Aurel Gh. Ardeleanu, arhitectonica dramatică se înalță pe o structură poetică care amintește un oratoriu laic. Prezența puternic marcată a mulțimii răzvrătite, ciocnirea de opinii, de mentalitate de clasă, deosebite și antagoniste, între Doja și Zapolya vădesc o viziune contemporană asupra istoriei. Arbuzov își construiește nucleul ideatic al textului dramatic în jurul ideii de responsabilitate. Claude Spaak, în sfîrșit, ne înfățișează într-un spațiu geografic imprecis determinat, ciocnirea între dictatura politică, care dorește aservire totală și tragismul unei intransigențe morale care se vrea străină de lupta revoluționară.

Regizorul Ion Taub i-a revenit sarcina de a promova textul dramatic al lui Aurel Gh. Ardeleanu. Spectacolul cu **Coroană pentru Doja** se străduiește să estompeze unele scăderi ale textului și, în primul rînd, puținătatea scenică, teatră și conflictului. În viziunea regizorală a lui Ion Taub accentul e pus, cu osebire, pe plastică. Mișcarea în scenă atent sincronizată a masei figuranților (teatrul și-a asigurat colaborarea, o inițiativă fericită care trebuie aplaudată, studioului studențesc de teatru de la Universitate), elemente de baleț și pantomimă, accentuează dinamismul punerii în scenă a textului dramatic; ponderea, în reprezentare, e pusă pe mișcare scenică, pe vizualitate, și, mai puțin, pe text și pe cuvînt. Contribuția pictorialului scenograf Emilia Jivanov accentuează valorile plastice. Muzica lui Ovidiu Manole contribuie prin acorduri cînd sumbre cînd melodioase la plămuirea cadrului sce-

nic adecvat și la crearea unei atmosfere prielnice desfășurării grave, patetice a spectacolului.

Mai puțin manifestă este prezența regiei artistice în spectacolul cu piesa lui Arbuzov **Alegere**. Regizorul Sergiu Savin a înțeles bine sensul înalt, valoarea de mesaj a textului dramatic dar din păcate spectacolul nu a reușit să dinamizeze îndeajuns ideile piesei. Ritmul încet, trenant, a condus uneori spre monotonie, în pofida unor momente și scene reușite, lucrate cu migală. Scenografia Doinei Almăjan Popa, frumoasă și sugestivă în sine nu ne-a învederat însă îndeajuns legătura intimă, necesară cu textul dramatic.

În calitate de invitat, Dan Alecsandrescu regizor la teatrul din Arad a montat, la Naționalul timișorean **Șantajul**. Regizorul arădean a fost un colaborator bine ales pentru conlucrarea creatoare cu trupa Teatrului Național din Timișoara. Dan Alecsandrescu și-a concentrat eforturile îndeosebi pentru a sublinia momentele „tari”, așa-zisele lovituri de teatru, fără să neglijeze scoaterea în relief a adevărului uman pe care îl conține piesa. Ceea ce am fi cerut, în plus, ar fi fost o demonstrație mai convingătoare, prin continuitate, a compoziției personajului principal, un judecător care, dintr-un profesionist oarecare se transformă într-un reprezentant al justiției imanente.

Cum e și firesc spectacolele Teatrului Național din Timișoara, în acest început de stagiune, au prilejuit creații actoricești diverse. Ceea ce se poate remarca, e strădania

conducerii teatrului timișorean de a promova, cu răspundere și simț al curajului, actori tineri în roluri ample, de greutate. O mențiune pozitivă în această direcție, îi privește pe Ion Cocieru. Tinărului interpret i s-a încredințat, în **Coroană pentru Doja**, rolul protagonistului. Actorul joacă sobru, reținut, evită atracția jocului exterior și patetismul factice; ceea ce am fi dorit în plus, în această interpretare, ar fi fost o prezență scenică mai masivă, capabilă de a aduce mai aproape de spectatori impunătoare imagine a căpeteniei de răsculați care a fost Doja. O surpriză plăcută, bogată în promisiuni, ne-a oferit Traian Pîrlig. Atît în Zapolya (**Coroană pentru Doja**), dar mai ales în **Șantajul**, el s-a dovedit capabil de a crea roluri de compoziție foarte bine gîndite.

Dintre ceilalți interpreți, menționăm în **Alegere** pe Horia Georgescu și pe Viorica Cernucan. Vl Jurăscu ne-a dat, în aceeași piesă, un Korolevici convențional. **Șantajul** a prilejuit lui Gheorghe Leahu, artist emerit, o creație caldă, emoționantă, vibrantă (judecătorul Domingo Juregui). El și-a găsit colaboratori prețioși în alți doi tineri actori debutanți p scena Naționalului din Timișoara, Mihaela Murgu (Pilar) și Gheorghe Stana (Garcia Morales).

Stagiunea a debutat astfel la Timișoara, mai ales în domeniul intențiilor și al promisiunilor, sub bune auspicii. Este adevărat însă că nici una din cele trei premiere timișorene nu constituie încă un mare spectacol.

TRAIAN LIVIU BIRĂESCU

Stagiunea la Timișoara

MAȘINIȘTII

Andi ANDRIEȘ

disputelor, mașiniștii vitalizează cu anonimatul Dincolo de spectacol, în spatele replicii și a lor substanța unei arte pe care noi o numim teatru și pe care ei o înțeleg dintr-o perspectivă necunoscută nouă.

Lumea lor pare neobișnuită. Un mediu al excitației și al disciplinei absolute. Un ritual al tăcerii, grabei desăvirșite până la reflux, al gestului precis. Mașiniștii sînt una din pulsațiile teatrului, una din energiile care fac posibilă demonstrația scenică.

Printre edificii de mucava, printre butaforii cu valoare de incontestabilă realitate, lingă bare de metal și plaoane care se apropie sau se depărtează, în fața manetelor docile și atotputernice — o apăsare, o altă privesc — printre toate acestea mașiniștii există și produc arta cu puterea lor ascunsă, cu meseria lor tainică și de neînlocuit.

Final, aplauze, aclamații... Ținindu-se de mină într-o horă a gloriei efemere, actorii se înclină. Rampa îi poleiește cu lumină și miracol.

Aplauze, aclamații...

Undeva, în spate, mașiniștii au și început să strîngă lumea destrămată odată cu ultima replică. Se mișcă pereții, se mută grădinile, miine e un alt spectacol, miine e altceva.

Rampa încă mai poleiește chipul actorilor care se înclină.

Cortina însuflețită și umanizată urcă și coboară, urcă și coboară. Necunoscuți, în ungherele lor laterale, mașiniștii trag otgoanele cortinii cu palmele înfierbintate.

Sus, jos, sus...

Miinele ard. Mașiniștii deschid și închid fereastră succesului. Peste câteva minute vor rămîne singuri pe scena goală, în fața unei săli goale și parcă tristă. Fraze automate, profesionale. Decoruri, perdele, totul se strînge, totul e în ordine. Desigur, mașiniștii au rămas ultimii.

Miine, pe același spațiu al miracolului, vor veni cei dinții pentru a clădi un alt cadru, cu alți pereți sau cu alte perspective, cu alte lumini, un cadru în care noi vom crede uitîndu-i convenția, reținînd sensurile, uitîndu-i pină și pe mașiniști...

COLOCVII DESPRE RĂSPUNDERE

Liviu LEONTE

„Colocviile adolescenței” înscriu, o dată cu apariția volumului Catargele înalte, o contribuție de prim ordin în abordarea unor idei izvorîte din complexul proces al modelării spirituale și morale a tinerei generații. Scrise, cele mai multe, sub forma unor convorbiri cu un tînăr interlocutor, eseurile lui George Macovescu aduc mărturia unei personalități responsabil implicate în edificarea societății noastre contemporane, preocupîndu-se de continuitatea efortului tuturor generațiilor în așezarea cit mai temeinică a prezentului și pregătirea responsabilă a viitorului. Gravitatea întrebărilor se conjugă cu cordialitatea expunerii pe un ton în care sobrietatea stilistică nu exclude pulsația unui lirism reținut, marcînd o intensă participare afectivă.

Cartea lui George Macovescu este una de afirmare nu de negație. Educația se face prin propunerea unor modele de conduită, prin înfruntarea deschisă de opinii, prin acceptarea ideilor oponenților și nu prin formularea unui șir neîntrerupt de restricții. Adresa ei este una de audiență generală. Plecînd de la cazurile particulare, fie că e vorba de cei apropiați sau de cei întîlniți accidental, autorul Catargelor înalte caută totdeauna semnificația largă, finalitatea socială a gîndului și a faptelor. „Vorbînd celor ai mei, am vorbit tuturor. În ai mei i-am văzut pe toți. Gîndurile acestea sînt pentru toți”, mărturisește în Monologul care slujește de preambul întregului volum.

Una din ideile urmărite este cea a răspunderii. O răspundere aparținînd fiecărei generații, implicînd atitudinea față de viață, societate și epocă. Răspundere colectivă și răspundere personală, comprehensiune dar și exigență, luciditate dar și pasiune. Societatea noastră oferă toate posibilitățile liberei expansiuni a personalității umane dar e nevoie ca aceste posibilități să fie fructificate prin efort personal, privire în față a dificultăților și nu prin ocolirea lor, recurgînd la expediente și soluții de minimă rezistență. Printr-o metaforă de inspirație eminesciană, drumul în viață al tînărului e figurat de sutele de catarge „care lasă malurile” și a căror ajungere la țărîmul dorit e con-

diționată de hotărîre, de pregătirea pentru a înfrunta furtunile, de menținerea dirzeniei în fața posibilităților eșecuri. Numai cei capabili de acțiune luminată de razele gîndirii reușesc, cei care au curajul să înlăture rutina, prejudecățile. Exemplul luptei comuniștilor stăruie ca un memento, o călăuză sigură pe drumul viitorului: „Îți închipui că atunci cînd au pornit să revoluționeze lumea, comuniștii nu au știut ce riscă? Dar între risc și revoluție, au ales-o pe ultima. Și au învins”. Autorul Catargelor înalte apelează pe alocuri și la modalitățile satirei, verificate în cîteva incisive portrete cum este cel al Atoateștiuturului, abilități descurcătoare care încearcă să parvină folosînd dibaci formulele prinse după ureche în locul efortului gîndirii personale și al unei confruntări deschise cu greutățile.

O altă idee directoare privește raportul dintre rațiune și sensibilitate care, transpusă în planul educațional, duce la relația dintre științele pozitive și cele umaniste. În secolul nostru preponderența rațiunii este o necesitate cu atît mai indispensabilă într-o societate liberă, care își clădește conștient edificiul viitorului. Preeminența rațiunii nu exclude însă și presupune ca o componentă pasiunea, adeziunea entuziasată. Disciplinele umaniste complinesc armonios personalitatea, concurează la înobilizarea activității practice, profilează o altitudine morală, facilitează dezvoltarea gustului pentru frumos. A stabili un antagonism între poezie și știință înseamnă a căuta o falsă problemă, infirmată de întreaga evoluție a umanității. Sau, cu cuvintele din inspiratul dialog Întrebări: „A fi preocupat de marile probleme ale umanității nu înseamnă pierdere de vreme. Noi, oamenii, nu trăim pentru simplul scop de a perpetua specia. Noi nu producem pentru simplul scop de a produce, de a avea ce să mîncăm, ce să îmbrăcăm, unde să ne adăpostim. De foarte multă vreme am părăsit această perioadă din lunga noastră istorie. Este adevărat că fără îndeplinirea acestor elementare cerințe nu am putea supraviețui, dar a ne opri la această ipostază nu este o puțință. Fără cultivarea complexă a spiritului, fără adăugarea componen-

telor morale și estetice, personalitatea omului, a individului ar fi incompletă, ar dăuna societății”.

George Macovescu lasă poezia să pătrundă în paginile cărții atunci cînd evocă farmecul privescilor citadine, inspirat de istoria capitalei, cînd elogiază frumusețea bărbătească a întrecerii sportive, modelatoare a moralului nu numai a robusteții fizice.

Contribuțiile cele mai relevabile în această direcție trebuie căutate în retrospectivile care au ca obiect resuscitarea unor momente autobiografice și, mai ales, conturarea profilului unor personalități exemplare ale trecutului. Dascălii de la Sfîntul Sava sînt citați pentru efortul lor dezinteresat întru promovarea limbii și a culturii românești, alături de ei se cuvîntă amintiri prietenii dintr-o tinerețe de luptă și generozitate comună. Dintre aceștia se detașează scriitorul, gazetarul și militantul politic Alexandru Sahia, evocat în secvențe scurte, vibrînd de o emoție subiacentă. Numindu-l pe Sahia „om al viitorului”, autorul Catargelor înalte definește din perspectiva întregii cărți o personalitate și un destin.

Catargele înalte este un mic manual de morală, propunînd norme deduse dintr-o imagine dinamică a societății. Volumul nu oferă soluții univale valabile ci incită gîndirea la găsirea lor în funcție de necesitățile concrete ale momentului istoric, păs-trînd nealterată personalitatea morală a omului. Ideile se succed într-o densă confruntare care le precizează valoarea și inerentele limite. Gravitatea este corolarul firesc al unei asemenea meditații despre prezent și viitor, despre legătura dintre generații și obligațiile lor. Ideea enunțată în eseul intitulat Disciplina fertilizează întreaga dezbatere, îi asigură forța de pătrundere: „O caracteristică esențială a tinerei generații actuale este preocuparea pentru viitor. Desigur, fiecare generație are o asemenea preocupare, fiecare tînăr scrutează anii care vin și-și pune întrebări, dar astăzi aceste întrebări sînt mai insistente, aș spune mai chinuitoare și este firesc să fie așa”.

FLORIN MIHAI PETRESCU

lebăda astrală

Sunt lebăda din zodiacuri line
Linia vieții tainic traversez
La intersecții negre de destine
Într-una treaz — încet înalbastrez.

Prin căi lactee ananas adie
Și crinii au parfum de constelații
Saturnii morți în asfințit invie
În cimitir de stele-aud libații.

O lebădă cîntînd nu doar odată
Și-atuncea trist, în prag de a muri,
Cî pasărea cu voce siderată
Plutînd atît cît astrele vor fi.

Și lunec stîns prin polii de planete
Și-n galaxii feerice răsar,
Geometrii perfecte de sonete
Ecou luminii-n rouă de cleștar.

implinire

Fiecare poartă-n el o catedrală
Sîngur împlinînd în ea minuni
În tăcere miinele nu-și spală.
Amuțesc mîndriile-n păuni.

În adîncul globului așteaptă
Raiurile noi de zăcăminte
Floarea lumii, fructă-n sine coaptă
Călăuză, tremură fierbinte.

Bate-o stea din aripi prevestind
Înălțimea care o va pierde
Chiar și într-al iernii lung colind
Iedera în visuri, e tot verde.

Înlăuntru peșterii sînt lacuri
Lilieci ageri, de pereți
Se atîrnă-n firave hamacuri
Dăinuind nenumărate vieți.

Muntele-i închis, dar trecătoarea
Poate-i mai măreață decît el
Solitarul biruiește marea
Iar oceanele-s pătrunse de-un tunel.

Bucurie, imn ce-abia începe
Cînd prin inimi razele-ți strecuri
Lasă-mă să pot și eu pricepe
Că mireasma-i suflet rupt din flori.

magnetic cîmp de aderențe

Trandafirii albaștri au eclatat în ceruri
Toamna planetei — primăveri siderale
Eu care-am fost de bunăvoie închis într-o
inimii geruri
Mi-i călăuz lumina căldurii bunătăților tale.

De flori interioare arhipline
Și peste tot e-o-ncredere de flori
Urzînd o sfîntă plasă : cine vine
E oaspete dorit, de-ori cîte ori.

Și galerii unde portrete-n rame
Dau privitorilor înaltă viață
De dincolo de vămi, unde doar mame
Răsar în prima lumii dimineată.

E un magnetic cîmp de aderențe
Ce-l porți în tine oriunde ai fi
Pe margini de abis, în inocențe
Sub scutul nopții, ori în plină zi.

Acolo-n taină mă-ntîlnesc cu tine,
Cărțile-n raft în zori vag își vorbesc
Și-nvăluite-n mantii de destine
Contururi mute se-dumnezeiesc !

chemarea atolilor

Cei vechi vedeau lacrima lucrurilor
Eu lucrurile-aud cîntînd
Departate tare de uzură
Într-un climat inalterabil
Unde se-aude orice gînd.

Cînd sunt rănite de priviri
Fug în modesta lor mîndrie
Și într-o gamă nenumită
Nu ai nici timpul să te miri,
Din inima de purpuri tandre
O muzică de astre-adie.

Adînc de-acuma în fotolii
Sub stîns lămpi, prelung plonjez
Sunt negre, însă nu de dolii
Mă cheamă-n mări și-n cer atolii
Și voi pleca sac-ascult palmierii
Paianjeni sacri ai tăcerii
În peisajul cubanez.

Pe caldarimul prăfos se scurgeau în după-amiezele senine căruțe încărcate cu bărci, călușe, panouri pictate în culori vii, tainice și tremurătoare relieve adormite în husele lor de pânză, ferite de ochii curioși ai trecătorilor. Anotimpul iarmarocului, în curind trompetele și orchestrele mecanice, vocile puternice amplificate prin pînii, bătăile de tobă, și viorile, acordeoanele de pe podiumurile improvizate în curțile restaurantelor, printre fleici și mititei la grătar, aveau să vestească cele mai vesele și mai miraculoase zile ale anului, zilele înfricoșătoarelor minuni, ale sfârșiturilor și învierilor misterioase, ale gogoșilor umflate, ale mingilor de hîrtie mînuite complice și agresiv prin întuneric, basmul coborît pe pămînt al „moșilor“.

S-au dus cu băiatul și au colindat prin mulțimea de oameni, au căscat gura la Cleopatra culcată sub o mască de gips într-un sicriu de sticlă, cu șarpele negru curbat în lunecoase serpentine deasupra pieptului, la uriașul Tode cu numărul cincizeci și cinci la pantof, au mîncat plăcinte calde și i-au cumpărat copilului un cocoș roșu de zahăr, s-au înghesuit în fața gardului de șipci, extaziati de dansurile unei echipe de cazaci, așa se spunea, că ar fi cazaci, s-au oprit la roata norocului, au privit doar, n-au îndrăznit să-și pună la bătaie banii.

O noapte caldă, fără vînt, zîmbete pe buzele tuturor, bucurii și cutremurări îndelungi, Cleopatra era de gips, trăise totuși, regină, se hrănise din farfurii de aur cu tacîmuri de aur veninul dinților mărunți o fulgerase și-i retezase suflarea de la un ceas la altul. Prostii de bilci, povești de adormit pruncii, de goliți buzunarele încrezătorilor și sub chipul de ceară și ochii de sticlă ai împărătesei de cîlți, lumea fără margini, cu adîncurile risipite în fum ale unor întrebări nesigure cu răspunsuri inexistente.

Un bărbat înalt și slab, în frac și joben, cu o pereche de mînuși mătăsoase, cu un băț între degete, o cutie pe o măsută în dreapta, buzele în freamăt continuu, hocus-pocus și o pereche de porumbei scoși din mincă, hocus-pocus, un porumbel, al treilea, pe umăr, și încă un porumbel pe celălalt umăr, apoi o fată într-o rochie de voal, o ladă dreptunghiulară, un copac bătut în cuie, și bărbatul în frac și joben cu o fierăstrău în mîna gata să împartă în două trupul nevăzută al fecioarei gest oprit, suspendat în gol... Cîțiva bănuți doar și taina avea să se desăvîrșească și să-și dezvăluie adevărurile pecetluite sub șapte lacăte, înăuntru, după pereții amăgiți ai pînzel de cort, vi-brații, neastîmpăr, zvîrcolire lentă, adierea nopții și zbateri subpămîntene își scurgeau tremurul și sîngele în viața părelnică și fantasmale iarmarocului.

Răsunau zurgălăii călușilor a-lergînd în cerc, mereu în cerc, flașnete, țigăne, rîsete infundate, zăngănitul lanțurilor de metal ale scribiobului, nebuni zvăpăiați își luau vînt și zburau și se ră-ăceau o clipă, stăpîni peste fire, în bezna nopții, tineri nepăsători față de viață și moarte, cu scipiri de veșnicie în priviri, se lăsau legați de brațe și de glezne, curele strîns încătărimate îi imobilizau de barele subțiri și lungi de metal, spiritul bolnav de nesăbuite dorințe pornit în marea întrecere, o tentativă, nereușită încă una, și barca întoarsă, într-o rotire smucită peste sine însăși, și din nou, fața încordată și expresia de biruință nebună, gustul cufundării în infinit și în eternitate.

Încercarea puterilor, numai un leu, asaltul cercurilor cu o saibă de fier, un popic și o izbitură de ciocan, spre a sparge zăgazurile, necunoscutele zăgazuri, sus, cît mai sus. Vagi descumpăniri, temeri și curaj, Iosif aruncă în palma bătrînului țigan o monedă, scrișnește din dinți, își scuipă în palme, trage aer în piept și-și suflecă parcă buzele, acum e acum, ciocanul cade trosnind în capul popicului bont...

MIRACULOASELE ZILE

AI. SIMION

Locuiau în curtea fabricii, în două camere mici și călduroase, lumina pătrundea pe geamul de la ușă, seara aprindeau lampa, se spunea că va fi tras în curînd un fir de la rețeaua electrică, nu departe curgea riul, în zilele cu ploaie și vînt se auzea șuieratul continuu al valurilor, plescăitul puternic al apei la mal, bărbații construise- ră mici podețe, de pe care femeile să poată clăți rufele, din loc în loc pari ascunși în iarbă, se legau noaptea pripoanele în speranța unei recolte bogate de pește, în zori, huruitul mașinilor răsuna protector și familiar peste întreaga așezare, doar duminica se înstăpinea liniștea absolută și această violentă tăcere părea nefirească, descumpănea, predisponea spre tris'ețe și reculegere.

În leagăn dormea de dimineață pînă seara un băiat sănătos, își suga la orele convenite porția de lapte, se juca singur, primele însăși ale glasului gîngurit, în șopronul de vară, Rozalia își instalase soba de fier, băiatul cel mare, Nelu, începuse școala, nu se plîngeau, nu îndrăzneau să se plîngă, viața se căznea să reintre în albia vremurilor „normale“.

Drumul spre oraș, spre piață și spre prăvălii, trecea prin fața birourilor centrale, un funcționar tînăr, spilcuit, așezat la un birou sub fereastră o urmărea pe Rozalia de fiecare dată cu priviri fixe, dilatate, și un zîmbet de curiozitate și uimire îi ilumina chipul. Îi taie într-o după-amiază calea și o salută, ridicîndu-și respectuos pălăria de paie și aceeași uimire îl pironi la un pas depărtare. Rozalia se pierdu o clipă, nedumerirea bărbatului o sperie, răspunde printr-o înclinare grăbită a capului, traversă strada și pătrunse într-o băcănie. Reținea gulerul tare și larg al unei cămăși albe, o cravată punctată în violet și roșu, dunga elegantă a pantalonilor și stropii mărunți, risipiți ca o ninsoare în țesătura hainei cu umerii largi, croită pe talie. Era contabil șef, sau casier, cu rădă

a directorului, a stăpînului poate, își îngăduia dimineața să întîrzie, se plimba cu ochelari de soare prin curtea fabricii, privea, se întîmpla, jocurile copiilor și împărțea risipitor dintr-o pungă de hîrtie subțire, lucioasă, bomboane verzi, ovale și cuburi mărunt de ciocolată.

Domnul Jean, i se zicea domnul Jean, îi trimise apoi vorbă Rozaliei să se prezinte la administrație, Iosif se încruntă, avusesse neplăceri cu maistrul, maistrul îl pîrise pesemne, și se temea de o dojană, dacă nu de un avertisment, transmis, pentru mai mult efect, prin intermediul nevestei. Spaime inutile, nu despre un asemenea avertisment era vorba, deși, printre altele, punct de pornire, punct de referință, într-un plan cu ținte precise pe care Rozalia le bănuia și care o descumpănea, pentru că nu se cădea să-l supere și să-l întărite prea rău pe reprezentantul direcției.

Fu pofțită pe un scaun și întrebă cum se descurcă, deduse din aluziile străvezi șansa unui ajutor, fie și a unui împrumut, i se oferi o slujbă, să deretice seara prin birouri, domnul Jean promise să mediteze la eventualitatea unui spor la salariu, la o avansare, Iosif se bucura de bună faimă, postul de maistru de noapte, fabrica urma să treacă în curînd la două schimburi, i s-ar fi potrivit, pozițiunii rostite pe un ton grav, cu seriozitate, în afara oricăror zîmbete suspecte; fu condusă politicos pînă în vestibul.

Străbătu drumul îndărăt spre casă într-o stare de ușoară surescitare, intuia vag scopul ultim al acestor demersuri, purtarea atît de aleasă, amabilitatea ieșită din comun, interesul și grija ciudațului funcționar îi minaseră, într-un fel, siguranța, o ameli-seră, se simțea incapabilă nu numai de o hotărîre, dar și să-i explice lui Iosif, limpede ori mai puțin limpede, rostul întîmplării.

În fața ușii, așezat pe prispă, cu un ziar despăturit pe genunchi, o aștepta un străin; acesta tresări, aproape că sări în picioare și o examinează îndelung. Un surîs nostalgic i se înfiripă în colțul buzelor, se revărsă apoi muindu-i pînă și cutele de sub ochi. Ea îl recunoscu abia după ce îl auzi vorbind, vocea cu inflexiuni joase ușor învăluitoare, o readuse în epoca orașelului de dinainte de război, peisagii încremeni într-o lumină ireală, bucurii și tristeți de poveste, copilărie și adolescență, strecurate printre zăpezi albe și veri tremurătoare, măștile anilor se destrămară, căzură încet la pămînt, și printre prefaceri și ruine ră-sări băiatul neajutorat, blind și prea trist ori prea îngîndurat,

(continuare în pag. 13)

D. GAVRILEAN :

„Mireasa“

În dezbaterea „Cronicii“

Cultura de masă — concept și realitate

Intrucît cultura de masă reprezintă o problemă de politică culturală, parte integrantă a programului ideologic elaborat la plenara C.C. al P.C.R. din 3—5 noiembrie 1971, cu implicații directe în sfera activității practice, dar și în planul unor dezbateri teoretice, revista „Cronica“ inițiază, începînd cu numărul de față, un dialog pe această temă. Așadar, privind cultura de masă — la nivelul constituirii teoretice a problemei — în unitatea determinărilor sale de concept științific elaborat, metodologie proprie și strategie ca tot unificator, și raportînd acest proces la imperativul perfecționării care caracterizează întreaga noastră devenire actuală, ce cîștiguri teoretice și practice relevă experiența de pînă acum și ce curenți care solicită grabnice soluționări? Deschidem această dezbateră, dimpreună cu invitația, adresată specialiștilor din întreaga țară, de a-și expune punctul de vedere în paginile revistei noastre.

Nici un gînditor marxist nu poate accepta o teză, răspîndită printre ideologii burghezi, potrivit căreia cultura de masă este o subcultură sau o pseudocultură, confecționată anume pentru uzul mulțimilor și care duce inevitabil la standardizarea gusturilor, la uniformizarea spirituală. Este evident vorba de o teză conservatoare, antiumanistă, ce se înscrie pe linia vechilor teorii reacționare a elitelor spirituale — minorități privilegiate, singurele cărora le sînt accesibile cele mai de seamă și autentice valori de cultură. Marile mișcări politice, sociale și culturale ale maselor muncitoare, revoluția socialistă și construcția unei noi societăți și a unei noi culturi au demonstrat în fapt lipsa de lemei și caracterul nociv al tezei menționate. Azi cultura de masă reprezintă obiect de cercetare științifică, căreia i se consacra numeroase articole, studii, cărți, fiind una din principalele pîrghii ale strategiei dezvoltării societății socialiste. Printre sociologii de la noi se poate întîlni opinia după care cultura de masă alcătuiește un tip distinct de cultură, o cultură astfel structurată încît să poată fi transmisă prin mijloacele comunicației de masă și să poată deveni accesibilă celor mai largi mase populare. În construcția unei atari culturi se recurge la astfel de procedee cum ar fi standardizarea, stereotipizarea, simplificarea, facilizarea, omogenizarea, uniformizarea. Chiar dacă se recunoaște că este un cîmp umanist și prin excelență dinamic al culturii, cultura de masă este situată totuși la un nivel inferior de inteligibilitate și sensibilitate, în raport cu cultura considerată în sens clasic, tradițional.

Eu nu sînt de acord cu această opinie. Există, desigur, mai multe nivele de înțelegere, de cultivare a spiritului, de asimilare și trăire a valorilor culturale, dar acestea se referă la oameni, ca individualități, și nu la cultura însăși, care este unică și unitară. Nu contest legitimitatea conceptului cultură de masă, dar el nu desemnează o specie inferioară de cultură, ci pur și simplu o ipostază a culturii.

După părerea mea, singurul criteriu după care putem distinge cultura de masă de restul culturii este finalitatea sa social-umană. Singura antiteză a culturii de masă este nu cultura în sens clasic tradițional, ci cultura specializată. Înțeleg prin cultură specializată acea cultură științifică, tehnică și artistică la care participă categorii relativ restrînse de oameni, fie datorită unei mari specializări, fie în virtutea unor înzestrări native (talente) care-i diferențiază pe oameni sub raportul creației culturale. Cu alte cuvinte, în fiecare zonă a culturii științifice și artistice există elemente specializate, care necesită o pregătire specială, în vederea unei indeletniciri, a unei profesiuni, a unei munci calificate, care reclamă un fond specializat de cunoștințe, aptitudini, talent. Atîta vreme cît există diviziunea socială și profesională a muncii (și ea va continua să existe și în comunism), va exista mereu în corpurile unitare al culturii o secțiune multiform specializată, care nu devine și nu poate deveni cultură de masă. Cultura de masă nu este numai ceea ce se transmite se difuzează prin mass media, ci tot ceea ce nu e cultură specializată, fiind deci susceptibilă să devină factor formativ pentru cele mai largi comunități umane, indiferent de specialitatea sau profesiunea fiecărui om sau a fiecărui grup social.

Intr-o atare perspectivă, cultura de masă nu numai că nu se opune culturii în sens tradițional, dar reprezintă cea mai de seamă modalitate de universalizare a valorilor culturale. Este momentul social al universalismului cultural care presupune, pe de o parte valorizarea celor mai profunde și viabile elemente ale culturilor naționale, iar pe de altă parte, afirmarea plenitudinară a vocațiilor general-umane pe care le au clasele progresiste în istorie. Nu este întîmplător faptul că despre o cultură de masă în sensul cel mai propriu al cuvîntului putem vorbi abia în epoca modernă, pe măsură ce clasa muncitoare — clasa cea mai universal-umană a istoriei — se dezvoltă și polarizează în lupta sa pentru un nou tip de civilizație tot ce este valoare perenă, tendință revoluționară, potențial de frumusețe, de adevăr și bine în societatea și cultura contemporană. Și nu este întîmplător faptul că abia în societatea socialistă cultura de masă, eliberîndu-se de excrescențele parazitare, mistificatoare și aplatizante pe care le generează capitalismul în acest domeniu cultural, devine o pîrghie fundamentală în elaborarea unei strategii a dezvoltării, în construcția unei civilizații spirituale în care valoarea-supremă, valoarea-scop prin excelență este omul, iar principala modalitate de a construi un nou model de umanitate este cultura. Nu mi-am propus să mă ocup aici de caracteristicile și funcțiile culturii de masă (au făcut acest lucru alți autori cu mai multă competență), dar aș dori să subliniez în încheiere că dincolo de toate alergiile pe care ideea culturii de masă le mai poate provoca „spiritelor rafinate“, partizanilor întîrziat ai teoriei elitelor, cultura de masă cumulează în societatea noastră astfel de note definitorii ca sensul activ și dinamic al culturii, funcții instructiv-educative, civilizatoare și umanizatoare, finalitate social-umană etc. fără de care însuși conceptul de cultură socialistă nu ar avea nici un sens. Cultura de masă este o realitate spirituală complexă dar și măsură în care o societate dată se ridică la nivelul celor mai profunde și autentice valori de cultură care devenind cauză socială și individuală a celor mai largi mase de oameni ai muncii, nu se degradează, cum pretind unii ideologi burghezi, ci realizează cel mai eficient și răscolitor feed-back din cîte a putut realiza vreodată un sistem cultural.

AI. TĂNASE

*Estetica** lui Lukács conține în sine toate datele posibile pentru a ni se releva ca o operă genială sau ca una sfârșită. Cine încearcă să o comenteze des-coperă argumente, paradoxal în-tețiate, fie pentru o extremă, fie pentru cealaltă. Faptul justifică pe de o parte discuțiile aprinse și destul de contradic-torii stîrnite de această carte, pe de alta valoarea ei de ne-contestat. Aprioric vorbind, un asemenea studiu care își propune abordarea fenomenului es-tetic în universalitatea lui este, prin definiție, vulnerabil și is-toria esteticii ne dovedește că nici o lucrare monumentală de acest gen, destinată să deschidă etape noi în gândire nu a fost însoțită, generații în șir, de re-cunoaștere unanimă. Ea ar fi fost genială în adevăratul sens al cuvîntului, dacă ar fi apărut în contemporaneitatea lui Franz Mehring. Atunci se impunea cu necesitate elaborarea unui sis-tem estetic în perspectiva gin-dirii marxiste care ar fi stimu-lat în mod efectiv cercetarea filozofică a artei. Întrucît lucra-rea a fost publicată atît de tir-ziu, aceasta înseamnă o recupe-rare și nu un eveniment. Între timp s-a produs un avans serios în cercetarea științifică, prin extinderea și aplicarea gândirii marxiste, prin descoperirile teh-nico-științifice ori valorificarea realistă a studiilor etnologice, care au înlesnit precizări în legătura cu geneza artei și cons-tituirea esteticului ca activitate umană specifică. Cititorul lui Lukács are prea rar revelația unor demonstrații și interpretări inedite și prea des impresia ca lucrurile sînt cunoscute, autoru-lui revenindu-i doar meritul de a le sistematiza, a le pune de acord ori de a le rețușa. Desi-gur, organizarea materialului într-o mare perspectivă, enci-clopedică, veritabil renașcentistă creează convingerea de monu-mentalitate, ceea ce a și trezit entuziasmul unor cercetători, printre care N. Tertulian, hotărît să ni-l impună pe Lukács printr-o serie de studii masive și competente, demne de auto-rul său admirat. Lukács subapre-ază pe nedrept unele orientări estetice postbelice, taxează cu epitete negative experiențele ar-tistice moderne în totalitatea lor, dă prea mare credit unor studii etnologice mai vechi, Taylor,

Lukács contra Lukács

Petru URSACHE

Bruchardt, K. Bücher, Frazer, Levy-Bruhl, face prea dese referințe la aristotelism, goethism, kantianism (ori neokantianism), hegelianism (ori neohegelianism), fenomenologism (ori neofenome-nologism).

Modul de expunere este tipic gînditorilor germani de altădată. Nu degeaba s-a vorbit de un a-nume neoclasicism al scrierilor lui Lukács. Materia evoluează lent, labirintic, asemenea unei nebuloase. Mai mult decît atît, cititorul *Esteticii*, trebuie să-și încerce adesea răbdarea pînă i se dau deslegările făgăduite. Solicitarea devine maximă, con-trarierile posibile, mai ales în utimile capitole unde par evi-dente eforturile autorului de a pune de acord principii teore-tice contradictorii în fond și în aparență. Lukács își creează ilu-zia că rezolvă situațiile teore-tice dificile prin decretarea unor serii de paradoxuri, justificate de complexitatea fenomenului artistic. Ar trebui să se scrie un studiu special asupra paradoxu-rilor sale și, în acest caz, poate ne-am da mai bine seama cite dintre ele au fost definite cu justetea și profunzimea de gin-dire proprii filozofului și cite rămîn veritabile contra-dicții nelămurite.

O frază din valorosul studiu introductiv semnat de N. Tertulian ne-a atras în mod special atenția: „urmărind efortul im-presionant depus de Lukács spre a reconstitui geneza esteticului din formele vieții spirituale pri-mitive, nu putem să nu ne pu-nem întrebarea dacă rezultatele recompensează gigantismul întreprinderii“ (p. 35). N. Tertulian este convins că această metodă genetic-ontologică, a cărei efi-ciență o relevă în general cu îndreptățire, „poate să introdu-că o perspectivă nouă asupra însăși structurii fenomenului es-

tetic“ (p. 36). Credem că relația dintre întrebare și răspuns, con-cretizată în cele două scurte ci-tate oferă cheia înțelesurilor *Esteticii* lui Lukács. Dacă auto-rul reușește să abordeze perma-nent faptul genetic și cel al constituirii esenței esteticului ca și cum ar fi consubstanțiale pe întreaga axă a istoriei, metoda este unitară. În caz contrar, a-vem impresia că se nasc doi Lukács și aceasta mai cu seamă în capitolele consacrate auton-mizării esteticului. Trebuie să fim însă prudenți în privința unor asemenea aprecieri pentru că Lu-kács este permanent pregătit să ne aducă, asemenea lui Hegel, o cantitate uriașă de informa-ții, să facă distincții subtile, a-sociații surprinzătoare în mani-eră contrapunctică, termen intro-dus în discuție de alți comenta-tori, astfel că, în anumite ca-zuri, ceea ce ni se pare incre-dibil la un anume nivel al cer-cetării să-și găsească soluționări acceptabile în altă parte. Este tocmai dialogul mereu potențat de semne de întrebare, de reve-niri și reformulări, de răspun-suri, dintre faptul genetic ca act al cercetării și autonomiza-rea esteticului. „Tînărul Lukács“, cum se pronunță N. Tertulian, își găsește o replică dintre cele mai interesante, așa cum s-a mai afir-mat, în *Estetica Din fenomenolog*, Lukács devine cel puțin eclec-tic. Dacă în privința originali-tății, a aderenței la marxism, a puternicelor reminiscențe kanti-ene ori hegeliene lucrurile sînt încă discutabile și vor rămîne, credem, încă multă vreme, nu poate fi pusă la îndoială schim-barea fundamentală a concep-ției asupra genezei artei, aprio-rismul cultivat în tinerete fiind înlocuit cu materialismul dialec-tic, fapt ce s-a produs sub in-

fluența lecturilor marxiste. Au-torului i se dezvăluie adevărul că înțelegerea specificului este-tic este de neconceput fără cu-noașterea originilor sale. În a-cest sector al cercetării Lukács face, într-adevăr, în multe locuri, descoperiri interesante. El nu aplică în mod epigonic tezele marxiste, ci le reformulează cu personalitate, reușind să surprin-dă dintr-o înlăntuire de cauze și efecte mai mult sau mai pu-țin sigure, momentele primare ale esteticului din conglomera-tul vieții arhaice.

„Lăsînd la o parte faptul că acesta este tocmai domeniul a-supra căruia cunoștințele noas-tre sînt iremediabil minimale, explorarea lui nici nu este ho-tărîtoare pentru scopurile noas-tre. Căci lucrarea de față nu ri-dică problema — filozofic ex-trem de importantă în sine — de a ști ce înseamnă în genere obiectivațiile pentru devenirea și existența omului ca om; ea se limitează mai curînd la pro-blema de a stabili în ce mod formele mai înalte ale obiecti-vațiilor, în primul rînd știința și arta s-au desprins și au do-vedit o autonomie relativă față de acel teren comun al activi-tății, relații, manifestări etc. u-mane, în ce mod aceste forme de obiectivație au atins acel specific calitativ a cărui existență și funcționare a devenit pentru noi un fapt de la sine înțeles al vieții“ (*Estetica*, p. 137).

Lukács abordează metoda mi-muțioasă a reconstituirilor potri-vit principiului devenirii, culti-vat și în științele naturii, mai ales de școala darwinistă, consi-derînd că o formă anatomică superioară închide în sine alte-le inferioare. Punctul de plecare pentru analizele sale este „o stare a societății cu un minim de obiectivație“. O asemenea per-spectivă de lucru îl obligă pe gînditor la două categorii de

probleme fundamentale urmărite pe parcursul întregului volum. În primul rînd nu-i scapă din vedere paralelismul dintre for-mele superioare de obiectivație, religia, arta, știința. Apoi auto-rul urmărește treptele obiecti-vării care au loc în interiorul fiecărui domeniu în parte, dez-văluindu-ni-se, de fapt, îndelun-gatul proces al autonomizării. Față de știință, formele obiecti-vării din artă sînt infinit mai complexe, contradictorii și para-doxale datorită unui întreg șir de meditații ca evocarea, analo-gia, mimesisul care creează, pe o treaptă înaltă a autonomizării, iluzia unei crize a obiectului, di-zolvarea lui în subiectivitate. Capitolul teoretic tipic pentru această demonstrație este intitu-lat hegelian: *Instrăinarea de sine a subiectului și reintegrarea în subiect. Transpare asfel și motivul polemicii cu Worringer și al subaprecierii artei moder-ne de către Lukács. Căci teori-ile lui Worringer despre stil și artă gotică sînt elogii ale subiec-tivității, fenomene particulare ale afectului, ale individului, fie el de geniu. În schimb, evoluția es-teticului în concepția Hegel—Lu-kács este o expresie a genera-lului, cu alte cuvinte esteticul este un fenomen al spiritului care tinde permanent spre obiectivare. Este greu de precizat în ce măsură Lukács este călăuzit de teoriile marxiste ori de cele hegeliene, atît de învecinate în acest compartiment al discuțiilor. Gînditorul Lukács aplică în mod consecvent principiul dia-lectic al devenirii, descifrînd formele inferioare ale obiecti-vațiilor, evocarea și analogia. Dar cînd le abordează pe cele su-perioare, ipostazele mimesisului, de fapt autonomizarea esteticu-lui, își amintește de studiile de tinerete. Astfel se naște dialo-gul dintre cei doi Lukács: unul care abordează geneza artei re-formulînd în mod creator dia-lectica marxistă în acest sector al vieții spirituale, celălalt prop-unîndu-și să definească speci-ficul esteticului, înțelegîndu-l ca pe o diagramă abstractă a spi-ritului, ceea ce a făcut ca pro-blema să rămînă deschisă.*

*) G. Lukacs, *Estetica*, Ed. Me-ridiane, 1972.

cărți și idei

VASILE PAVELCU:

Drama psihologiei

Drama psihologiei* — amplul „eseu asupra constituirii psihologiei ca știință“, reeditat în 1972 de Editura didac-tică și pedagogică (ed. a II-a, revăzută și adăugită) — în-cununează dar nu încheie activitatea științifică, de mare anvergură, a reputatului psiholog Vasile Pavelcu. Tim-p de peste trei decenii, prof. univ. dr. doc. Vasile Pavelcu — preluînd tradițiile progresiste ale școlii psihologice ieșene M. Ralea (1927—1936); C. Fedeleș (1936—1942) — a promovat cu consecvență cercetarea psihologică, funda-mentală și aplicativă, axată pe probleme majore, în per-spectiva psihologiei personalității privită în ansamblul ei, cu toate implicațiile sociale aferente. În felul acesta s-a evitat atît mecanicismul behaviorismului american și al asociaționismului englez, cît și subiectivismul idealismului german.

În cadrul unei asemenea orientări generale — ulterior precizată și conturată prin asimilarea concepției materia-list-dialectice și istorice — s-au obiectivat și concretizat eforturile științifice ale autorului într-o suită de lucrări diverse prin tematica lor dar unificate prin străduința continuă, nici o dată încheiată, de a elabora o concepție unitară și științifică asupra complexei vieți psihice uma-ne. Amintim în acest sens lucrările: **Conștiința afectelor**, 1936; **Funcția afectivității**, 1936; **Caracterele afectivității**, 1937; **Psihologia personalității. I. Bazele personalității**, 1939; **Conștiința și inconștient**, 1942, lucrări din analiza cărora se degajă poziția științifică constantă a autorului în interpretarea fenomenelor psihice, mai mult chiar atitudinea sa critică față de teoriile neștiințifice (vezi **Eroa-rea lui Mach din Conștiința și inconștient**), de pe poziții marxist-leniniste.

Originalitatea și probitatea științifică a autorului — ce se desprind astfel cu claritate din lectura numeroaselor sale lucrări, din modul de abordare și tratare a temelor — ating un nivel superior de conștientizare în afirmațiile: „N-am căutat să prescriu „primele“ principii și nici să ofer „ultimele“ soluții, cu pretenția de a le considera defi-nitive, indiscutabile. A fost efortul onest al unui om, căruia nu i-a fost indiferentă disciplina ce a profesat-o, a trăit-o, devenîndu-i „consubstanțială“. Punctele de ve-dere formulate, soluțiile preconizate, sugestiile emise, în-doilele schitate sînt, desigur, expresia unor convingeri, dublate, însă, de rezerva omului de știință. Altfel, aș fi fost pus de la început, în contradicție cu mine însumi, cu atitudinea pe care o combat, aceea a dogmatismului, a „fixismului“ și a „substanțialismului“ intelectual, psiho-logic“. (**Drama psihologiei**, ed. a II-a, p. 13).

De pe aceste poziții principiale, într-o perspectivă dia-lectică — dinamică și evolutivă — privind atît realitatea investigată, psihicul, cît și știința consacrată acestor preo-cupări, psihologia, sînt examinate competent, în proce-sualitatea conștientizării lor treptate — nu lipsită de opozi-ții, contradicții, conflicte mai mult sau mai puțin dra-matice, dispute, succese și insuccese — temele majore ale psihologiei, fundamentele ei teoretice și metodologice.

Analiza critică și matură făcută de autor problematicii și nu pur și simplu didacticii, obiectului, metodelor și legilor psihologiei, ține cont, pe de o parte, de „comple-xitatea psihologiei ca știință, ecou al complexității și mai bogate încă a omului, a psihologiei sale“ (*ibidem*, p. 15); pe de altă parte — de diversitatea în continuă restruc-turare a pozițiilor care se confruntă, se structurează mer-gînd pînă la extreme în încercarea de conștientizare, de determinare cît mai exactă a **poziției, raporturilor și per-spectivei** psihologiei în contextul valorilor sociale, con-temporane. Acest mod de examinare — desigur dificil și, ca urmare, accesibil doar unui psiholog de mare anver-gură — considerăm totuși că este cel potrivit deoarece cores-punde progresului deja realizat, progres ce impune, pe pla-nul cercetării științifice psihologice o conștientizare a con-știentizării — procesualitate obiectivă pe planul vertica-lității, care asigură o viziune prospectivă și prognostică în rezolvarea antinomiilor proprii psihologiei. „Abstrac-tizarea concretului, idealizarea realului, generalizarea par-ticularului, obiectivarea subiectului, interiorizarea exte-riorului și exteriorizarea interiorului, științificizarea trăirii intuitive...“ (*ibidem*, p. 30) — contradicții existente nu numai pe plan conceptual, ci impuse de însuși specificul domeniului investigat — își găsesc rezolvarea principială în concepția dialectică a autorului, care — în lumina prin-cipiilor monismului materialist și al reflectării, prin re-liefarea distincției planului ontologic și gnoseologic — definește psihicul ca **funcție a creierului**, ca reflectare a **realității obiective**. „Personal, am susținut teza că deose-birile dintre fiziologic și psihic, material și ideal, repre-zintă două înțelesuri rezultate din integrarea aceluiași obiect în două sisteme de referință deosebite“ (*ibidem*, p. 204). În continuare — dezvoltînd ideea că psihicul se dezvăluie din relații — autorul precizează: „Relația psi-hică conține mai multe variabile; ea este mult mai com-plexă în comparație cu relația fizică, chimică sau biolo-gică. Afară de particularitățile comune lumii fizice, chi-mice și biologice, conduita psihică mai posedă ceva: **conștiința**, raporturile incluse în **conduita** față de sine și față de alții. Am putea spune că în științele omului se efectuează o **dublă obiectivare, desubiectivare**: a cercetă-torului însuși și a obiectului cercetării, obiect care, și el, este subiect. **Intenționalitatea** nu mai este univocă, ci **dublă, reciprocă și reversibilă**“ (*ibidem*, p. 215).

Atitudinea principial științifică a autorului față de o-biectul psihologiei, pe baza determinării naturii, esenței fenomenelor psihice, îi permite să situeze pe poziții adec-vate privind ansamblul **metodologic**, în varietatea căreia nu vede un **prejudeciu** adus unității obiectului, ci necesi-tatea obiectivă de a cuprinde vastitatea și nivelurile ier-rarhice ale conduitelor psihice umane. „Așa după cum in-troducerea dimensiunii verticale rezolvă contradicțiile lo-

calizărilor cerebrale, aceeași dimensiune trebuie să inter-vină în înțelegerea (și în investigarea, am adăuga noi, S.T.) naturii psihicului; imaginea de **spirală** devine indis-pensabilă. Psihicul nu este omogen; el străbate — filo-genetic și ontogenetic — mai multe stadii și se prezintă la niveluri diferite“ (*ibidem*, p. 210). De aici decurge și acel relativism propriu, inerent cercetării și interpretării psihologice, generat de condițiile atît de complexe și va-riate ale aplicării legii în psihologie. Semnalăm numai finețea și discernămintul analizelor făcute de autor cu privire la valoarea diverselor instrumente ale investiga-ției psihologice, analize din care se desprinde ideea — de o deosebită valoare teoretică cu numeroase implicații de ordin practic — evitării unilateralizării, hipostazierii va-lorice a uneia sau alteia dintre metode cît și adevărul că metoda prin ea însăși nu generează nici ipoteze, nici idei, nici un sistem interpretativ; ea oferă doar „date“, „fapte“ a căror valoare intrinsecă și extrinsecă diagnostică și prognostică depinde în mare măsură, de capacitatea psi-hologului de a desprinde esențialul din fenomenal, gene-ralul din particular, astfel: „Omul viu și concret se vo-latilizează în perspectiva mitului cifrelor și a mitului pre-ciziei, de dragul cifrelor și al preciziei“ (*ibidem*, p. 17).

Ultima temă — care-și găsește locul cuvenit în lucra-rea prezentată, zît prin modul problematic de tratare, cît și prin soluția provizorie avansată — este aceea a **legilor generale** ale psihologiei. Astfel, relevînd elementele multiple ale înțelesului de lege (după A. Rey) cît și idea-lul investigației din domeniul științelor naturii „de a se ridica de la legi calitative spre legi cantitative, sau spre relații foarte generale, exprimate matematic“ (*ibidem*, p. 276). V. Pavelcu, plasîndu-se pe poziția științifică a de-terminismului din psihologie, afirmă — nu de pe poziția unui pesimism, negativism, scepticism față de valoarea predicativă a acestei discipline, ci în conformitate cu exi-gențele onestității și **probității** științifice — că „datorită complexității fenomenului psihic, psihologia încă nu po-ate formula legi la nivelul de precizie a celor mecanice, fizice sau chimice, dar aceasta nu înseamnă că principiile pe care se bazează legile mai speciale, așa cum le for-mulează ea, în momentul de față, nu-i permit o preve-dere superioară a fenomenelor și, implicit, o înțelegere a lor mai adîncă“ (*ibidem*, p. 282). În continuare — pe aceeași linie de idei cu J. Piaget, J. Paulus ș.a. privind explicația și înțelegerea în psihologie și respingînd tezele neopozitiviste ale școlii fenomenologice, pe de o parte, ale concepției epifenomeniste, pe de alta — autorul evidențiază existen-ța ierarhiei și specificității legilor, subscris tezei „că pe planul de conștiință nu poate fi vorba de un determinism causal, ci de unul de „implicație“, însușire proprie fe-nomenului de conștiință“ (*ibidem*, p. 287).

În concluzie, **Drama psihologiei** este o carte care nu invită ci obligă la meditație, la reflexiune, stimulînd prin aceasta gîndirea creatoare, care ajută la conștientizarea propriei conștientizări, la cunoașterea de sine și a altora, care oferă valoroase sugestii în cadrul unei concepții ri-guroso științifice creatoare, marxist-leniniste.

STELA TEODORESCU

*) Eseu asupra constituirii psihologiei ca știință, ediția a II-a, revăzută și adăugită.

alta. Așa cum a subliniat în numeroase rânduri secretarul general al Partidului Comunist Român tovarășul Nicolae Ceaușescu, țelul suprem al politicii partidului, rațiunea întregii sale activități și obiectivul central al construcției socialiste este omul. „Nu trebuie să uităm nici un moment — spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu la Conferința Națională din iulie anul acesta — că mai presus de orice se află omul; dezvoltarea lui multilaterală trebuie să stea în centrul tuturor preocupărilor partidului nostru, trebuie să fie țelul suprem al societății noastre socialiste. În cadrul Conferinței Naționale ne preocupăm intens de creșterea bogăției naționale, dar nu trebuie să uităm că cea mai mare bogăție o reprezintă omul; el este făuritorul tuturor bunurilor materiale și spirituale, de el depinde înaintarea cu succes a patriei noastre pe calea societății comuniste”. În această teză este cuprinsă esența concepției umaniste despre dezvoltare. Umanismul socialist ca umanism

practic începe cu acel act creator prin care omul se determină conștient ca factor (resursă principală și agent) al dezvoltării și, totodată, scopul sau țelul suprem al tuturor eforturilor de dezvoltare. Tocmai acest act fundamental ne-am propus să-l realizăm în cadrul programului de perspectivă trasat de Congresul al X-lea al P.C.R., program prin care vom pune bazele trecerii graduale spre o nouă treaptă a civilizației materiale și spirituale — comunismul. În această perspectivă, dezvoltarea țării, adică creșterea bunurilor materiale și spirituale, dezvoltarea bazei tehnice materiale, perfecționarea relațiilor sociale, dezvoltarea culturii și învățământului etc. devin nu numai obiective ale progresului social, dar și premise și condiții ale afirmării multilaterale și înălțării omului.

Nu se poate contesta nici succesul științific și nici adevărul ipotezei după care progresul material atâră de cunoașterea și planificarea judicioasă a resurselor umane. Utilizarea rațională a resurselor, inclusiv a resurselor umane comandă dezvoltarea planificată. Mai mult, de resursele umane depinde exploatarea judicioasă a resurselor naturale și tehnico-economice.

Din perspectivă umanistă, planificarea se justifică ca disciplină esențială a dezvoltării, întrucât ea face posibilă o integrare a mijloacelor și scopurilor spre obiective stabilite de omul însuși. Omul nu poate să ajungă la o producere deliberată a condițiilor sale vitale, înainte de a fi în măsură să le producă și să le reproducă ca pe ale sale

OMUL măsura tuturor lucrurilor

(continuare din pag. 1)

proprii, adică înainte de a se produce pe sine ca singura ființă care-și produce condițiile. Sub aspectul mijloacelor, planificarea înseamnă o utilizare optimă a tuturor resurselor, inclusiv a resurselor umane. Resursele sînt întotdeauna limitate, iar resursele actuale disponibile fac problema și mai dificilă. Intrucît planificarea are în vedere omul ca țel al dezvoltării, ea înseamnă opțiune. Nu există planificare fără opțiune, așa cum nu există dezvoltare fără planificare. Dar opțiunea fundamentală, aceea care comandă organizarea mijloacelor depinde în mod necesar de scopurile pe care și le-a fixat societatea. În socialism, țelul suprem, obiectivul central și rațiunea întregii dezvoltări fiind omul, planificarea înseamnă o autodeterminare a omului. Sau, cu alte cuvinte, în planificare omul se autodetermină printr-o alegere, printr-o opțiune deliberată.

În concepția partidului nostru direcțiile de dezvoltare pe care le impune planificarea sînt fundamentate pe o opțiune mai adevărată, esențială în contextul relațiilor internaționale actuale: **libertatea națiunii**. Marele merit al planificării este acela că face explicit elementul de libertate, elementul care prezidează dezvoltarea țării. Nu poate fi liber un popor atîta timp cît nu poate să-și aleagă singur căile dezvoltării sale. Afirmarea României în lumea contemporană, prestigiul unanim de care se bucură politica internațională a partidului și statului nostru nu este rodul unei conjuncturi favorabile, ci consecința firească a unei politici interne înțelepte, fundamentată științific. Principiile de politică externă promovate de țara noastră — deplina egalitate în drepturi, respectarea independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne ale altui stat sau partid, cooperarea cu toate țările pe ba-

za avantajului reciproc, renunțarea la forță în rezolvarea problemelor litigioase dintre state — au căpătat o recunoaștere tot mai mare, ca singurele în stare să asigure dezvoltarea pe baze noi a relațiilor internaționale, instaurarea unei păci trainice în lume.

În fine, dezvoltarea planificată se justifică prin aceea că ea proiectează în timp integrarea scopurilor și a mijloacelor. Omul ca scop și omul ca proiect — iată demersul umanist al planificării. Personalitatea umană este asemeni unui edificiu care se construiește continuu. A spune că planificarea îl redă pe om sie însuși înseamnă a reafirma dintr-o altă perspectivă teza umanismului marxist că omul nu se poate manifesta în plenitudinea capacităților sale decît într-o societate pe care o recunoaște ca fiind a sa, el însuși fiind un condensat social — ansamblul relațiilor sociale. Nu există planificare și nu poate fi vorba de un plan chibzuit de dezvoltare atîta timp cît preocupările referitoare la om sînt socotite periferice. Acest adevăr simplu care stă la temelie planului nostru de dezvoltare este o cucerire a gândirii marxiste creatoare. Socialismul este o orînduire a omului; edificarea țării pe temeiurile socialismului științific presupune protecția și realizarea unui nou tip de om — a comunismului — la înălțimea exigențelor actuale. De aici inițiativa programului de educație socialistă a tuturor oamenilor muncii, program care a adus cu sine un nou model uman corespunzător tablei de valori comuniste. Activitatea ideologică și cultural-educativă de ridicare calitativă a gradului de conștiință a milioanele de oameni ai muncii este asociată de către partidul nostru cu așezarea și statornicirea relațiilor din societatea noastră pe baza principiilor eticii și echității socialiste și comuniste.

Dezvoltarea țării și libertatea națiunii noastre sînt de neconceput fără asigurarea echității și demnității umane în toate sectoarele de activitate. S-au dat multe definiții omului. Cea esențială și specifică rămîne aceasta: **Omul este o ființă demnă**. În lunga sa istorie, plină de atrocități, de mizerie și foame, inegalitate și exploatare, Omul a ieșit biruitor pentru că a știut să-și apere demnitatea sa. Milenara luptă a omului pentru mai bine, împotriva nedreptății și privilegiului a fost însuflețită de pasiunea sa pentru libertate și demnitate. Îndeplinirea tuturor obiectivelor care stau astăzi în fața națiunii noastre sînt legate inseparabil de crearea acelor condiții sociale în care **libertatea, echitatea și demnitatea** omului sînt valorile esențiale în lumina cărora se construiește o nouă civilizație — comunismul.

in memoriam...

HENRI COANDĂ

Marele savant și inventator, omul al cărui nume se asociază în mintea noastră cu cele mai spectaculoase cuceriri științifice și mai ales tehnice ne-a părăsit, lăsînd o tristețe nemărginită în sufletele acelora care, cunoscîndu-i prodigioasa activitate l-au îndrăgit, prețuit și stimat.

În zvicnirea inteligenței omenești din secolul nostru spre uluitoarele realizări ale științei și tehnicii contemporane, compatriotul nostru Henri Coandă, sol al poporului român ce a adus o contribuție însemnată la patrimoniul mondial al civilizației umane, și-a înscris numele în marea Carte a Științei și Tehnicii Universale.

Încă din copilărie capacitatea sa creatoare s-a manifestat cu intensitate în cele mai variate domenii, dar în mod deosebit în științele tehnice, unde rezultatele sale remarcabile sînt cunoscute pe toate meridianele globului. Laureatul Liceului Militar din Iași își manifestă de timpuriu înclinația pentru aeronautică. Spiritul său ingenios, tenacitatea și pasiunea sa se fac remarcate la numai un an de la absolvirea Școlii Superioare de aeronautică din Paris, cînd va prezenta primul avion cu reacție din lume, despre care peste decenii André Bié va afirma în revista „Aviation Magazine” nr. 160 din 1955: „Aeroplanul Coandă, prezentat la Salonul Internațional de Aeronautică din 1910, unde a fost extrem de remarcat este un veritabil exemplu de avangardă... Dacă aspectul exterior al aparatului Coandă, grosimea și rigiditatea aripilor sale, felurile îmbunătățiri introduse constituiau un ansamblu de inovații îndrăznețe pentru acea epocă, sistemul de propulsie reprezenta el singur o adevărată revoluție, atît ca principiu cît și ca aplicare”.

La 24 de ani, mintea sa tinăra anticipează cu aproape trei decenii apariția aviației reactive! De altfel, în întreaga sa activitate științifică, Henri Coandă a dovedit un spirit ingenios, o intuiție extraordinară și o previziune științifică cu totul remarcabilă. Multe din invențiile sale au apărut mai de vreme decît puteau fi aplicate, dar sîmțina sădită în mințile oamenilor a dat roade atunci cînd toate condițiile de gestare au fost realizate.

Deși vîltoarea vieții l-a purtat pe aproape întregul glob, savantul Henri Coandă nu și-a uitat niciodată patria sa, animat fiind de o dragoste fierbîntă de țară. A luptat pentru a merge înainte, mereu înainte și pentru a reuși să fie folositor colectivității în cît mai multe domenii, în cît mai multe împrejurări. „Cred că numai atunci poți fi mulțumit de tine însuși, cînd știi că cel puțin unui om, din stînga ori din dreapta ta, i-ai împărtășit din truda izbutirilor tale. Și cu cît beneficiarii sînt mai numeroși pe atît satisfacțiile sînt mai mari” — afirma Henri Coandă.

Pentru tineretul lumii întregi, dar mai ales pentru cel din România — căruia de nenumărate ori i s-a adresat — activitatea sa fecundă, desfășurată cu atîtă avînt va fi o pildă vie, demnă de urmat, Henri Coandă rămîne nemuritor pentru generațiile secolelor viitoare, prin vasta sa operă, prin tot ce a dat Omenirii, prin moștenirea ce ne-a lăsat-o. Flacăra geniului său va dăinui peste veacuri, luminînd calea multor generații de cercetători, aprinzînd multe descoperiri științifice și realizări tehnice.

Traian VIDRAȘCU

HORIA HULUBEI

La 22 noiembrie 1972 a plecat dintre noi, în vîrstă de 76 ani, acad. prof. Horia Hulubei, o personalitate științifică remarcabilă; prin aceasta fizica din țara noastră suferă o pierdere ireparabilă.

Horia Hulubei s-a născut la 15 noiembrie 1896 la Iași, în familia unui magistrat; la vîrsta de 19 ani (în 1915) absolvă Liceul Internat și se înscrie la Universitatea din Iași. În timpul primului război mondial este mobilizat ca pilot în Franța, iar în 1920 lucrează la Direcția Aviației din București.

Revenit în 1922 la Universitatea din Iași, funcționează ca preparator la catedra de chimie fizică; în 1926 își ia licența în fizică și apoi continuă să lucreze în domeniul fizicii experimentale. În anul următor este trimis la Paris pentru a se perfecționa în Laboratorul de Chimie Fizică condus de J. Perrin. Acolo își trece doctoratul (1933) și este numit „maître de recherches”.

Revenit în țară, Horia Hulubei este numit conferențiar la Universitatea din Iași (1936), unde predă cursul de structura materiei. În 1937 este numit director de cercetări la Centrul de Cercetări Naționale (C.N.R.) din Paris și colaborează la „Palais de la Decouvertes”. În același an este numit membru corespondent al Academiei Române. După numai un an devine profesor titular la Universitatea din Iași și membru corespondent al Academiei de Științe din Paris. În 1940 acad. prof. H. Hulubei se transferă la Universitatea din București, iar în 1945 este ales membru titular al Academiei. În 1948 este numit director al Institutului de Fizică Atomică al Academiei.

Activitatea științifică a acad. prof. Horia Hulubei, începută încă în 1932, atinge un înalt nivel încă în perioada 1935—45, cînd aduce importante contribuții la studiul difuziei Compton multiple și al spectrelor de raze X. În vederea acestor cercetări moderne din domeniul fizicii atomice, acad. prof. H. Hulubei proiectează și construiește spectrografe cu raze X foarte sensibile și, în colaborare cu Yvette Cauchois, studiază spectrele de raze X ale multor elemente rare, obținînd rezultate foarte valoroase pe plan mondial.

După eliberarea țării, dînd dovadă de un înalt atașament față de cauza construirii socialismului, acad. prof. Horia Hulubei participă activ la dezvoltarea cercetărilor de fizică atomică și nucleară în țara noastră, contribuie la formarea a numeroase cadre valoroase de specialiști și conduce cu competență Institutul de Fizică Atomică. În cadrul acestei unități moderne de cercetare, dotată cu o puternică bază materială (reactor nuclear, betatron, instrumente adecvate de măsură), împreună cu o pleiadă de colaboratori tineri și talentați, acad. prof. Horia Hulubei aduce contribuții originale la studierea reacțiilor nucleare, în fizica particulelor elementare, la aplicarea practică a radioizotopilor. În 1955 conduce delegația română la Conferința de la Geneva privind utilizarea pașnică a energiei nucleare, iar în anii următori reprezintă cu cinste țara noastră în cadrul Agenției Internaționale pentru Energia Atomică de la Viena și în consiliul științific al Institutului Unificat de Cercetări Nucleare de la Dubna.

Activitatea didactică a acad. prof. Horia Hulubei constituie o componentă la fel de valoroasă a unei vieți dedicate fizicii și progresului științific. Cursurile de „Chimie fizică” (1940), de „Spectroscopie X” (1948) și de „Structura materiei” (1950) au fost printre primele cursuri litografiate în limba română în această specialitate și au contribuit la formarea unei școli de numeroși specialiști în fizică atomică și nucleară. Pentru meritele deosebite pe tărîm didactic, acad. prof. Horia Hulubei a fost distins cu titlul de „profesor emerit”.

Pentru calitățile sale de remarcabil om de știință, de iscusit pedagog, de neobosit organizator, precum și pentru întreaga activitate social-politică, acad. prof. H. Hulubei a fost ales deputat în Marea Adunare Națională, a fost distins cu titlul de „Erou al Muncii Socialiste” și cu importante ordine și medalii ale Republicii Socialiste România. Încetarea din viață a acad. prof. Horia Hulubei reprezintă o grea pierdere pentru știință și învățămîntul din țara noastră, pe care le-a slujit cu aceeași dragoste și stăruință.

Dragoș BLĂNARU

D. GAVRILEAN :

„Poveste” (detaliu)

NORDHAL GRIEG, scriitorul combatant

Scriitorul și eroul n-au avut același destin: unul vroia să-și vadă rodul minții lui pirguindu-se; celălalt, a pierit în floarea vârstei. Poetul căuta azurul; eroul i-a imprumutat aripi de flăcări: la 30 decembrie 1943 avionul lui Nordhal Grieg, care zbura deasupra Berlinului, s-a prăbușit incendiat, tirându-l în moarte pe scriitorul pilot.

Acest mare liric a fost înainte de toate un OM, în sensul pe care Gorki îl dă acestui cuvânt, un om pentru care cercul problemelor omenești se lărgea odată cu anii, depășind, dar înglobând totdeauna țara lui. „Oricât de vastă ar fi lumea, spunea el, există totdeauna un loc unde te simți la tine acasă”, idee de care s-a condus în toată viața lui.

★

Nordhal Grieg s-a născut în 1902 la Bergen — acel port frumos al Norvegiei, într-o familie care a dat lumii pe muzicianul de renume mondial, Eduard Grieg. La 18 ani, după ce și-a terminat studiile, el face ceea ce mulți alți tineri din orașelul acesta, fundamentat maritim, au făcut înainte de el: se angajează ca elev marinar pe o corabie, pornind, alături de oamenii aceia ciopliți ca în piatră, în largul lumii. Arde de nerăbdare să descopere

și să înțeleagă sensul vieții — și ecourile acestei prime experiențe le vom găsi în primele lucrări.

După mai multe călătorii întreprinse în jurul lumii, în extremul — nord al Norvegiei, în Anglia, în Alpi, în Franța, Italia, Grecia, războiul civil și poartă în China în 1927, apoi este atras de Uniunea Sovietică, unde petrece doi ani, la Moscova, ceea ce îl determină să devină comunist. În 1937 face experiența teribilă a războiului din Spania, care l-a cutremurat.

Culegerea de poeme: „Rundt Kap det gode Haab” (Trecind pe la Capul Bunei Speranțe, 1922) reprezintă prima manifestare a temperamentului său liric.

A doua operă inspirată de călătoriile lui maritime e romanul „Skibet gar videre” (Corabia merge mai departe, 1924), punctul de plecare al luptei pe care el o va întreprinde pentru clasa muncitoare oprimită.

După escul „De unge Dod” (Cei care mor tineri), în care sint prezentați Keats, Shelley, Byron, Brooke, Sorley, Orven, culegerea de poezii „Norge i vare hjerter” (Norvegia în inimile noastre) și romanul „Ung ina verden enn vaere” (Tinărul mai pare încă lumea), — care folosește ca material de bază cei doi ani petrecuți la Moscova, Nordhal Grieg se dedică teatrului. El scrie piese care, la timpul lor, au provocat adevărate scandaluri. „Barrabas” (1927), creată după călătoria întreprinsă în China, tratează problema colonialismului. „Atletherhavet” (Zbor deasupra Atlanticului, 1932), înfățișează viața ziaristilor moderni, fiind o satiră acerbă împotriva acelor mari patroni de gazete care folosesc senzaționalul în folosul și interesul lor. „Var aere og varr makt” (Cnoarea și forța noastră, 1933) este un atac împotriva armatorilor norvegieni, care, în timpul primului război mondial, au cștigat averi, riscând viața echipajelor, pe care germanii le torpilau, fără nici un respect al neutralității. „Men imorgen” (Dar mâine, 1936) din care publicăm un fragment ce înfățișează lupta pe care o duc muncitorii împotriva patronatului.

Dar mâine?...

—fragmente—

Acțiunea piesei se petrece într-un oraș portuar din Norvegia, cu puțin înainte de izbucnirea celui de al doilea război mondial.

Bertram Sten, conducătorul celui mai mare consorțiu național chimic, așteaptă oaspeți de seamă din străinătate. Aceștia sînt reprezentanții unor uzine de armament care vin să-i propună transformarea întreprinderii lui într-una de explozibile. Sten e însă nclinișt căci, din cauza scăderii salariilor, muncitorii sînt în grevă. Astfel, toți străinii care vin să-l viziteze ar putea vedea cu proprii lor ochi nesiguranța în care lucrează consorțiu.

Străinii vin într-adevăr și în discuțiile care urmează stăruie ca Sten să ceară concursul armatei, spre a înfringe greva muncitorilor. În fața ezitărilor lui Sten, sir Henry Lewis, reprezentantul industriei britanice, îi spune: „Trebuie să alegi: ori lovesti, ori ești lovit!” Sten cheamă armata și greva este curmată.

Odată cu acești străini, a sosit și Eigil, băiatul lui Sten, însoțit de Paul Berner. Acesta din urmă scriitorul cunoscut pentru ideile lui pacifiste. În casa familiei Sten, el o cunoaște pe Matti, sora oarbă a lui Eigil. Berner îi mărturisește la un moment dat dragostea sa și Matti are naivitatea să se încreadă în spusele lui. Eigil însă îl descoperă jocul: Berner nu-i îndrăgostit de Matti, ci de zestrea ei și îl invită să încerce jocul acesta în altă parte, căci el, Eigil, nu-i deloc dispus să împartă averea părintelui său cu un al treilea. Cinismului lui Eigil, Berner îi răspunde printr-o mărturisire sfidătoare: copilăria lui s-a rezumat la racheta pe care n-a avut-o, iar părinții lui au fost niște oameni destul de proști ca să creadă în virtutea pe care capitaliștii le-au vîrît-o în cap ca să-i mențină: „Economisii din cheltuieli, economisii din bucurii, economisii din viață!” De astădată însă, el nu mai vrea să economisească. Așadar, între cei doi prieteni războiul este declarat.

Între timp, consorțiu lui Sten a trecut la producție de război, fapt pe care muncitorii nu-l ignoră. Haraldsen, unul dintre cei mai bătrîni muncitori și un vechi luptător, vine să-l vadă pe Sten, cu care are următoarea discuție (tabloul trei):

Sten: — Bună ziua, d-le Haraldsen.

Haraldsen: — Bună ziua, d-le Sten: — Ce este?

Haraldsen: — Uite ce mă aduce la d-ta: nu ne place ce se petrece acum în uzină.

Sten: — Te referi la ceva deosebit sau, așa, în general?

Haraldsen: — Să spun drept, e vorba de ceva deosebit, care, nouă, muncitorilor, nu ne place: nitratul de amoniu.

Sten: — Sînt mulțumit că ai venit, ca să putem vorbi.

Haraldsen: — Nu vrem să fim părtașii unei producții care miroase a război.

Sten: — Domnule Haraldsen, vrei să-mi răspunzi la o întrebare: crezi că eu doresc războiul?

Haraldsen: — Nu.

Sten: — Bine. Voi merge mai departe: numește-mi industriașul din țara asta, care n-ar renunța bucuros la orice sporire a dividendelor dacă prin această s-ar putea asigura pacea.

Haraldsen: — Totuși...

Sten: — Da. Totuși! Noi nu putem produce ce vrem, ci ce putem vinde. E singurul lucru de care ne putem ocupa. Războiul nu bate încă la ușă. Lumea nu se înarmează decît spre a-l preveni. Nimeni n-ar fi mai fericit ca mine dacă lumea ar vrea să se cumînțească. Dar sarcina noastră e să satisfacem cererile și nu să predicăm morala.

Haraldsen: — Nu, d-le Sten, nu cred că noi, muncitorii, vrem

să satisfacem aceste cereri.

Sten: — Și atunci?

Haraldsen: — Noi cerem să se înceteze producția de război.

Sten: — Accept punctul nostru de vedere. Inchidem uzina și concediem toată lumea. Atunci o să fiți mulțumiți?

Haraldsen: — Nu așa mi-am închipuit eu lucrurile!

Sten: — Dar eu așa mi-am închipuit! Am pus din nou pe picioare uzina, după o grevă pe care știam dinainte că o s-o pierdeți. V-o spusese de la început! Cînd am văzut așa absurditate, n-am simțit numai indignare, ci și tristețe.

Haraldsen: — Copiii noștri, însă, simțeau ceva... ceva ce domnul director poate că nu simțea...

Sten: — Dar nimeni nu vă rugase! Nimeni nu vă silise! Trebuie însă s-o știți: dacă faceți grevă acum, aceasta va fi ultima în istoria întreprinderii. Ni s-a făcut de mai multe ori propunerea să transferăm exploatarea în străinătate, unde mina de lucru ne-ar costa mult mai ieftin. Dar am rezistat cu înverșunare. Am vrut să înving și am învins. Pentru că, la urma urmelor, eu am participat, încă de la întemeiere, la construirea tuturor celor ce s-au făcut aici. Îmi amintesc, ca și cum s-ar petrece azi, seara de vară cînd am venit aici: nu existau decît piscurile sălbatice ale muntelui și cascada, iar de parte, înspre fiord, cîteva ferme nenorocite.

Haraldsen: — Și eu am fost aici de la început.

Sten: — Îți mai amintești de noaptea aceea, în primul an al exploatării, cînd s-a produs năruirea digului? Îți mai aduci aminte cum ne-am mai luptat să dăm deoparte pietrele?! Pînă în ultima zi a vieții mele voi auzi țipetele celor cari erau dedesubt. Din noaptea aceea, mi-au rămas și acum cicatricea pe mîini. Ți-am amintit-o și anul trecut cînd ai căpătat medalia pentru cei douăzeci de ani de serviciu. Și-ți mai spusese ceva. Îți mai aduci aminte ce? Nu?... Că cea mai marea lege din lume e solidaritatea tuturor interceselor omenești.

Haraldsen: — Dacă s-ar derlăntui acum un nou război, solidaritatea pe care o cunosc eu mai bine e aceea cu tovarășii mei din lumea întreagă. Căci așa a fost întotdeauna: ei sînt cei care se prăbușesc sub pietre.

Sten: — E absolut necesar să schițezi astfel de perspective, d-le Haraldsen? Nu toată lumea o face. Pot să pomencesc de un episod care s-a întîmplat acum cîva timp: echipajul unui vapor norvegian părăsise puntea, căci refuzase să transporte material de război în Africa. Dar chiar organizația lor le-a trimis o telegramă, în care le comunica: „Întoarceți-vă pe vas”. Noi nu avem de rezolvat decît ceea ce se petrece aici. Nu doresc decît un singur lucru: să menținem activitatea uzinei, ca să dau de lucru oamenilor. Dar dumneata, d-ta ce vrei? Vrei catastrofa? Cutezi să-ți iei răspunderea?

Haraldsen: — Am să aduc chestiunea în discuția sindicatului.

Sten: — Nu! Alt lucru trebuie să-l pui în discuție. Eu n-am de gînd să lucrez multă vreme într-o astfel de nesiguranță. Ne putem aștepta ca zărele să ne atace, cerînd încetarea producției de război. Vreau ca muncitorii să ceară guvernului continuarea producției.

Haraldsen: — Aceasta, d-le director, n-o vom face niciodată!

Sten: — Ba da, o veți face! am obiceiul să mă țin de ceea ce promit?

Haraldsen: — Da.

Sten: — Ei bine, atunci am să vă fac o promisiune. Dacă nu susțineți acum întreprinderea cu toate puterile, n-o să treacă nici șase luni și am să transform orașul acesta într-un pustiu. Viața mea, douăzeci și cinci de ani de nopți de insomnie și griji, de zile de muncă grea și bucurie, o să le dărim pînă-n temelii! Dar trebuie s-o fac! Aici, fiecare om depinde de întreprindere. Cînd o să plecăm, prăvăliile, școlile, casele își vor putea țintui ușile. Nimic n-o să rămînă! Nici măcar asistența publică! O să facem din orașul acesta un oraș mort, un nou Pompei! Iar voi, muncitorii, n-o să aveți unde să vă puneți capul! Zeci de mii dintre voi o să bateți drumurile, ca și refugiații din războiul de care vă este teamă și care, poate, n-o să izbucnească niciodată! Acum m-ai înțeles? (Se privesc țintă

unul pe altul). Mai îndrăznești totuși să începi lupta? (Haraldsen nu răspunde și-și pleacă privirile în jos).

În seara următoare, între Eigil și Paul se iscă o discuție aprinsă. Paul, mărturisindu-și mai departe intenția de a se însura cu Matti, Eigil, dorind să rămînă singurul moștenitor al averii părinților săi, își amenință prietenul că-i va vorbi astfel tatălui său, încît Paul va fi vîrît afară ca un intrus. „Dar dacă și eu aș gîndi același lucru?” îi răspunde Paul. „Poate că și eu am acum ambiția să am ceea ce este aici! Să obțin cît mai mult!” A doua zi, Eigil este găsit mort în patul său. Părinții lui cred într-o sinucidere, dar, rămăsă singură cu Paul, Celine, soția lui Sten, află din gura acestuia, că el este acela care l-a omorît pe Eigil: i-a turnat otravă în pahar. Între timp, în laboratoarele uzinei a izbucnit o explozie de gaze, care a provocat moartea a trei oameni. Unul dintre ei este fiul lui Haraldsen. Din această cauză, Sten este îngrijorat: îi e teamă că muncitorii vor înceta lucrul. Vrînd să-l liniștească, Celine îi spune că nu numai Haraldsen a pierdut un fiu, ci și el. „Bine, îi replică Sten, al nostru a murit, pe cînd al lui a fost ucis”.

Atunci Celine îi dezvăluie adevărul: Eigil a fost ucis. „Ai înștiințat poliția?” o întreabă el. „Nu, îi răspunde ea, căci nu vreau ca Matti să fie tirată într-un astfel de proces”. Poliția a sosit totuși la fața locului, dar nu spre a-l descoperi pe criminal, ci spre a evita eventuale tulburări. Pe scara interioară coboară Matti.

Celine: — Trebuie s-o cruțăm, Bertram. Nu trebuie să afle niciodată că a iubit un ucigaș. Nu trebuie să-i îngreunăm povara.

Sten (o îmbrățișează pe Matti): — Matti, draga mea Matti, știu că azi, cînd toți sîntem profund îndurerăți tu suferi o mare dezamăgire. Dar e mai bine că s-a întîmplat așa... Și să ții minte că fiecare zi pe care o petreci alături de noi e o fericire pentru mama ta și pentru mine. (Tulburat). Matti, azi ești mai mult a noastră decît ai fost vreodată pînă acum.

Matti: — Așadar sînt a ta! Dar dacă eu nu vreau să aparțin bunurilor tale?

Celine: — Știu că ești zdrobită, Matti. Toți sîntem. Dar să uităm toate învinuirile măcar azi, cînd trupul lui Eigil al nostru se odihnește acolo sus.

Matti: — Ați început să-l iubiți și pe Eigil? (Tatălui ei). De obicei îl disprețuia, în orice caz, cînd se întorcea după ce a pierdut. Îl suportai mai ușor cînd cștiga. Eigil a făcut ceva ca să merite durerea ta?

Sten: — Ai dreptate, Matti, să fii supărată pe mine, dar gîndește-te la mama ta.

Matti: — Știu. Eu am fost crucea pe care mama a trebuit s-o ducă.

Celine: — Niciodată, Matti!

Matti: — Dar te-ai servit de această cruce. Te-ai acoperit cu

această cruce. Ea a fost înălțată deasupra acestei case ca un steag al Crucii Roșii: nu ne atacați, nu ne faceți răspunzători, noi avem un copil orb!

Am trecut prin fața suferinței și nedreptății lumii — cu ochii mei orbi. Acum totul s-a sfîrșit! Acum nu mai sînt a voastră, nici ca oarbă, nici ca nimic altceva! Am auzit gemetele aceluia care agonizau în laborator. În curînd, poate milioane de alte ființe vor geme tot așa. Tot ceea ce trăiește. Știu că mulți poartă această vîină, dar vina pleacă de aici. De aceea nu mai vreau să aparțin acestei case.

Celine: — Multe din ce spui nu sînt gîndite de tine.

Matti: — Nu. Le știu de la omul care mi-a dăruit mai mult decît oricare altul.

Celine: — Biată copilă!

Matti: — Ți-e milă de mine pentru că m-a părăsit Paul? Nu merită să te ostenești.

Celine: — Tatăl tău și cu mine am dori să nu mai rostești acest nume.

Matti (rezervată): — De ce?

Celine: — E un sentiment pe care te rugăm să-l respecti.

Matti (merge drept spre mama ei): — Știi ceva despre el, pe care eu nu-l știu? Ce-mi ascunzi?

Celine (drăgăstoasă): — Nimic, Matti.

Matti (sălbatec): — Spune-o!

Celine: — Nu, Matti! N-am nimic de spus!

Matti: — Ba da! Te cunosc. Vrei să mă cruți. Aceasta-i rațiunea vieții tale: să mă cruți.

Dar nu mă mai maltrata cu bunăntatea ta crudă! Spune-o! Nu vreau să fiu oarbă! Nu mai vreau să fiu ocrotită! Vreau să trăiesc viața, oricît de crudă ar fi ea!

(Izbucnește în hohote de plîns și se prăbușește pe un scaun).

Sten (se duce la ea și-i mîngîie părul): — Matti, o să ai totdeauna timp destul să cunoști cruzimea vieții. (Se aude de afară zgomotul de pași al mulțimii).

Sten: — Iată-i că vin. Nu-mi închipuim că vor fi alți de mulți. (Se aude zgomotul pașilor a mii de oameni care se aproprie).

Sten: — În fruntea tuturor se află Haraldsen. Iar alături de el merge Steinbô. (Pașii se aud apropiindu-se ameninșători).

Sten: — Azi vin să-și caute morții. Dar mine?...

(Muzica intonează un marș funebru. Matti se ridică și înaintează, bijbiind, cu mîinile întinse. O mare de steaguri roșii se înalță pînă în dreptul ferestrei).

Prezentare și traducere

de Paul B. MARIAN

lucrător pe la teacuri în toamnele bogate în struguri, vărul ei, Mihai plecat de timpuriu în lumea largă, pierdut, gonit din amintire, fugar dintr-o oază îndoielnică în care n-avea să mai revină niciodată.

El își aprinse o țigară și se rezemă gânditor cu coatele de marginea mesei. S-ar fi spus că nu-l interesează, nimic deosebit, ori că aflase totul, un amănunt în plus, în minus n-ar mai fi adus lumini noi și n-ar mai fi dezvăluit sensuri noi. Se mulțumea să privească fără prea mare atenție de altfel, un aer de jenă doar, de vinovăție și pe deasupra puțină neliniște, neastâmpăr și încordare.

— Aș vrea să dorm la voi...
Ea îi arătă patul pe care dormea de obicei. Nelu, un pat de lemn acoperit de un țol, suficient de încăpător și-i risipi, vru să-i risipească stînghereala, nu se vor socoti deloc, absolut deloc, deranjați. Se bucura cu adevărat, uitase de toate celelalte, era emoționată și chiar cînd se retrase în șopron spre a-i pregăti cina, imaginea bărbatului picat din somn, după o absență de cincisprezece, șaisprezece ori șaptesprezece ani, continuă să-i stăruie sub pleoape. Se muncea să pătrundă dincolo de liniile săpate de către timp pe obrazul său, schimbările nu țineau în primul rînd de perii albi, de rețeaua subțire a zbîrcilor, semne de bătrînețe prematură, deși bătrînețea propriu-zisă părea încă departe, o contraria și o nedumerea lumea secretă ghicită în adîncul acelor priviri și scîlpiri de bunătate, pavază și punte de înfelegeri, el trăia în adăposturi sigure, nu i le descoperea nimeni prea lesne, se arată în parte, rămînea mereu într-o umbră neclară, tainică.

Nu se încumetase apoi să-l descoase, să-l descoase cu întrebările, după întîile răspunsuri, deduse singură lipsa lui de chef în a se mărturisi și-l lăsa în pace. Rememorară împreună pereișii teribile și caraghioase, rude și prieteni, universuri închise, rarefiate evocară morți și vii de care nu mai știa sau știa prea puțin, clătînări din cap descumpănite și înțelepție... Trei luni de închisoare, desluși Rozalia și se revărsă toată în timpane.

— Pricăpi cum vine asta? Am stat ultima oară trei luni la închisoare. Rîse, amuzat parcă, de expresia de înmărmurire pe care i-o citise pe față.

Și ea fu străbătută de o senzație dureroasă se simți secerață și trebui să se sprijine de pereți, din aburi și fum se înfiripase înaintea ochilor ei chipul lui Iulian, mort parcă ieri în război, aceleași căutări rătăcite printre cuvinte, aceeași existență pe planuri paralele, chemări răspicate, mișcări în spațiu și reacții răspicate, pipăibile cu vărul, cu auzul, cu imaginația, și freamătul de dincolo, zboruri și înțeleștări și ardori ascunse. În zadar s-ar fi căznit să încalce aceste bariere, se îndoaia, de altfel, că, înlesnindu-i-se o asemenea pătrundere, s-ar fi limpezit pînă la urmă, necunoscute și stranii tărîmuri. Tentative iluzorii, contempla zidurile neputințioase, cu o admirație îndepărtată, atrasă tiranic de enigmele și misterele prea vag bănuite. Intîmplări izolate, atîrnate în gol, ivite aiurea și stîne aiurea, dobindeau brusc rosturi distincte, se întîlneau după lungi, neștiute călătorii și la scadențe imprevizibile, începeau să se lege între ele și să se închege în șiruri logice coerente.

Iosif apăru seara, grav, serios, nu și-l închipuise încă atât de grav, însoțit de Costea și se salutară cu vărul coborît din văzduh cu simplitatea și capacitatea unor prieteni vechi, oricum a unor tovarăși care nu se zăreau atunci pentru înția oară, își vorbiseră, se pare, în cursul dimineții, sau al după-amiezii în fabrică, ori undeva în afara fabricii. Erau grăbiți, se lipseau și de mîncare și de celelalte, stăteau doi dintre ei, vărul Mihai și Iosif, pe marginea patului, iar Costea pe un scaun. Discutau animat, Costea și Mihai îndeosebi, Iosif mai mult asculta, tușea cu mîna la gură și deși nu se clîntea de pe locul său, arăta gata de ducă, un motiv oarecare

și s-ar fi spulberat. I se spusese într-adevăr ceva și el se furișă, stors, scăpat parcă dintr-o neplăcută încurcătură, afară. O vreme lipsi. Se întoarse peste jumătate de oră și se opri, eliberat de o grea povară, să-și tragă un pic răsufierea, pe prispă. O scrisoare pentru doctorul Oceanu, nu se putu el împiedica să-i șoptească Rozaliei, abia i-o înmînase și-l poftise în plus, după cum dorise Mihai, în vizită.

— Sau mergem noi, adăugă în doi peri.
— Care noi? nu pricepu Rozalia.

Iosif schită un gest confuz.
Ea deschise larg poarta șopronului, zvonuri vagi despre cuvîntările doctorului la clubul socialist ajunseseră la urechile ei,

înfricoșă însă și o răscoli pentru multe zile. Își rugă bărbatul să se astîmpere, să lase baltă întîrîrile și discuțiile înflăcărâte de pe prispă, agenți ascunși pîndeau pretutindeni și umpleau, aflase, foi peste foi cu rapoarte și denunțuri, îl convinsese repede, i se atrăse poate atenția și pe alte căi, el ocoli o vreme pînă și circumiile de simbătă, la chenizine, stătea din nou pe acasă, gospodar harnic, grijuliu, căra o găleată cu apă, crăpa lemne, le stivua, alerga după cumpărături, repara un scaun, cioplea cîte o jucărie pentru copii și se culca devreme.

Să nu ne scoată din casă, morții după un prînz, înainte de a se reîntoarce la lucru, Iosif.
— De ce?

AL. SIMION Miraculoasele zile

nu-i prevăzuse, desigur, sosirea și încă la o asemenea oră, ar fi dat buzna peste băbați să aranjeze puțin camera, nu îndrăznea și se resemnă, nu-i ardea la urma urmei acum, nimănui, de fleacuri. Veghea copleșită de un sentiment de neliniște, o atmosferă tulbure domnea în jur, în fabrica lor și în celelalte fabrici, Costea lucra, de exemplu, lingă abator, umbra mult, și de fiecare dată o descumpăna cu istorii adevărate și deopotrivă posibile; se instala pe un capăt de bancă, își dregea glasul și trepătat se înfierbînta, mîntuitor, necrutător și prooc.

Oceanu întîrzia, oamenii dispăruseră înăuntrul locuințelor scunde, ferestrele porneau parcă de sub streșină, lămpile pîlpiau difuz prin pînza perdelelor, zgomote slabe, tot mai slabe, copii dormeau, Rozalia îi culcase pe amîndoi într-unul din paturile înalte din camera mare. O chemare înceată, era Iosif, ea împrăstie cărbunii în cenușa din sobă și împinse ușa șopronului.

Costea plecase, voci potolite, Mihai fuma, o grămăjoară de mucus și scrum pe o bucată de ziar. Ea trase în jos fitilul ce fumega, îl îndreptă prin flacăra cu foarfeca și puse, în sfîrșit, de mîncare în farfurii. Își supraveghea în tăcere oaspetele, întîile valuri o izbiseră, o stare de înfrigorare și frică i se înșinua prin porii pielii în întreg trupul, se scutură cuprinsă de fiori, oftă obosită.

Singurătatea serilor de după aceea, pentru că Iosif alerga mereu împreună cu prietenii cunoscuți și necunoscuți, împins de curiozitate, de vagi și îndoielnice speranțe, i se destăinuia veșnic uimit, adunări și promisiuni și amenințări rostite de undeva de la tribune improvizate i se strecurau printre cuvinte, adeseori tăcea, prevestiri sumbre îi treceau prin priviri, se dezbrăca încruntat, bea însetat o oală de apă și se băga în pat. Vărul plecase, nu-i mai călcăse pragul și n-apucase, pesemne că întîmplări neprevăzute îl împiedicaseră, să-și ia rămas bun, în zadar îl așteptase Rozalia o zi două, îi pregătea cina și-i întindea pe același țol din prima cameră așternutul, știa că zăbovește în oraș, nici bărbatul și nici Costea, care apărea în amurguri prin fabrică și se așeza pe prispă la lungi taifasuri cu oamenii, nu-i puteau oferi lămuriri satisfăcătoare.

Primi în schimb vizita unui polițist în civil însoțit de un sergent, ea se speria, se fisticise, își închipuise o nenorocire, împlinită poate, ori în curs de împlinire, nori grei se adunau, amirosea prin tihna și pacea vieții de toate zilele tunetele și fulgerele viitoarei furtuni, nu, nu despre Iosif era vorba, aflaseră despre găzduirea lui Mihai și voiau oarecari amănunte, unde locuia și dacă pomenise de un drum la Iași și dacă trebuia să revină, cu cine se întîlnește apoi în timpul șederii în localitate și încă planurile de acțiune expuse, ori scăpate fără voie, printre alte istorii, la o discuție în familie. Nu se răstiseră, politețea lor o

Iosif ridicase din umeri, zvonuri, cuvinte aruncate ici și colo de către funcționari ai administrației, peste o săptămînă apăru însă într-adevăr un băiat tînăr, practicant la birou, cu o servietă neagră în mînă, din care extrase un registru voluminos, îl deschise la jumătate și începu să măsoare cu metrul, un metru special din metal, încăperile.

— De ce? întrebă Rozalia.
Băiatul o privi morocănos, nu știa.

— Domnul Jean... riscă Rozalia, se întrerupse însă singură.

Domnul Jean o saluta cu aceeași înclinare adîncă, pălăria de paie zbura în văzduh, înșcria un arc de cerc pînă în dreptul umărului și un zîmbet plin de bunăvoință îi ilumina chipul, se opra uneori și se ferea într-o parte, spre a-i face loc, deși loc era îndeajuns. S-ar fi dus, își spunea, să-l roage, nu vedea nimic grav într-o asemenea rugămintă, l-ar fi silit la urma urmei să se amestece, intuia combinații secrete, un joc de-a pisica și a șoarecele din care încerca în zadar să scape, cauze și scopuri i se dezvăluiau cu relativă limpezime, zone întregi rămîneau însă în umbră, suflarea unui vînt aspru și rece o învăluia, clipea buimăcită, săgeata avea să țîșnească dintr-o ceață prea densă, nu-i rămînea decît să vegheze și să aștepte.

Costea, asta se întîmplă într-o duminică dimineată, după o oră ori două de sporovăială pe prispă, intră nedumerit, cu un zîmbet aproape provocator, în casă, îl chemase mai mult în șoaptă, prin semne, Rozalia, se așeză fără a fi poftit pe un scaun și se rezemă familiar cu un cot de masă. Bănuia șirul întrebărilor și mai ales al reproșurilor, meritate și nemeritate, la care cu siguranță avea să-l supună femeia, întîlnirile cu Mihai, descinderea polițienească, ameteala vremelnică a soțului; cu toții au amețit, se pregătea să-i răspundă și nu e vina noastră, înnebunim și turbăm nu din plăcere, administrația încearcă să-și potolească oamenii, nu se împiedică, firește, în scrupule și nu-și alege mijloacele. Își șterse buzele, tuși, pleoapele i se apropiară, prin crăpăturile abia întredeschise ale ochilor o fixă cîteva clipe neclintit, obsesiv.

Șansa de a lucra, de a cîștiga un ban, se mărturisea ei, de a putea cumpăra o pîne la două zile și a nu muri de foame, șansa într-adevăr, pentru că atîția n-o cunose, iar cei care o cunosc își închipuie, după anii de război și de șomaj și de hărțuie nemiloase, de calvar neîntrerupt, că se lăfăie în belșug... Toți acești „...et company...” și înghetarea salariilor, iar prețurile la alimente și la îmbrăcăminte și la chirie cresc, nici o stavilă, zvonuri despre concedieri, nimeni nu se gîndește cu resemnare la nenorocirile care-l pîdesc...

Tăcu și o examină amuzat și cu tristețe, nici o reacție, o masă inertă, trăsături împietrite îl ascultase, nu-l ascultase, bărbatul nu-și dădea seama, se justificase în van, pentru că nu justificări

dorea Rozalia, ceea ce ea ar fi fost în stare să limpezească, se îndoaia, de altfel, că Rozalia însăși ar fi reușit să se explice, într-un fel, cit de cit convingător, exista doar hăul tulbure de amărăciune, de revoltă, de furie spaima de o existență din care abia se smulsese, din care cu toții abia se smulseseră, solul se mișca sub tălpi, oricînd s-ar fi căscat o prăpastie, clipa fatală ținea de întîmplare, de un capriciu al destinului, zarurile fuseseră aruncate și căile de întoarcere șterse, nu visau decît proștii la asemenea căi, iluzii, basme de adormit copii; fie și prin mărcinișuri otrăvite, luminile tremurătoare țîșnind ca rachetele la orizonturi, certitudinea speranțelor și căutărilor, veșnicele căutări, nimic altceva decît stăruințele nebune în goana lupă o închipuire, apa miraculoasă a minții și a sufletelor noastre.

— Degeaba, o dojeni parcă și se apăra moale, Costea.

Nu era vinovat, desigur, și ea trebuia să înțeleagă și ea înțelegea; pe Iosif, spunea Costea, avea să-l cruțe, dacă el consimțea să se lase cruțat, această ascunzătoare din două odăite, adăpost atât de greu dobîndit, firește, și copiii, dintre care unul încă prunc, și siguranța unei chenizine la atîtea și atîtea zile, da, Iosif, harnic și priceput și deloc pretențios, săritor la rugămintile și poruncile administrației, dispus la două, trei și patru ore suplimentare, la pierderea calmă a unei nopți și a unei duminici, și a zece duminici, în interes de serviciu, ținea de grupul oamenilor de bază, nu-l păstea pericolul șomajului, deși nu se știe, niciodată nu se știe, mizeria rămîne oricînd mizerie, dinăuntru se vede însă mai puțin, puterea obișnuinței, ezitării celui cu prea multe poveri în spinare și cu prea multe bețe primite peste cap, teama de necunoscutul din afara cunoscutului.

De jur împrejur, pretutindeni, întînderi fără sfîrșit, oceane de ceață, dincolo de azi, spre mîine, ca și înspre ieri, doar ceață, întuneric, tai mereu pîrtie prin pături neumbrate, scrutezi zările și edificii planuri, nu te paralizează gîndul la posibilele și imposibilele accidente, și nici trecutul nu e ferit de surprize, lucruri așezate pe deplin în uitare se răstoarnă brusc și harababura te inundă, prof și nedumerire, amănunte rotunjite și tocite în nemîșcare își arată colțuri ascuțite de care te agăți și care te agăță, ei, nu face nimic, noi să fim sănătoși, cu inima mîncată pe jumătate, pe un sfert, cu adausuri de înțelepciune și de păr alb pe creștet. Ca și atunci, acel teribil atunci răsucit în ciudatul, negurosul și amestecatul acum.

Pentru că el, Costea, îndrăznise, singurul poate, nici Iosif nu ajunsesse atît de departe, să-i pă-

trundă secretul, nostalgia după Iulian, într-o vreme în care Rozalia însăși nu reușise, evitase, să și-l dezvăluie, o constrînsese astfel fără voie la mărturisiri și la rîndul său i se mărturisise. Mărturisiri părelnice, un fel de joc al imaginației, nimic nu se putea numi cu precizie, punctul esențial fugă mereu, se arăta și dispărea spre a se ivi iar, se amăgeau și în același timp își desluseau reciproc variantele și curbele răsucite ale gîndurilor. Costea clătina din cap, o complicitate și o compătimire generoasă îi încălzeau privirile și gesturile, adevărul ori aparențele adevărului o dată împinse, scăpate sub lupă, nu contează cînd și cum, banala întîmplare, se cuveneau, (celelalte alternative cădeau de la sine) contemplete și cercetate, întoarse pe șapte fețe, decompuse și recompuse, scuturate de sensuri și nuanțe; retrăiau cu pasiune bolnavă o istorie consumată, o corectau, năzuiau, ea îndeosebi, să o cerceteze, regete tîrzii și uimiri, meditații suspendate în văzduh, cu rosturi rătăcitoare, care n-ajucaseră încă să se fixeze și să prindă rădăcini.

Il cunoscuse și Costea, deci, pe Iulian și încă prea bine, această lunecoasă și nostalgică evocare, într-o seară de iarnă, a-jun de zi liberă, se pare, în toțiul unui taifas molcom, o înviorare, ba mai mult, o înspăimîntare parcă pe Rozalia, un minut doar, îndeajuns spre a se deschide o fereastră, el își continuase netulburat povestea, nopțile de coșmar, popasurile incerte dintre vis și veghe, mirajele apei nevăzute din fîntîna cu ghizduri, dreptunghiurile pătrate ale tablourilor scoase din cuie — înainte sau după îmbolnăvirea doctorului? — detalii ciudate despre o îndelungă și spasmodică încăierare cu moartea Iulian s-ar fi lăsat tîrît de șuvoi și un episod de pomină, o ciocolată și apoi la rînd batoane de ciocolată, izbite de podea, călcate cu tălpile goale, fărâmițate, spume la gură, de neputință, de nebunie, vorbe, legende; și o dăruire pînă dincolo de uitarea de sine și o putere țîșnită din adîncuri fără fund, nu-i păsa de somn și nici de mîncare, își bătea joc de moli-mă, mai bine zis o ignora, nesocotea precauții elementare, se băga prinocioabe și pivnițe, aduna cu brațele goale bulendre lucruri infectate, îl păzeau, Dumnezeu și dracul deopotrivă, nu existau primejdii și nici recompense, efortul doar, amara tensiune, o încordare de strune gata să plesnească, se revărsa torențial ceea ce altfel oricum nu s-ar fi consumat, căuta înverșunat, inconștient, ori poate conștient, primejdia, gonea după o mireasă în negru, hîrca, maica războiului, cu două oase cruce...

D. GAVRILEAN :

„Feerie”

Dedramatizarea CANCERULUI

- Pe glob, într-o oră : 360 cancere diagnosticate.
- Orice cancer trebuie tratat pînă la capăt !
- Mitul incurabilității cancerului este fals !
- Filmul „Prințesa“ se baza pe un fapt real.
- Neîncrederea și frica — un veritabil blocaj afectiv.

Într-o frumoasă zi de mai, din anul 1952, Alain Bombard, medicul portului francez Boulogne sur Mer, pornea de unul singur, să înfrunte fantasmalele și imensitățile Atlanticului, îmbarcîndu-se pe o „coajă de nucă pneumatică”, căreia i-a dat numele de L'Heretique. Temerarul navigator nu intenționa să facă, după cum a și declarat de altfel, o simplă călătorie, în care să demonstreze că, omul poate rezista, dacă vrea și dacă are noroc, acțiunii paralizante a singurătăților marine. Asemenea demonstrații mai fuseseră făcute.

Gîndurile sale vizau determinări corelative, privind raporturile dintre frică și viață; dintre frică și moarte. Ca medic practician avusese ocazia, ani în șir, să observe, în camera de gardă a portului, cum nenumărați oameni ai mării își pierduseră viața în diverse naufragii, nu atît din cauza frigului, sau a căldurii excesive, din cauza lipsei de hrană sau a apei potabile, cît din cauza anxietății paralizante, care pur și simplu le-a pulverizat în valuri ultimele disponibilități energetice. Statisticile oficiale privind această problemă semnalau faptul că, dintre cele circa 200.000 de victime omenesti, pe care le pretind anual mările și oceanele lumii, 50.000 își pierd viața cu mult înainte de a li se fi terminat proviziile de apă și alimente. Temerarul medic portuar din Boulogne sur Mer își propusese să demonstreze, printr-un auto-experiment, că acești nenorociți ar fi putut supraviețui naufragiului, dacă ar fi fost în stare să-și înfrîngă frica. Și a demonstrat. O demonstrație similară poate fi făcută și în cazul acestei boli a secolului, care este cancerul.

Tiranăia spirituală a acestui morbid prezintă elementul dizolvant al multor acțiuni terapeutice, care, în mod normal, ar trebui să reușească. Această tiranie, alături de ignoranță, contribuie la lansarea tirzie a semnalului de S.O.S. În opinia publică comună, noțiunea de cancer este identică cu aceea de exitus. Mitul incurabilității cancerului s-a stabilit în mod lent ca urmare a eșecurilor înregistrate atît în domeniul diagnosticului, cît și al terapiei. Acum cînd, grație progreselor extraordinare realizate în domeniul științelor și al tehnicii, sîntem în măsură să diagnosticăm în fază utilă și să și vindecăm nenumărate cancere, ar fi normal ca acest mit să se destrame, să cedeze. Dar, cu toate acestea, el ne încarcerează spiritele, aducînd prejudicii din cele mai grave demersului terapeutic.

Cancerul este o boală de excepție. Ne impunează în primul rînd prin extraordinarul său ermetism. Natura i-a pus un ingenios lăcăt, care nu se lasă deschis, indiferent de milioanele de chei fărîșite în atelierele științei, cu care este încercat. A fost o vreme cînd aceste chei, nici măcar nu intrau în orificiul de deschidere. La ora actuală, am ajuns în situația de a trăi senzația iminentă a desfercării, ca urmare a faptului că, dispunem de chei, care ne dau senzația tactilă a ultimului obstacol, care mai trebuie înfrînt.

Cancerul ne mai impresionează prin extraordinarul său caracter proteiform. Îl găsim în aceeași măsură la piele, la creier, la plămîni și la os; la bătrîni, ca și la tineri; la Albi, ca și la Piele-Roșii; la oamenii excesiv de bolnăvicioși, ca și la cei cu o sănătate de fier. Se pare că acestui temut flagel totul îi este permis. Un uriaș material faptic ne stă la dispoziție, cu referire la frecvența și distribuția sa pe diversele arii ale lumii. Acest material este pe cît de interesant, pe atît de derutant.

Cancerul gastric, de exemplu, este foarte răspîndit în America de Nord, Europa și Japonia, în timp ce în Australia, Uganda, ca și în alte țări el reprezintă o raritate. Aceeași localizare este mult mai frecventă în China de nord, decît în cea de sud. Raportul frecvenței cancerului esofagian, față de cel gastric este în Africa de sud, — la Johannesburg de exemplu de 1:55, în timp ce același raport este în Danemarca de numai 0:1. Apoi, același cancer esofagian se localizează preferențial la bărbați în 1/3 medie a acestui segment de tub digestiv, în timp ce la femei, în 1/3 inferioară. În timp ce mortalitatea prin cancer, în Ca-

nada este de 131,7 la sută de mii de locuitori, același indice este, la indienii din aceeași țară, de numai 68,9. La femeile parse, (populație din India incidența cancerului de sin este incomparabil mai mare față de restul locuitorilor acestui teritoriu.

Cercetătorii au găsit, firește, tot felul de explicații acestei anarhii, acestui haos patologic, dar în etapa actuală a științei toate aceste interpretări duc o firavă și inconsistentă existență la hotarul dintre adevăr și ficțiune. Faptul cel mai semnificativ dintre toate rezidă însă în curba mereu ascendentă a numărului de îmbolnăviri. În 1892, Germania jertfea pe rugul cancerului doar 11,1 la sută din totalul mortalității; același procent a devenit, 36 de ani mai tîrziu, deci în 1928, de 40 la sută. În fiecare ceas, 360 de noi cancere sînt diagnosticate pe planetă, în timp ce 240 dintre acestea duc direct la exitus. Se consideră, grosso modo că, practicienii epocii contemporane tratează circa 5 milioane de canceroși, masă care reprezintă echilibrul de moment dintre cancerizarea umană și eforturile susținute de decanțare. Jertfa anuală a planetei pe altarul funest al cancerului este deci de circa 2 milioane de oameni.

Avînd în vedere această situație, există motivații judicioase care să justifice îngrijorarea apărută pe seama cancerului. Frica nefastă și paralizantă, dezagreind structurile psihice și minînd rezistența organismului, a devenit din acest motiv, un veritabil epifenomen, al acestei boli. Epifenomen care nu numai că a complicat tabloul clinic al bolii, dar l-a deteriorat și pe cel terapeutic, prin subminarea încrederei în medic și în meșteșugul său milenar. Este demonstrat însă că frica ca vibrație afectivă a ființei umane, este fiziologică numai în măsura în care inteligența și voința pot să o domine, să o controleze. A fi curajos înseamnă, din acest punct de vedere, nu a nu-ți fi frică, ci a ști să-și rezisti acestela. Aceste aserțiuni sînt perfect valabile și în cazul cancerului. Mitul incurabilității sale este complet fals. Chiar fără a-i cunoaște agentul causal, — cum este situația în momentul de față — și chiar fără a-i cunoaște particularitățile de infiltrare în structurile biologice, nu avem motive să dezarmăm, să fim disperați.

Printre noi trăiesc și evoluează normal, sub raportul randamentului fizic și intelectual, nenumărați indivizi care au fost smulși din brațele acestui morbid, grație noilor mijloace de diagnostic și de terapie. Cancerul pielii este, de exemplu, destul de răspîndit, și cu toate acestea mortalitatea pe care o produce este nesemnificativă. Totul se datorește diagnosticului precoce, condiționînd o terapie tot atît de precoce. Aceași anarhie citologică care stă la baza cancerului dermic, apare însă și pe pereții stomacului, pe cei bronșici sau în orice alt țesut al organismului. Numai că aceste mutații maligne, evoluînd criptic și tacit, nu își exteriorizează prezența atît de ușor ca în cazul cancerului dermic și, ca atare, se sustrag actului terapeutic în perimetrul eficacității.

Chirurgia smulge regulat din ghiarele morții generate de cancer un număr impresionant de bolnavi. Ei îi datorăm, după unii, un procent de circa 40 la sută vindecări. Acest procent ar putea fi incomparabil mai mare în cazul unui diagnostic mai precoce și în cazul ieșirii din vibrația pernicioasă pe care o produce frica și neîncrederea. Terapia tradițională a radiațiilor ionizante s-a extins și perfectat. Alături de aparatul convențional, în continuă remaniere au apărut noi aparate de mare putere și randament, ca acceleratorul liniar, betatronul, bomba cu izotopi, (cobalt sau cesiu), mărînd mult eficiența demersului terapeutic. Din punct de vedere chimioterapic semnalăm faptul că, la ora actuală, există circa 25.000 preparate care își revendică dreptul de a influența favorabil, într-o măsură mai mult sau mai puțin consistentă, evoluția bolii canceroase. Din nefericire însă, nici unul din aceste preparate nu se bucură de autoritatea chininei în fața malariei, a bismutului și arsenicului în fața sifilisului, a penicilinei în fața pneumoniei și a streptomycinului în fața tuberculozei. Cu toate acestea, cifra ne indică faptul că se lucrează frenetic, pe linia stăvilirii agentului causal.

Dar chiar în lipsa unui medicament specific, se poate afirma, grație rezultatelor incurajatoare obținute în cazul leucemiilor, ca și a altor localizări, că breșa chimică a fost creată deja în zidurile întunecate și groase ale inexpugnabilei cetăți. Breșa chimică, alături de cea radioterapică și de cea chirurgicală, ne crează premise obiective, pentru a ne reorganiza atacul și, în special, de a nu pierde speranța, în victoria definitivă. În materie de cancer s-au cîștigat pînă în prezent nenumărate bătălii, dar războiul încă nu.

Nu există capitol de patologie umană, în care să se fi făcut atîta risipă de energie ca în domeniul bolii canceroase. Și nu există capitol de patologie umană unde să se fi încrucișat atîtea supoziții și confruntări, ca aici.

Multă vreme s-a crezut că celula canceroasă este o celulă normală, inclusă într-un organism devenit anormal. Acum știm sigur că celulele canceroase sînt anormale. Mai știm, de asemenea, că această boală este poli etiologică, adică produsă de mai multe cauze, și unipatogenică, adică acționînd în același fel. Factorii cauzali de natură genetică, hormonală, metabolică, virotică și legați de diversele substanțe cancerigene ale mediului ambiant par a fi responsabili de apariția cancerului în organism. Dar nimic nu poate fi absolutizat. Unii cercetători pornind de la exemplul familiei lui Napoleon, unde din 13 înși, 11, între care intră și împăratul, au murit exclusiv de cancer gastric, au adunat cîteva sute de familii, în care poate fi demonstrat caracterul ereditar al bolii. Alții au adunat însă sute de mii de familii care dezic această demonstrație. Unii au strîns cîteva sute de mii de fumători, care au făcut cancer pulmonar; alții au strîns însă milioane de asemenea cazuri, unde cancerizarea nu s-a produs.

Aceste contrarietăți au putut fi observate și în cazul bolilor virotice. În acest sens se știe că numai 1 la sută din indivizii contaminați de virusul poliomielitei fac paralizia. Restul rezistă agresivității. Acest lucru este perfect valabil și în cancer. Rezistența individuală este aceea care, în cele din urmă, hotărăște destinul bolii: rezistența individuală condiționată de mecanismele imunitare ale organismului. Celulele canceroase conțin și ele antigeni specifici, ca orice microb, iar acești antigeni duc la apariția de anticorpi; anticorpi, care reprezintă batoanele de rezistență ale apărării imunitare. Din punct de vedere al concepției imunitare, se pare că noi ne îmbolnăvim de mai multe ori de cancer în timpul vieții. Cel puțin aceasta este părerea reputatului cancerolog francez Mathé. Numai că forțele de apărare ale organismului fiind la post, rezolvă tacit și favorabil toate aceste agresivități. Atunci însă cînd, din diverse cauze, în mare parte de natură necunoscută, apar breșe în apărarea imunitară a organismului, cancerul își face apariția, cu suita lui de suferințe și anxietăți.

Un laureat al premiului Nobel — Burnet — se arată și el perfect convins de faptul că, în decursul vieții, cancerul se cuibărește adesea printre structurile noastre; dar forțele de apărare pozitive ale organismului îl țin la respect și îl îndepărtează.

O vie mișcare de idei și o frenetică activitate de cercetare, pe linie de imunologie cancerologică s-a declanșat, mai ales în ultimii ani. Phil Gold, de exemplu, a reușit, de curînd, să izoleze antigenul cancerului intestinal, care numai în S.U.A. ucide circa 46.000 de persoane anual. Această descoperire este de-a dreptul tulburătoare, dacă ținem seama de faptul că izolarea unui antigen, reprezentînd, în mod obișnuit, prima etapă din pregătirea unui vaccin. „Grație unui vaccin relativ recent pus la punct, astăzi nu ne mai este teamă de această boală

ingrozitoare, care este poliomielite, a declarat Gold într-un interviu televizat. S-ar putea ca mine, tot grație unui vaccin, să nu ne mai fie teamă de cancer”.

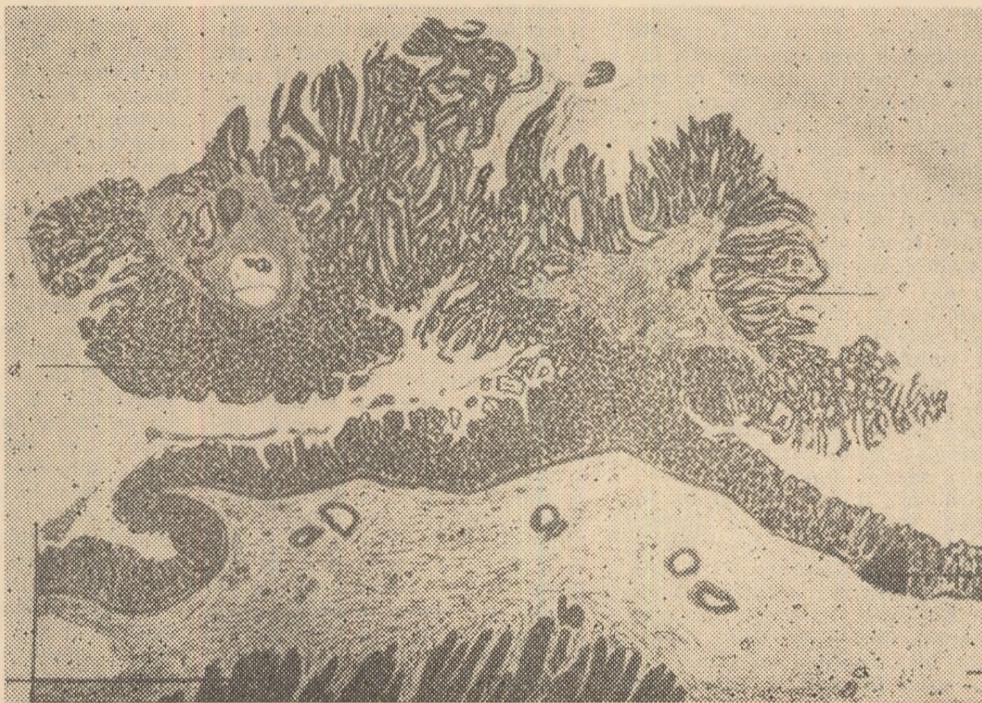
Unui alt cercetător, Ludovik Gross — cel care a descoperit un virus ce declanșează leucemia la șoareci — i-a reușit, de curînd, o experiență extrem de importantă: vaccinarea unor animale de experiență împotriva unor tumori canceroase. Mai rămîne, în acest domeniu, să fie parcursă încă o etapă absolut hotărîtoare: experimentarea pe om. Ceea ce se și încearcă în diverse centre de cercetări din lume. Mai putem vorbi deci despre cancer ca despre o veritabilă Terra incognită, cum se vorbea la începutul acestui secol? Nicidecum. Savantul G. Halpern declara, pe baza unei aprofundate documentații statistice că, cel puțin în perimetrul țărilor civilizate, un om din trei, poate fi vindecat de cancer și în curînd acest raport va fi de unul din doi. Diagnosticul precoce și tratamentul corect: aceasta este deza la ora actuală. Procentul vindecărilor sporite considerabil în cazul unui diagnostic corect, pus în fața utilă. Acest procent se ridică de exemplu la 85 la sută, în cazul cancerului de intestin gros, față de numai 13 la sută cît este această cifră în cazul cînd diagnosticul se pune într-o fază mai avansată a bolii.

Cancerul poate fi dedramatizat și printr-o mai susținută și mai organizată activitate de captare a încrederei maselor. Rezonanța socială a actului terapeutic trebuie amplificată. Succesele trebuie popularizate. Relatările bolnavilor vindecați trebuie imprimate pe bandă de magnetofon. Ele vor exercita un efect uimitor asupra celor care se zbat în hățișul dilemelor și al anxietăților.

Paralizați de neîncredere și frică, majoritatea bolnavilor reacționează printr-un veritabil blocaj afectiv, care face demersul terapeutic de-a dreptul inoperant. Deza congresului internațional oncologic de la Houston a fost: „orice cancer trebuie tratat pînă la capăt!”. Abandonul este de-a dreptul pernicios. Reactivitatea bolnavilor este literalmente impredictibilă, chiar în cazurile cele mai dramatice. Practicienii cunosc cazuri cînd bolnavii pe care îi considerau iremediabil pierduți și-au recăpătat, într-o bună zi, deplina sănătate. Fauvet, Roujeau și Piet comentează într-o revistă de specialitate, cazul a 168 de bolnavi, prezentînd nu numai confirmarea biotică a cancerului de care sufereau, ci și acuta generalizare a acestuia, fapt care i-a determinat pe medicii curanți să-i considere iremediabil pierduți. Și cu toate acestea, grație unor misterioase mecanisme ale organismului, toți aceștia s-au vindecat complet, sfidînd toate prognozele de specialitate. Acești 168 de bolnavi și încă atîția ca ei, pe care practicienii îi cunosc, ne demonstrează faptul că evoluția cancerului nu trebuie considerată drept o progresie mecanică și obligator ascendentă, ci ca rezultanta relațiilor bilaterale specifice, ce se stabilesc între tumoră și organism; relații susceptibile de modificări în ambele sensuri.

Vă mai amintiți desigur de filmul suedez „Prințesa“ care a rulat și pe ecranele noastre; film alcătuit pe temelile unui fapt autentic și unde se demonstrează că un om se poate vindeca de cancer, — fie și în mod excepțional —, prin însăși dorința ardentă a acestuia de a trăi. Organismului uman îi sînt proprii anumite latențe, anumite disponibilități psihice misterioase, care pot face veritabile minuni în orice boală. Exploatarea la maximum a acestor disponibilități, alături de exploatarea științifică și a mijloacelor actuale de diagnostic și de terapie pot duce la dedramatizarea acestei temute boli.

Arcadie PERCEK

Secțiune microscopică într-un caz de cancer cutanat

expoziție jubiliară

La Iași, în sala VICTORIA, s-a deschis expoziția anuală de artă plastică a Filialei U.A.P. din localitate, închinată aniversării Republicii. Manifestarea, una dintre cele mai reușite din ultimii ani, se remarcă mai cu seamă prin afirmarea compoziției, gen în care pictorii și sculptorii ieșeni obțin rezultate remarcabile. Inscrind-se într-o ordine a echilibrului, compozițiile lui Dan Hatmanu, Corneliu Ionescu, Adrian Podoleanu, Nicolae Mătyus, Val Gheorghiu, Ion Gânju, Dimitrie Gavrilean, Nicolae Constantin, Ion Neagoe, Mihai Cămăruț, Liviu Suhar, Maria Lazăr, Aurelian Dinulescu, Gh. Maței, Mircea Ispir, Felicia Brândăș — Gavrilean, peisajele și naturile moarte semnate de Victor Mihăilescu — Craiu, Petre Hârtopeanu, Costache Agafiței, Eugen Ștefan-Boușcă, Grigore Popovici, Petre Buzatov, Viorica Balan, grafica semnată de Ion Petrovici, Constantin Radinschi, Ecaterina Popp — Petrovici, Ștefan Hotnog, Alexandru Popovici, sculptura reprezentată prin Iftimie Bârleanu, Dan Covătaru, Vasile Condurache, Vladimir Florea, Dumitru Căileanu, Nicolae Păduraru, Ion Buzdugan, Ion Antonică, Lucrăția Dumitrașcu, Alexandrina Dimitriu, compun un ansamblu expozițional de elevată înaltă.

schimbare de optică

Se pare că intrăm într-o fază de exploatare sistematică a fondurilor de documentare privind istoria literară și cartea în sine. Iar această operațiune o fac chiar păstrătorii acestor piese inedite, respectiv muzeograful și bibliotecarii, deci primii care au dreptul a culege roadele muncii de depistare și aducere a pieselor în depozitele de stat. O asemenea acțiune de a da publicității fie documente de istorie literară, fie cataloage de rarități bibliofile este salutară în primul rând ca izvor de informare a specialiștilor privind conținutul fondului respectiv. De curând a apărut un catalog al rarităților din patrimoniul Bibliotecii „Gh. Asachi” — Iași realizat de Const. Gilea și I. Kara. E vorba de șase manuscrise, un incunabul și 70 titluri de cărți din sec. XVI prezentate așa fel încât să ofere toate datele bibliografice necesare pentru ca cei interesați să știe despre ce piese e vorba.

De asemenea, sînt anunțate pentru 1973 un volum de documente literare aflate la Arhivele Statului din Iași și un alful întocmit de Muzeul de literatură al Moldovei. Așadar, arhivele și muzeele încep să preîntîmpine exploatarea în timploare a diferitelor acte, acceptînd un perete transparent prin care toți să poată vedea comorile adunate.

E o realizare utilă din toate punctele de vedere și, pe undeva, o schimbare de optică privind sarcina purtătorilor de valori, dintre care unii s-au mîrginit mulți ani să țină cît mai sigur închise lăzile cu documente.

a recenza

Colectia „Povestiri științifico-fantastice” editată de revista „Știință și tehnică” este interesantă nu atît prin povestirile pe care le publică, cît mai ales prin modul în care sînt făcute recenziile la unele cărți. Știm prea bine că aceste cărți sînt de știință... fantastică, dar oricît de „fantastică” ar fi „știința” de a scrie recenzii cu privire la ele sau la cenoaculrie din care fac parte autorii lor, se impune totuși să existe, în producțiunile ieșite de sub pana recenzenților, un minimum de logică și gramatică. Iată-l, de pildă, în nr. 431 al sus-numitei colecții, în plină desfășurare creatoare pe Mircea Șerbănescu. În „Glose la o culegere de povestiri ș.f.”, propunîndu-și o prezentare a cenoacului „H.G. Wells”, ca și

M O M E N T

a recentului volum de povestiri publicat de acest cenoacul, Mircea Șerbănescu devine irezistibil. Astfel, zicînd despre niște autori că sînt „stele fără nume”, adică începători, adaugă imediat următoarea afirmație: „dar lumina s-a născut și și-a (!) pornit călătoria prin spații”, afirmație ce se vrea o judecată de valoare asupra cărții editate de acei începători, carte căreia recenzentul îi mai zice și „volumașul cu coperte albastre”. Despre acei autori, „stele fără nume” ni se spune că „sînt în ultimă instanță (ce-l cu acest „în ultimă instanță” nu se poate pricepe) tineri care, învățînd în școlile superioare pe care le urmează legi ale fizicii, matematicii (...) zboară pe aripile fanteziei, departeră în timpul ce va veni...”.

După ortografia lui Mircea Șerbănescu rezultă că ar fi apărut — mare minune — niște școi superioare... urmate de legi ale fizicii și matematicii, așa cum de-o pildă efectul urmează cauzei! Intr-adevăr, interesante școi și ar fi păcat să nu le... „urmeze” și recenzentul. Dar să revenim la „volumașul” acelor tineri „în ultimă instanță”. Acest „volumaș cu coperte albastre”, spune Mircea Șerbănescu, are destule „șovăieli, inerente în meșteșugul scrisului” (chestia cu „inerentul” e desigur o... lege descopertă de recenzent), dar „dincolo” de ele aflăm o „coloană de lumină, coloană infinită a spiritualității românești de azi, de mîine, de poimîine (!) determinantă (!) pentru etica acestor noi generații, însetate de altitudine morală și de progres multilateral”. Mai mult, recenzentul declară tranșant: „volumașul cu coperte albastre devine în ultimă instanță (!) un document artistic al timpului acesta de înalte aspirații spre culmi de perfecțiune umană și socială”. Dar iată, în sfîrșit, și punctul culminant al recenziei. În legătură cu faptul că în acest „volumaș” tinerii „zboară pe aripile fanteziei”, Mircea Șerbănescu afirmă, nici mai mult nici mai puțin, că „este și aceasta o formă prin care tineretul contemporan își găsește încadrarea în visul generațiilor prezente, în efortul concret al acestora de a construi, în concordanță cu planurile cincinale și de prognoză științifică, viitorul strălucit al patriei și al lumii”.

Ei bine, multe poate îndura hîrtia, dar o asemenea frază pune virf la toate. Pentru că aici nu e vorba doar de elementare aspecte de logică și de gramatică, dar și de o adevărată impietate față de semnificația de ordin politică unor probleme majore. O asemenea metodă nu servește cîtuși de puțin adevărul unor teze politice. Dimpotrivă, le denaturează.

N. IRIMESCU

filosofie nu filozofie

Introducerea lui z, fonetic posibil, dar de neconceput în grafica cuvîntului, schimbă supărător sensul, etimologic bine stabilit, al noțiunii de FILOSOFIE, care înseamnă inițial, în greaca veche, dragoste de înțelepciune. Verbul *fileo* înseamnă a iubi, iar *sofia*, înseamnă înțelepciune. A iubi înțelepciunea, a înțelege, a cunoaște natura lucrurilor și a omului, toate acestea alcătuiau un grup de preocupări care conturau în final idealul clasic, descifrau sensul vieții. A transforma cuvîntul și a-l scrie filosofie, înseamnă o derogare de la sensul adevărat, o transformare nejustificată, pentru că principiul scrierii fonetice nu se aplică nici altor cuvinte (lirism, universitate, sens etc. ...) tocmai pentru a nu le stîlci logica internă. Rolul filologului nu cred a fi cel de a statua greșeli întîmplătoare apărute în pronunție, mai degrabă rolul lui este de a le

corecta, cu mijloacele știute omului de știință activ.

Bineînțeles, confuzia introdusă de acest z, cu totul neufonic, este multiplă. Tipograful greșea, era furat de o aparență cînd citea filosofie, scrisă cu z, ca o zoo-filie. Prietenul meu filolog, profesorul de greacă și latină, care a devenit prin împrejurări istorice fericite și profesor de filosofie, știe prea bine, și m-a învățat și pe mine, că filo-zof ar însemna, luat „ad litteram”, iubitor de întuneric. Chiar dacă această semnificație scapă din vedere la prima lectură a unui ucenic de limbă românească, ea există real, se descopere pe sine mai tîrziu, sumbră și urită, neadecvată rostului, deci și rostirii cuvîntului.

Intunericul în sine, întunericul poate fi fecund, necesar, cum ziua este de neconceput fără noaptea. Intunericul protejează tainicul pat germinativ al oricărei semințe. Intr-o viază hilosoistă a lumii, el este protectorul oricărui început, în sinul lui germinează viața și visul, proiecția viitorului. Dar în cultură, în cunoașterea umană, simbolul luminii, al flăcării prometeice, nu se împacă deloc cu unghiurile ascunse și întunecate. Cultura europeană, învingînd scepticismul gnoseologic al scolasticii și-a ales făclia, focul sacru spiritual, al celor mai evoluți dintre atomiștii clasici, ca simbol pentru a pătrunde în firea lucrurilor, în ungherele cele mai tînuite ale materiei și ale conștiinței eului. De la științele lumii înconjurătoare și ale cunoașterii de sine a omului, — ca individualitate dar mai ales ca grup social, nu poate fi un drum ascuns, tînuț de umbre, întunecat de zofon, spre metateorie. Drumul de la o generalitate de prim ordin la una de ordin superior, esențial, spre o metateorie a cunoașterii unui timp și loc istoric definit se cere străbătut în lumina plină a raționalității, într-un perfect echilibru al înțelepției modestii care ne spune că ceva a mai rămas necunoscut, nestăpînit de înțelegerea și acțiunea umană. Acel ceva opus, necu-

noscut, întunecat, nu este învîncibil, opus antinomiei filosofiei, distinct de ea, nu o înglobează și nu poate fi înglobat în corpul ei, rămîne anti-tetic și doar astfel, prin delimitare, ajută definirii efortului omenesc de cunoaștere a întregului lumii și a omului, a locului și rolului său în veșnica schimbare a firii și a culturii.

Prin sensul său adînc filozofia înlătură întunericul spiritual, spaimele primare, ignoranța și prejudecățile carei-au adus atîtea prejudicii omului. Din cuvîntul filosofie nu poate lipsi un S, sofianic, dar se cere eliminat accidentalul Z, al întunericului, opus ca istorie, sens și semnificație, advers etimologic și deci advers logic.

Radu NEGRU

tv.

Calitatea princeps a tele-emisiunilor literare este, fără îndoială, promptitudinea. Evenimentul literar este comentat în însăși desfășurarea lui, cartea proaspăt tipărită este înfățișată pe micul ecran încă înainte ca cerneala tipografică să se fi uscat, problemele literare sînt, de obicei, abordate la zi, fără întîrziere. E drept, „la zi” este, uneori, un fel de a spune, pentru că despre fermitatea ideologică a criticii literare, de pildă, se poate discuta oricînd, în mod oportun și util. Altfel spus, această fermitate este o permanență a gestului critic, o dimensiune intrinsecă, în absența căreia judecata de valoare devine derizorie, nefundamentată sau insuficient fundamentată (atunci cînd nu este de-a dreptul și în mod deliberat confecționată, în funcție de o anume, subiectivă, finalitate). Și trebuie să mărturisim că interviul luat lui Ov. S. Crohmălniceanu a avut darul de a dezbate, o dată în plus, această acută problemă, semnalînd o seamă de comportamente critice aberante, nu fără

nedoriț ecou în viața literară. Și e foarte bine că televiziunea a atacat cu franchețe asemenea dificile chestiuni, despre care, într-un fel sau altul, mereu se discută, cu zel, dar, uneori, și cu sentimentul unei gesticulații în gol. Pentru că, practic, revendicîndu-și un alt statut care să implice un plus de autoritate și un (cam abstract, totuși) drept la diversitate de opinii, critica literară plasează, nu o dată, toate aceste veleități exclusiv în domeniul teoriei. Care teorie pare a avea prea puține puncte comune cu practica. De unde, proliferarea anomaliilor, a cronicilor prodomo sau a revanșelor în „deplasare”, a schimbului tacit de servicii; de unde, caracterul imbuabil al schemei cu autori tabu și cu alții dați pradă unor carnivori recenzenți, decii să-și exercite și afirme spiritul critic, pe viu, indiferenți la simțirea care, mai timidă, dar reală, palpita între paginile unei cărți. Există, evident și reversul problemei, nu mai puțin sancționabil.

Mai sînt apoi și prejudecățile, cărora le cad pradă, cîteodată, cărți remarcabile, a căror listă nu se rezumă, firește, la cele două titluri („Avataria” și „Anotimpul posibil”) pomenite de Ov. S. Crohmălniceanu.

A spune adevărul despre toate acestea, este, așadar, nu numai oportun, dar și imperios necesar. Ceea ce l-aș reproșa, totuși, emisiunii — o emisiune căreia, în general, Viorel-Greco îi inculcă o remarcabilă distincție, mai ales cînd este și el prezent în imagine — este faptul că dă impresia unui arbitraj dacă nu chiar a unei priviri din afară: gîzduind deci opinii, dar nu afirmîndu-le. Or, dacă este cineva care se poate institui și trebuie să se institue în reprezentant al opiniei publice, acesta este fără îndoială cronnicarul literar al televiziunii, ale cărei emisiuni literare oferă posibilități fără egal de a influența viața literară (incluzînd în ea deopotrivă pe scriitori, pe critici și pe cititori). Posibilități a căror plenară fructificare mai are încă a fi realizată prin modalități care trebuie neapărat să devanseze simpla ex-punere (chiar dacă a pune o problemă înseamnă a o și rezolva pe jumătate). Oricum, interviul menționat este, în acest sens, un bun început.

AL. I. FRIDUȘ

SPORT

APRIGE DURERI LOMBARE

Iar îl iubim pe Năstase! În materie de sport, prima lege de marketing ce guvernează piața sentimentelor ar fi *performanță + talent + farmec personal = interes + dragoste + stimă*. Sinusoida simpatiei atinge, ca-n „teoria undulațiunii”, un punct de virf, după care, dacă nu intervin periodice re-fortifieri prin nouă performanță, curba își descoperă, trist, ramura descendentă. Din acel moment e foarte greu s-o salți; ca să contrabalansezi o mică înfrîngere, ai nevoie de o mare victorie, a-mintirea unui eșec neașteptat poate fi îngropată doar prin senzaționalul răsuneț al unei izbînzii îndelung așteptate. Invins fără drept de apel de patru ori în 1972, Năstase i-a întors-o lui Smith cînd îi era lumea mai dragă și cînd, s-o spunem cinstit, speranțele noastre arătau cam ca o luminare boțită de căldură. Mai întîi l-am iubit pe Năstase cînd, la Barcelona, s-a cîntat imnul românesc. Oricît ai fi de blazat, oricît te-ar apăsa miza jocului ce urmează, oricît te-ar plictisi stereotipele ceremonii inaugurale, sportiv sau spectator, receptezi primele note ale imnului patriei undeva la nivelul glandelor lacrimale, de unde iradiază euforic și solemn, ajungînd pînă-n ultimul neuron și transformîndu-l într-un rezonator ce leagănă silabele *Ro-mă-ni-a!* L-am iubit mai puțin pe Ilie atunci cînd a fluturaț sub nasul fotografiilor ceul emis de „Comercial Union”. Nu din false pudori, anacronice și acut-puritane, ci pentru simplul motiv că în momentul acela gestul nu ni s-a părut a fi cel mai potrivit. S-a întors însă dragostea noastră către Ilie în clipa în care l-am văzut *sufărînd* pe dreptunghiul verde, jucîndu-și mușchii fîlcilor și dorînd să-l învingă pe Smith la fel de aprig pre-

cum a jinduit Columb s-atingă Indiile. Adversarul n-a mai fost mașina perfectă cu cartele performante. Smith cel imperturbabil a jucat la Barcelona ca Năstase la București. Nu știu ce a avut Ilie atunci. Nu știu ce-a avut Smith acum. Povestea cu Gorman s-a petrecut către sfîrșitul turneului, iar caporalul a gîfîit și a scrișit de la bun început. Forma sportivă nu-i netedă ca o țevă lîisă, o determină 1.236.719 criterii, ghinturi, nituri și ofuri, iată-l și pe Smith afectat de *ineffabilis*. Gorman i-a aplicat upercut-ul penultim și vizibil; ar trebui să-i mulțumesc și, totuși, nu-mi vine. Nu-l agreez pe Smith — cel — de — lemn și, în consecință, mi-s (potențial) dragi toți cei care izbutesc să-i turbure echilibrul seniorial — adică și puștiul pistriat care-i sparge cu mingea ferestrele living-room-ului și șoarecele care-i roade, în raftul cu cărți, copertiile regulamentelor militare. Gorman l-a umilit — dar în afara legilor sportului. Dacă ar fi vrut pur și simplu să-l scoată cîștigător pe Smith, Gorman n-avea decît să lovească mingea aiurea și să piardă plauzibil. Dar a vrut mai mult: în primul rînd, să (și să-și) demonstreze că-l poate învînce. În al doilea rînd, să-și arate generozitatea (de mîncare). În al treilea, să-l vadă pe Ilie învins. Gorman a fugit după trei iepuri. Greu, cu asemenea aprige dureri lombare! Oricum, Gorman a izbutit să epeazeze. După cum se știe, poți trezi interesul semenilor și stînd cu picioarele în sus în piața Matache, și descoperînd leacul cancerului. I-aș recomanda lui Gorman o soluție mai apropiată (ca sens) de varianta a doua.

M. R. I.

Adoptarea în unanimitate de către Adunarea Generală a O.N.U. a rezoluției inițiată de Republica Socialistă România, careia i s-au alăturat 31 de state, în calitate de coautoare, privind „Creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite în menținerea și întărirea păcii și securității internaționale, în dezvoltarea colaborării între toate națiunile, în promovarea dreptului internațional în relațiile dintre state”, constituie o strălucită expresie a prestigiului internațional de care se bucură astăzi țara noastră. Ea reflectă totodată caracterul dinamic, constructiv al politicii externe a României socialiste, politică ce se desfășoară în pas cu cerințele vremii, cu interesele popoarelor.

Este bine știut că, încă de la intrarea sa în O.N.U., România, aducându-și contribuția la bunul mers al organizației, a manifestat o preocupare constantă pentru sporirea rolului și a eficienței Organizației Națiunilor Unite, astfel ca ea să corespundă în tot mai mare măsură cerințelor și realităților lumii contemporane, vocației sale de a fi un instrument puternic al eforturilor pentru promovarea păcii și independenței popoarelor, colaborării internaționale.

De un deosebit ecou și înaltă apreciere s-a bucurat participarea tovarășului Nicolae Ceaușescu la cea de-a XXV-a sesiune (jubiliară) a Adunării Generale a O.N.U. din 1970. De la înalta tribună a organizației, secretarul general al P.C.R., președintele Consiliului de Stat, a reafirmat principiile care călăuzesc întreaga activitate externă a țării noastre, necesitatea ca aceste principii să fie respectate de toate statele lumii, dorința României socialiste de a trăi în pace și bună înțelegere cu toate statele lumii, hotărârea de a contribui la rezolvarea problemelor internaționale, la îndeplinirea scopurilor și țelurilor Organizației Națiunilor Unite.

Creată cu aproape trei decenii în urmă cu scopul de a acționa pentru satisfacerea aspirațiilor de pace și securitate ale popoarelor, organizația a jucat un rol incontestabil în viața internațională, preocupându-se de destindere, de procesul de eliberare a popoarelor de sub dominația colonială, stimulând cooperarea între state în numeroase domenii. În același timp, este evident că activitatea O.N.U. nu a fost lip-

g lob

INIȚIATIVE ROMÂNEȘTI

sită de deficiențe, de imperfecțiuni, că organizația a manifestat limite în privința capacității de a acționa în favoarea obiectivelor sale. Principiile înscrise în Cartă, documentul fundamental al O.N.U., nu sînt întotdeauna respectate în relațiile dintre state. Mai există în lume focare de tensiune și conflicte armate. Costisitoarea cursă a înarmărilor și, îndeosebi, pericolul nuclear nu au fost eliminate. Colonialismul nu a fost lichidat. Persistă și se agravează decalajul dintre țările dezvoltate și cele în curs de dezvoltare. Multe dintre hotărârile Organizației Națiunilor Unite, adoptate în conformitate cu țelurile și principiile Cartei, nu au fost realizate sau au fost îndeplinite numai parțial.

Amploarea și multitudinea problemelor ce se pun lumii contemporane reclamă tot mai mult sporirea contribuției O.N.U. la soluționarea acestor probleme, îmbunătățirea activității sale. La Conferința Națională a partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat necesitatea îmbunătățirii activității O.N.U., asigurării principiului universalității, participării largi a tuturor statelor la adoptarea hotărârilor, astfel încît O.N.U. și organismele sale să-și poată îndeplini în mod eficient rolul important pe care îl au națiunile lumii în lichidarea cauzelor unor conflicte și stări de încordare, în crearea premiselor pentru pace, securitate, înțelegere și colaborare cît mai largă între popoare. Îndeplinirea angajamentelor asumate prin Carta O.N.U., aplicarea

hotărârilor și recomandărilor trebuie să devină legea de conduită a tuturor statelor membre; aceasta pentru că eficacitatea organizației depinde, în ultimă instanță, de atitudinea statelor membre, de voința lor de a conlucra în cadrul organizației pentru rezolvarea problemelor de interes comun, de a-și îndeplini obligațiile decurgînd din Cartă de a respecta deciziile și recomandările adoptate.

Orientată în direcția acestor deziderate, Rezoluția inițiată de România și adoptată de Adunarea Generală „recunoaște că este imperios necesar ca Organizația să devină un instrument mai eficace în apărarea și întărirea independenței și suveranității tuturor statelor (...) să acționeze cu toată fermitatea pentru prevenirea și curmarea actelor de agresiune și a oricăror alte acțiuni care ar primejdiu pacea și securitatea internațională”; „cheamă stăruitor toate statele membre (...) să transpună în viață rezoluțiile organelor Națiunilor Unite”; „adresează un apel insistent statelor membre să folosească din plin cadrul și mijloacele pe care le oferă O.N.U. pentru soluționarea problemelor internaționale de interes comun, să contribuie la identificarea căilor și mijloacelor menite să ducă la întărirea capacității de acțiune și la creșterea eficacității Organizației în îndeplinirea idealurilor de pace, libertate și progres ale popoarelor”.

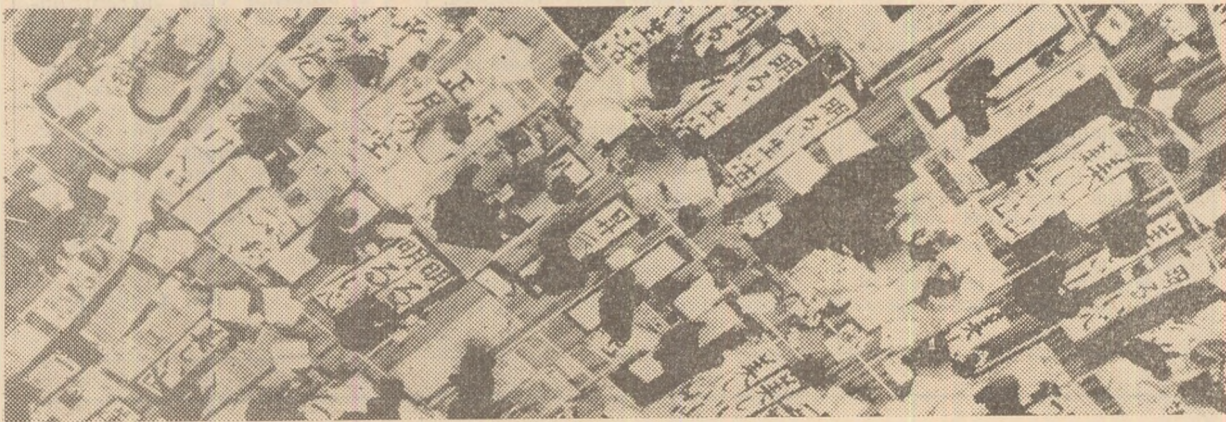
Nu putem decît să fim mîndri de faptul că în tot cursul dezbaterilor ce au avut

loc, pînă la adoptarea în unanimitate a rezoluției, participanții au adus elogii politicii externe românești și au adresat felicitările lor României socialiste. „Mă alătur celorlalte delegații felicitînd România pentru inițiativa de a aduce problema sporirii rolului O.N.U. în dezbaterile noastre”, a declarat P. K. Banerjee, ambasador, reprezentantul permanent al Indiei la Oficiul Națiunilor Unite din Geneva. Relevînd posibilitatea de a trece în revistă aspectele fundamentale ale funcționării Organizației, ambasadorul Republicii Costa Rica, Jose Luis Molina, a afirmat: „Cînd delegația română ne-a invitat să ne dăm concursul la pregătirea proiectului de rezoluție, țara mea a fost fericită de a accepta această idee excelentă a unei țări care iubește sincer pacea și dorește progresul tuturor popoarelor”. Aarno Karhilo, ambasador, reprezentantul Finlandei la O.N.U., după ce a pus în evidență „necesitatea de a se da curs inițiativei României privind întărirea rolului O.N.U. în viața internațională”, a arătat că „adevărată securitate internațională poate fi clădită numai pe respectarea universală a principiilor fundamentale ale Cartei O.N.U., abținerea statelor de la folosirea forței sau a amenințării cu forța, neintervenția în treburile interne ale altora, respectarea integrității teritoriale și independenței politice a altor state”.

Dezbaterile care au avut loc și aprobarea unanimă a proiectului de rezoluție au relevat înțelegerea necesității obiective de a întări O.N.U. și de a-i spori capacitatea și rolul în viața internațională. Este însă necesar ca toate statele membre să contribuie cu sugestii și opinii în vederea întocmirii raportului pe care urmează să-l prezinte secretarul general al O.N.U. ca bază a dezbaterilor pe marginea acestei probleme la viitoarea sesiune a Adunării Generale.

Țara noastră este hotărîtă să-și aducă în continuare contribuția la creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite ca factor de stimulare a colaborării, de elaborare a normelor care să guverneze relațiile interstatale și de asigurare a transpunerii în viață a acestor norme.

Radu SIMIONESCU

SCRISORI DE LUT DIN FUJY-YAMA

Se consideră, cu adevărat, că scrisul unui om relevă caracterul, aspectul fizic și temperamentul, umorul, gîndurile de-o clipă ale acestuia. În Japonia, caligrafia, cunoscută sub numele de „Shodo”, a ocupat vreme îndelungată un loc prestigios în cultură, ca artă originală, decorativă, ce reclamă sensibilitate estetică și rafinament intelectual.

O dată cu folosirea creionului și a stiloului, care au înlocuit pensula și cerneala de China, tradiția milenară a scrierii japoneze începe să fie uitată. Recent, arta tradițională a caligrafiei a suscitat entuziasmul unui număr apreciabil de persoane, care proclamă reinvierea scrierii „Shodo”. Sînt puțini cei care scriu scrisori sau iau notițe cu pensula și cerneală de China, în schimb iau naștere și se dezvoltă numeroase școli de caligrafie, unde tineri, ca și oameni vîrstnici, învață această artă clasică.

Există azi în Japonia mai mult de 100 asociații de maeștri caligrafi; deosebit de active, acestea organizează anual expoziții care atrag mulți vizitatori. În general, maeștrii caligrafi inițiază cursuri particulare, pentru copii sau adulți. Numărul amatorilor caligrafi se apreciază la cîteva milioane. Unul dintre evenimentele cele mai cunoscute aflate în relație directă cu caligrafia este demonstrația tradițională de anul nou, intitulată „Kakizome”. Această festivitate de amploare are loc în fiecare an la Budokan în Tokyo: sute de tineri întind pe pămînt foi de hirtie și trasează cu pensula fraze de felicitare potrivite ocaziei.

Caligrafia a fost introdusă în Japonia de aproximativ 1300 ani. Odinioară, în special aristocrații, călugării budiști și savanții apreciau și practicau caligrafia. În epoca Heian (794-1192), au fost realizate adevărate capodopere, dintre care multe sînt considerate tezaure naționale.

În „Shodo”, se utilizează deopotrivă caractere Kanji și Kana, semne fonetice derivate din ideogramele chinezești, ce pot fi trase în trei stiluri. Există, de asemenea, două tehnici de pictură: una, fundamental adaptată pentru „Kanji”, impune trăsături groase, pe cînd cealaltă, concepută pentru „Kana”, presupune linii fine, elegante, trase într-un stil cursiv.

Pentru a caligrafia așa-numitele „Kanji”, sînt selectate, în general, fraze extrase din opere literare clasice japoneze sau chinezești, anectote ale marilor gînditori, maxime, proverbe sau dictoane bine cunoscute. Un număr considerabil de opere aparținînd caligrafiilor sînt citate ca modele de artă „Shodo”-lui, spre exemplu acelea ale călugărului budist Kukai (774-835), celebru caligraf de la începutul epocii Heian. Pentru caligrafia în „Kana”, se utilizează tradițional poemele japoneze Waka, de 31 silabe. Una dintre operele reprezentative cu caractere „Kana” este „Wakan Roeisho”, o antologie de poeme chinezești și japoneze alcătuită la mijlocul epocii Heian.

Apariția, în decursul ultimului deceniu, a unei caligrafii de avangardă a stimulat stilurile convenționale ale scrierii. Noile opere, ce deseori se depărtează considerabil de stilurile clasice, exprimă la modul figurativ imagini fondate pe ideograme care, la origine, reprezentau forma obiectelor. Deci ele diferă oarecum de operele în pensulă Suiboku (pictură în cerneală de China). Acest stil de avangardă, lansînd apeluri directe, ca și pictura, s-a lăcut cunoscut atît în Japonia, cit și în străinătate. „Shodo” a încetat de a fi modalitatea curentă de scriere, dar rămîne una dintre artele japoneze cu personalitate distinctă, o artă de excepție.

★

În urma unui îndelungat proces de elaborare și lentă maturizare, a luat naștere ceramica japoneză, a cărei vîrstă se măsoară cu sutele de ani. Căldura, delicatețea și rafinamentul fac farmecul particular al ceramicii și olăritului japonez.

Ceremonia ceaiului, Ikebana, sau aranjamentul floral, ale căror tradiții sînt foarte vechi, au favorizat dezvoltarea acestei arte pînă la un grad înalt de perfecțiune.

Referindu-ne la stilurile ceramicii japoneze, distingem: operele artiștilor trecutului, reprezentați prin stilul Kakiemon, clasic, la mijlocul secolului al XVII-lea, și cele ale epocii contemporane, care datează doar de cîteva decenii. Cele dintîi puțin numeroase, de o frumusețe particulară, sînt esențialele piese de colecție.

Întotdeauna japonezii au acordat o atenție specială calității artistice a ceramicii. Familia Kakiemon continuă producția de excepționale piese la Arita, în Kyushu, oraș devenit, de mult timp, unul dintre centrele producției japoneze de porțelan. Patru ceramiști din această regiune au fost desemnați de către guvern drept „bunuri culturale umane”!

Un alt stil de ceramică este cel cunoscut sub numele de Raku și a luat naștere la începutul secolului al XVI-lea la Kyoto. Farmecul simplu și calm al ceramicii Raku sedus deopotrivă pe cunoscători ca și pe oamenii de rînd. Al patrusprezecelea descendent al familiei Raku menține încă și azi tradiția familială la Kyoto. El execută ceșcuțe de ceai, platouri, farfurii, arse în cuptoare Raku.

În aproape toate regiunile Japoniei se găsesc grupuri de cuptoare, destinate anumitor stiluri, specifice, de ceramică. Cele mai cunoscute poartă numele localităților unde se dezvoltă cu precădere aceste stiluri: Kutani, Seto, Kiyomizu, Bizen, Hagi, Imari.

Recent, s-a născut ceramica folclorică. Orașul Mashiko, la nord de Tokio, este socotit centrul acestei mișcări. Cuptoarele din Mashiko produc obiecte cu tente brune nuanțate care, grație pieselor lui Shoji Hamada, faimosul meșter ceramist din Mashiko, au dobîndit o reputație mondială. Mai mult de 300.000 vizitatori, dintre care numerași străini, vin în fiecare an în acest oraș. Se cunosc cîțiva ceramiști de renume, germani și englezi, ca bunăoară Knapper Gerd și Bernard Leach, care au studiat multă vreme, în detaliu, tehnica Mashiko.

Un număr mereu crescînd de amatori pătrund în domeniul ceramicii, realizînd opere întru totul remarcabile. Clubul Toge din Japonia, fondat la Tokyo în 1967, posedă un imobil cu trei etaje, dotat cu cuptoare electrice, cu mese de olărit electrice și manuale. Aici lucrează, sub direcția unor meșteri olari, aproximativ 300 amatori, dintre care un număr apreciabil de străini.

Tradiția de excelență a ceramicii japoneze rămîne, așadar, neschimbată.

Toshiro SAITO
Doina FLOREA

cronica

săptămînal politic, social, cultural

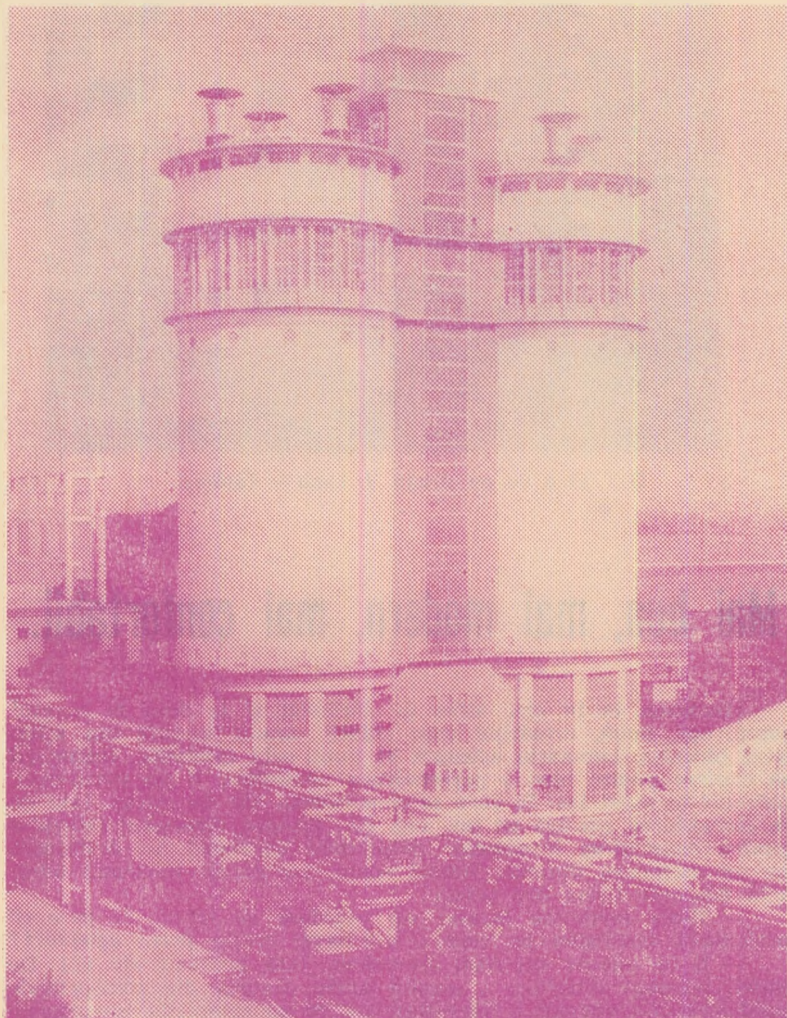
Redactor șef: LIVIU LEONTE
Redactor șefi adjuncți: ANDI ANDRIES, N. BARBU
Secretar general de redacție: ȘTEFAN OPREA

în colegiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, CONST. CIOPRAGA, ION CREANGĂ,
AL. DIMA, ILIE GRĂMĂDĂ, DAN HATMANU, MIRCEA
RADU IACOBAN, GAVRIL ISTRATE, GEORGE LESNEA,
P. MILCOMETE, CR. SIMIONESCU, CORNELIU STURZU,
CORNELIU ȘTEFANACHE, NICOLAE ȚATOMIR.

Prezentarea grafică: VALER MITRU

COMBINATUL DE INGRASAMINTE AZOTOASE PIATRA NEAMT

Chimia este implicată, putem afirma, în aproape toate ramurile producției moderne. Acolo unde participă ea, rezultatele sînt parcă altele și aplicațiile chimei cresc mereu, un exemplu oferindu-l platforma industrială Săvinești, cu diversitatea aplicativă a acestei științe. Dar chimia, după ce condiționează uriașe domenii, are o aderență la om, o relație directă cu el prin contribuția ei la creșterea bazei de materii prime necesare producerii bunurilor de consum. În privința aceasta să ne oprim la sporirea producției agricole prin folosirea de îngrășăminte chimice. Cît de interesantă și căutată este chimia pentru rezultatele ei, săvineșteanul o cunoaște foarte bine; de aceea el nu întîrzie în a alege ceea ce-l interesează în specialitatea lui, chiar și sub raport comercial, mai ales în condițiile în care produsele lor sînt căutate pe piață. N-a învățat doar să combine materiile în retorte și nici să acționeze doar la o deviație de parametru tehnologic, el este în același timp și un statistician, căci iată ce spune el: prin folosirea a 30 mil. tone îngrășăminte substanță activă, agricultura mondială produce alimente care asigură hrana a 600 milioane de oameni.

Iată rațiunea Săvineștiului, care acum aniversază zece ani de existență, precum și justificarea faptului că tot aici, alături, lângă vechiul combinat, se înalță un altul: Azot IV. În acest domeniu ținem pasul cu tendința generală de dezvoltare a producției de îngrășăminte, ba mai mult, după anul 1960 urcăm atît încît literatura străină recunoaște că avem ritmul cel mai rapid de creștere din lume. Acum vedem de ce săvineștenii își au calculele și mîndria lor de producători reputați, cu o mare eficiență economică. De fapt cuvintele sînt de prisos dacă luăm în seamă că pentru aceste rezultate li s-a conferit „Ordinul Muncii clasa III-a”, nu cu mult înainte de ziua cînd combinatul de în-

grășăminte va aniversa zece ani de la pornire. De fapt, ce înseamnă acest deceniu? Se știe: colectivul de aici a fost pus în fața unor probleme a căror rezolvare a necesitat o mare cheltuială de forță fizică și inteligență, mai ales că atît cadrele tehnice, dar mai ales muncitorii nu aveau experiență sau competență tehnică și nici vechime în producție. Este locul să o spunem că pînă și inteligența a fost repartizată sensibil egal pe instalații la pornirea combinatului. De unde rezultă această convingere? Ea se regăsește în obiectele cercetării și în efectele ei: creșterea capacității fabricii de amoniac cu 32%. Da, dar căutările nu se încheie aici, la secția amoniac, n-ar recunoaște nici inginerul Ioan Pralea, fostul șef de secție, caracterizat ca unul din cei care a făcut o emulație din cercetare, surplusul acela de produse rezultat din aplicarea cercetării, care însemna vreo cîteva zeci de mij de tone de amoniac, se întîmpina la vreme cu alte izbînzii și spații de capacitate eliberate de inginerul Dumitru Costin, pe atunci la instalația acid azotic — actualmente director tehnic — prin niște schimbări de roluri față de proiect în funcționarea unor utilaje la 180 grade. Vă dați seama că nu-i simplă întorsă-aceasta și îmi vine să cred că dacă soluția este rezultatul unei gîndiri de necontestat, ea înseamnă și curaj. Creșterea de producție era vizibilă: vreo 190 mii tone acid mai mult pe an.

★

Încercînd să definesc avîntul acestui deceniu, precum și rezultatele raportate fie la funcționarea instalațiilor, fie la calitatea produselor, aș crede că el a avut la origine pe lângă dorința de afirmare a chimistului, pus în plină tinerețe să răspundă de destinul unui mare obiectiv al economiei naționale, și setea acumulată pe băncile

facultății. Inginerul anului '62 ajuns aici, n-a găsit nici meșteri vechi în ale îngrășămintelor care să-i dea un cît de cît sfat practic, nici o fabrică pornită care să-i permită o oarecare imagine palpabilă a funcționării unor instalații moderne. Deci totul merge încă pe lectură și documentare, așa cum de altfel ing. Mihai Vicol, actualmente director general, se confesa în coloanele unei publicații locale că: „numai strîngerca în mînă a primelor granule de azotat de amoniu și căldura lor, la care contribuția mea a fost efectivă m-a convins că am părăsit banca studentescă și că sînt inginer. Același eveniment, știu bine, pornirea m-avîntat cel mai mare curs al cunoașterii, omul, participarea lui alături de un altul la nevoie.

Cred că aș putea fi acum în postura să sfătuesc pe cei care urmează altor înclătări pe frontul mutațiilor noastre social-economice că, numai alături și cu încrederea în oameni se poate birui. E, cred, cel mai greu test din viață”.

Fabrica de azotat de amoniu face un salt la produs atît calitativ, astfel încît să trezească interesul pieții externe, dar și cantitativ după mărirea spațiilor de prelucrare a materiilor prime sosite. Mi se pare suficient să arăt că la producție s-au mai adăugat vreo 40.000 tone pe an azotat de amoniu. De asemenea a crescut producția de uree cu peste 3.000 tone pe an.

Găsim, aproape în tot ce s-a conceput, amprenta inginerului Mihai Vicol care, ca mulți cei din plutonul anului '62, încheie impresionant deceniul împlinit zilele acestea.

Cercetarea a devenit o tradiție, ba mai mult, i s-a imprimat un caracter aplicativ ce a culminat recent cu un succes de rezonanță prin realizarea unui nou produs: nitrocalcar.

Combinatul încheie un deceniu. De fapt o primă treaptă în dezvoltarea acestei ramuri din concertul industriei românești, treaptă pe care a pășit-o cu succes.

I. TĂRNICERU

SĂRBĂTOARE

În această toamnă capricioasă presa de toate gradele, televiziunea și radioul au fost prezente zi de zi în cimpuri, printre oameni. Reporterii i-au însoțit pe agricultorii chiar sub ploaie și lapoviță la recoltatul porumbului, cartofilor, sfecele și în fața stivelor albe sau aurii i-au cercetat despre succesele obținute.

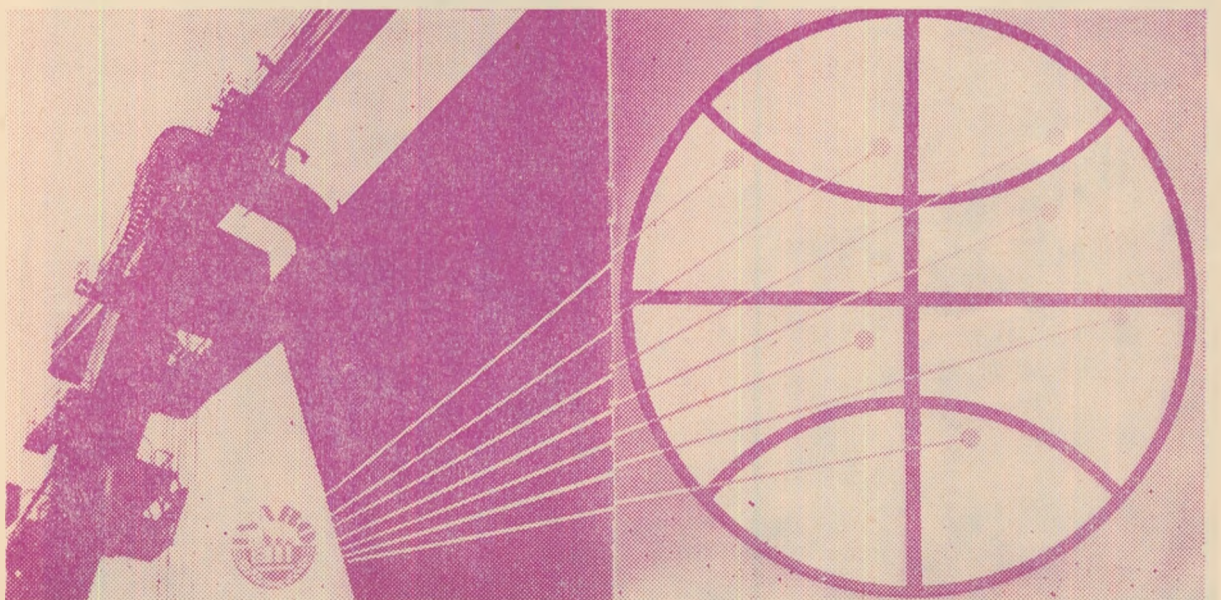
Enumerînd cauzele care au decis o asemenea recoltă, toți cei intervievați au început prin a sublinia contribuția hotărîtoare a îngrășămintelor chimice. Așadar, alături de mecanizare, selecția semințelor, asolamente, îmbunătățiri funciare etc. — îngrășămintele au reușit să se impună în agrotehnica modernă ca un factor absolut necesar și prin ele uzina să devină cel mai bun prieten al agricultorului.

Combinatul de îngrășăminte azotoase de la Roznov împlineste zece ani de existență. În afară că a crescut în acest deceniu, împlinindu-se ca o uzină cu profil bine gîndit, combinatul și-a cîștigat un prestigiu ce-l face să fie omniprezent atît între hotarele țării cît și pe piața externă. Or, acesta e cel mai substanțial cîștig pentru ramura respectivă: integrarea îngrășămintelor în panoplia armelor cu care luptă agricultorul modern. De la neîncredere la solicitarea tot mai asiduă a îngrășămintelor e distanța dintre nunca robită de zodia fatidicului altădată și agricultura extensivă de azi.

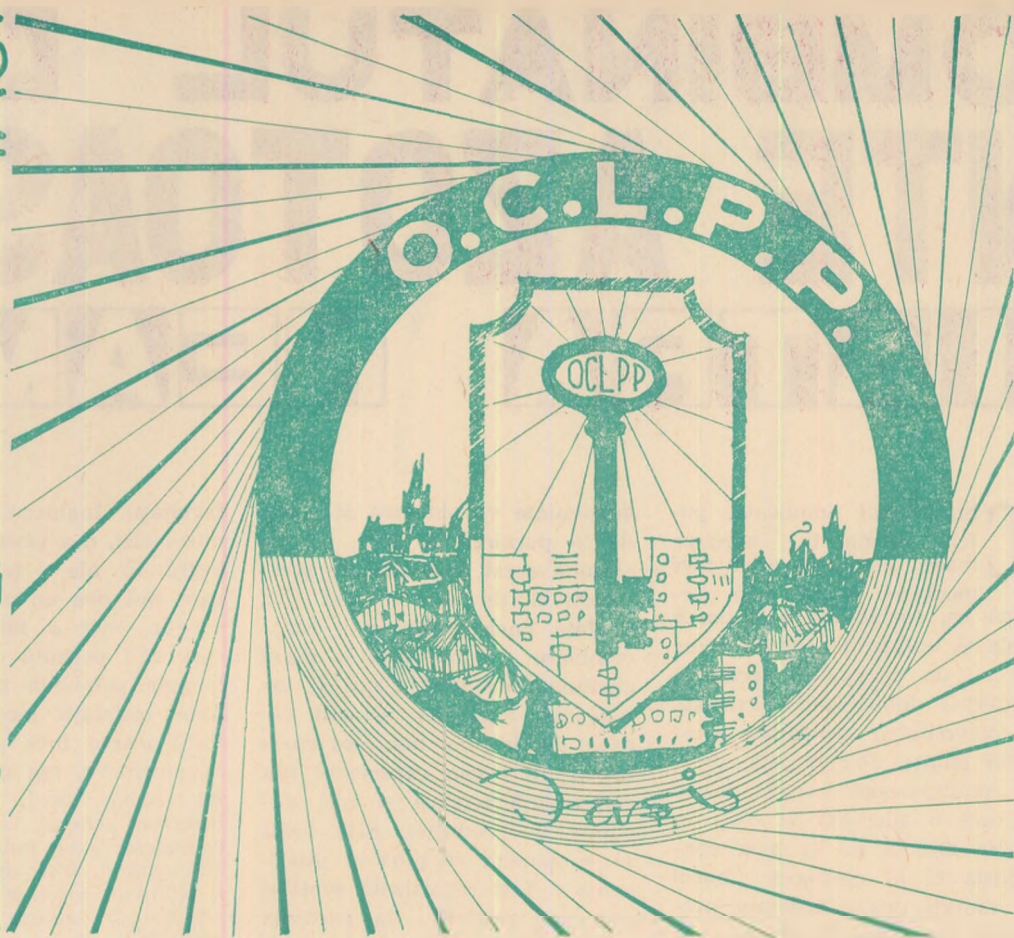
Trecînd pe lângă platforma industrială de la Săvinești, toți admirăm siluetele gigantice ale uzinelor proiectate pe fundalul dealurilor, urmărîm forfota mulțimii la schimbarea turelor și plecăm mai departe încălzîți de sentimentul mîndriei că am cunoscut un gigant al tinereții noastre industriale. Clăbucii de fum azurii ne urmăresc pînă departe, chiar după ce am coborît împreună cu Bistrița spre Valea Siretului. E o întîlnire ce nu se uită, asemeni celei cu barajul de la Porțile de Fier, cu cetatea de foc a Galaților cu platforma industrială a Iașului...

Agricultorii însă, milioanele de agricultori ai țării, se întîlnesc cu marea Combinatului ori de cîte ori răstoarnă sacii cu granule sau cu praf alb în tobele mașinilor de răs-pîndit; îi pronunță numele în fiecare ședință cînd se indică procentajele de îngrășăminte după cum îi rezervă cota parte la evaluarea realizărilor. De aceea, agricultorii sărbătorește deceniul Combinatului raportînd bilanțul recoltelor obținute, deci ridicînd către el spice de grîu, știuleți de aur, sfecele dolofane.

În toate stau, deopotrivă, mîndria pămîntului și vrednicia chimiștilor.

Macaraua portal de 120 tone capacitate

Ritmul construcției de locuințe pentru populație

În municipiul Iași se desfășoară pe un front larg construcția de locuințe pentru populație. Astfel, în acest an, până în prezent s-au predat beneficiarilor de locuințe 986 apartamente, urmând ca până la sfârșitul anului să se mai predea 763 apartamente.

În anul 1973 se va construi pentru populația din municipiul Iași 1660 apartamente proprietate personală, în zonele: Podu-Roș, Socola-Republicii și Alexandru cel Bun.

Pentru a veni în sprijinul solicitanților de locuințe proprietate personală, unitatea noastră a reorganizat programul cu publicul astfel încât, în prezent, doritorii se pot informa și chiar contracta apartamente înafara programului obișnuit (dimineață între orele 10.00—14.00 și după-amiază în zilele de luni, marți și joi între orele 17.00—20.00).

Informăm publicul pe această cale că s-au pus în vânzare toate apartamentele de categoria a II-a și a III-a de confort din planul anului 1973, apartamente amplasate în zona Alexandru cel Bun, iar în prezent sînt dis-

ponibile apartamente cu două camere, cu posibilități de contractare imediată și cu termen de predare către proprietari în trim. I, II și III 1973.

Deasemeni, până la data de 15 noiembrie 1972, s-au primit opțiuni pentru apartamentele de categoria I-a de confort, prevăzute în planul anului 1973 cu punere în funcțiune din zona Podu Roș, blocurile „D” și C-2 și în zona Socola-Republicii blocurile T-3, Z-2 și Z-3, ce cuprind un număr de 400 apartamente cu 2 și 3 camere, cu predare în trimestrul II și III 1973.

Apartamentele puse în vânzare sînt cu camere decornandate, cu un grad de confort ce satisfac gusturile tuturor solicitanților de locuințe proprietate personală.

Pînă la finele anului 1972 se vor pune în vânzare și apartamentele de categoria I-a de confort din zona Alexandru cel Bun.

La sediul unității s-au afișat planurile apartamentelor ce s-au pus în vânzare, precum și unele elemente de construcție ca: suprafețe, valoarea orientativă etc.

Una din preocupările majore ale unității noastre este și aceea a realizării de apartamente de calitate corespunzătoare atât pentru blocurile în curs de execuție cit și pentru rezolvarea deficiențelor ivite. În acest sens s-a întocmit un plan de colaborare cu unitatea constructoare prin care s-au fixat termene precise de lichidarea deficiențelor.

Organele tehnice ale Oficiului vor urmări ca apartamentele ce se vor realiza în anul 1973 să întrunească sub aspectul șinistrului exigențele solicitanților.

Oficiul se preocupă ca în anii următori să realizeze apartamente cu un funcțional corespunzător cerințelor solicitanților de locuințe proprietate personală. Ne referim în special la solicitările multiple de apartamente cu trei camere, cu intrări separate. În acest fel venim în sprijinul solicitanților, întrucît, printr-un sondaj public inițiat de oficiu, a rezultat că preferința solicitanților se îndreaptă către funcționalul și numărul de camere menționat mai sus.

În contextul hotărîrilor privind un plan desfășurat pe viitor apare o creștere importantă a numărului de locuințe proprietate personală, ceea ce reprezintă îmbunătățirea nivelului de trai a oamenilor muncii din țara noastră.

M. GASPAROVICI

G 1, G 6 de pe strada V. Lupu — Tătărași.

Mai bun, mai modern, mai confortabil.

Macaraua ia în cioc stive de cărămizi și le urcă la nivelul șapte, opl, nouă, urmărind cum zidarii umplu spațiile din scheletul blocului. Lemnăria așteaptă să pună ochi fațadelor, finisatori să confere noului bloc o personalitate cromatică. E un eveniment, obișnuit în acest Iași în care se construiește alt de intens. Iată de ce convorbirea noastră cu tov. ing. Gh. Pintilie, directorul Oficiului pentru construirea locuințelor proprietate personală, se desfășoară pe un asemenea dinamic fundal sonor, iar prima întrebare adresată descinde firese din peisaj:

— Toate cartierele Iașului par cuprinse de febră. Se pare că activitatea instituției pe care o conduceți crește peste așteptări?

— E în adevăr un ritm ascendent, însă prevăzut de noi. De altfel, întreaga activitate a acestui oficiu decurge din contractările publicului. Ca urmare a unor legislații ce au completat prevederile anterioare, cum ar fi Legea nr. 9 din 1968 și H.C.M. nr. 2256 din 1969 privind avansurile și durata lor de rambursare, precum și împrumuturile acordate de la C.E.C., publicul sesizînd avantajele, solicită tot mai mult înscrierea pentru apartamente proprietate personală în diferite cartiere ale Iașului. La rîndul nostru, am căutat simplificarea la maximum a formațiilor respective.

— Adică?

— Pe baza cererilor de înscriere înregistrate se întocmesc tabele de evidență cuprinzînd toate datele personale ale solicitantului. Se anunță apoi prin toate mijloacele (presă, radio, afișare la vitrina-expoziție din Piața Unirii și la sediul unității din str. Cuza Vodă nr. 53 — telefoane 1.34.24 și 1.53.03) blocurile prevăzute în plan, de confort I, II și III și care urmează a se contracta. Solicitanții depun opțiuni cu indicarea tuturor precizărilor (cartier, număr de camere, etaj, confort, etc.), ele urmînd a fi verificate la sectorul contractări, după care se trece la întocmirea listelor de proprietate ce sînt afișate la Oficiu pentru consultare. După corectarea lor și aprobarea de către comisia de prioritate, un exemplar se depune la C.E.C., care programează acordarea creditelor pe măsura încheierii și eliberării contractelor de către Oficiu.

Apoi se trece la faza de concretizare a viitoarelor proprietăți. — Intrucît ați declarat că activitatea viitoare a Oficiului e dictată de realizarea planului de contractări, care sînt perspectivele?

— La modul general, planul cincinal prevede construirea a 500.000 apartamente, din care jumătate vor fi proprietate personală. Iată deci că am ajuns la paritate cu spațiul locativ oferit de stat. Pentru 1973 Oficiul nostru va preda cheile a circa 1.700 apartamente în orașele Iași, Pașcani, și Tg. Frumos. În Iași, vor fi predate apartamente la mărimile contractate cu grad de confort I, II și III în zonele Alexandru cel Bun, Podu-Roș, Socola (Rocada de la Casa de cultură a sindicatelor). De altfel, pentru perioada 1972—75 s-a prevăzut un volum de construcții-montaj de 7.050 apartamente, finisarea mergînd crescendo de la an la an.

— Ce ne puteți spune despre clienți?

— Exigența lor tot mai sporită ne conduce spre revizuirea proiectelor, deviza fiind mai bun, mai modern, mai confortabil. Consecințele acestei acțiuni de colaborare cu cei care contractează conduc spre realizarea unui spațiu locativ cît mai confortabil și asigurarea de condiții optime, adică se integrează în ansamblul realizărilor inițiate de partidul și statul nostru pentru ridicarea continuă a nivelului de viață al populației, pentru asigurarea prosperității materiale a oamenilor muncii și pentru consolidarea familiei.

REP.

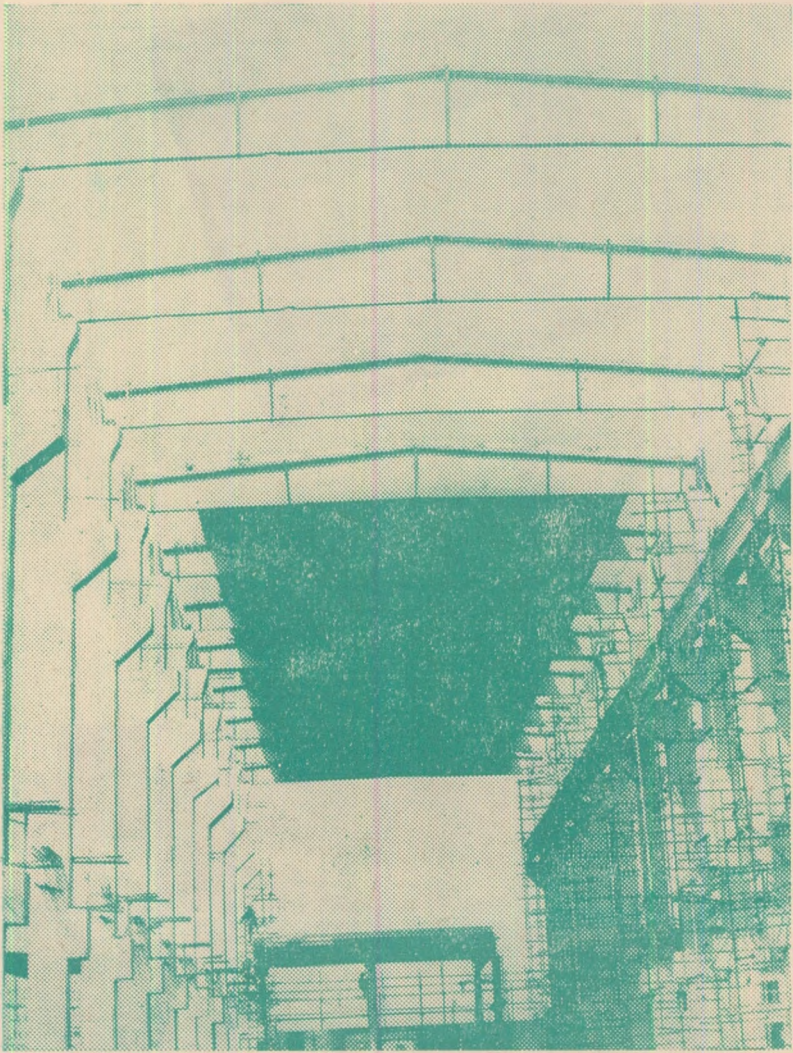

Bloc G. 8. — Șoseaua Nicolina

CU ECONOMII SAU ÎMPRUMUTURI CEC,
PRIN O. C. L. P. P. VĂ ASIGURAȚI
SPAȚIUL DE LOCUIT DORIT.

TRUSTUL DE CONSTRUCȚII INDUSTRIALE

— I A Ș I —

În execuție se află hala de fabricație la Fabrica de materiale izolatoare Vaslui

Reluând o discuție întreruptă, vom reaminti că în materie de construcții industriale trebuie să gîndești mult la început pentru ca să-ți fie ușor pe parcurs. Aceasta înseamnă a prevedea nu numai greutățile pe care va trebui să le învingi în materie de construcție propriu-zisă, ci și viitorul, în speță dezvoltarea uzinei pe care o realizezi. Se cere deci maleabilitate de gîndire și studierea tuturor alternativelor.

De astă dată ieșim din domeniul organizării muncii și conducerii celor peste 5.000 de oameni, cîți muncesc în cadrul Trustului de construcții industriale Iași, dincolo de organizarea șantiierelor din cele trei județe deservite (Iași — Botoșani — Vaslui) și urcăm spre gîndirea asupra celor ce urmează a fi concretizate, spre munca de concepție, cu toate implicațiile ei

Firește că o asemenea preocupare poate fi înfrînită la toate nivelele trustului, deci de la nucleul de conducere format din 5 oameni (ing. Tudor Patelli — director general, ing. Vasile Atanasiu — director cu producția, ing. Radu Ionescu — director cu

aprovizionarea, Marin Pîțulan — director economic și ing. Mihai Părpăuță — director cu personalul și învățămîntul), pînă la conducerea celor 4 șantiere mari, pînă la conducerea zecilor de șantiere la obiect, pînă la cel mai tînăr dintre cei peste 300 de ingineri și tehnicieni.

Nucleul propriu-zis de cercetare condus de ing. Șt. Petrescu și format dintr-un economist (Paul Afloarei), o ingineră în electrotehnică (Ana Crișmaru) și un specialist în organizarea muncii (Ion Arsenoff) e de fapt doar o verigă în acest lanț al strategiei, fiindcă de fapt fiecare serviciu, fiecare specialist, acționează numai după un prealabil stadiu de gîndire a problemelor pe toate fețele. Aceasta fiind situația, nucleul inginerului Șt. Petrescu e cel care ordonează doar relațiile de interferență între servicii. Pentru a ilustra situația cu un singur exemplu, să cităm că ing. Vasile Dascălu, șeful serviciului C.T.C. își pregătește doctoratul cu o teză legată de calitatea construcțiilor.

tare exhaustivă. În materie de construcții nu există rețete-tip pe care să le aplici automat, fără măcar o gîndire de integrare în ansamblu. Literatura de specialitate a devenit atît de vastă încît se impune o sistematizare a informației. A nu fi în pas cu tehnica mondială înseamnă a frîna munca unui întreg sector. Nu e de mirare, deci, că reviste sosite de pe toate meridianele globului, ies din cabinetul directorului general cu semnalul „atenție serviciul cutare, ceva care vă interesează la pagina cutare“.

Constructorul modern e cel

mai apropiat colaborator al proiectantului și foarte adesea se procedează la reproiectare sau la acomodări, la îmbunătățiri în atelierul de proiectare, mergîndu-se pe cerințele cele mai moderne. Intotdeauna practica a corectat teoria. De aceea, evitînd rutina, constructorul e dator să gîndească alături de proiectant, ținînd seama în primul rînd că acesta e sedus de inovație, de puritate, de ceva care ține de ideal. Și în toată această acțiune deviza trebuie să fie: e loc pentru mai bine, dar plecînd de la realitatea terenului.

PERSPECTIVE

O asemenea unitate nu poate activa decît privind mereu înainte. De pildă, cercetînd cerințele cincinalului și analizînd sarcinile ce revin sectorului respectiv, se fac studii pentru ca unitatea să corespundă în condiții optime etapei în care ne aflăm. E o prognoză repartizată pe termene scurte și care impune o serie de măsuri ce se cer luate din vreme (formarea oamenilor pe profesii, aprovizionare, planificare etc.) și care impun mijloace de lucru moderne. Nu e de mirare că Trustul are 13 salariați din diverse compartimente școlarizați pe calculatoare electronice și că se întocmesc programe pentru obținerea de date centralizate rapide. Aplicațiile de mecanoografie sînt tot mai intense, ca și colaborarea cu Centrul de calcul din Iași. Preocupările de informare, informatică (prelucrare datelor automatizate) și de ameliorarea structurii organizatorice sînt bazate pe raționalizarea sistemului informațional decizional.

★

Constructorii predau fabrica și pleacă pe alt șantier. Dar noua uzină rămîne drept mărturie permanentă a muncii, priecerii și talentului lor, poartă decî amprenta: **TRUSTUL DE CONSTRUCȚII INDUSTRIALE IAȘI.**

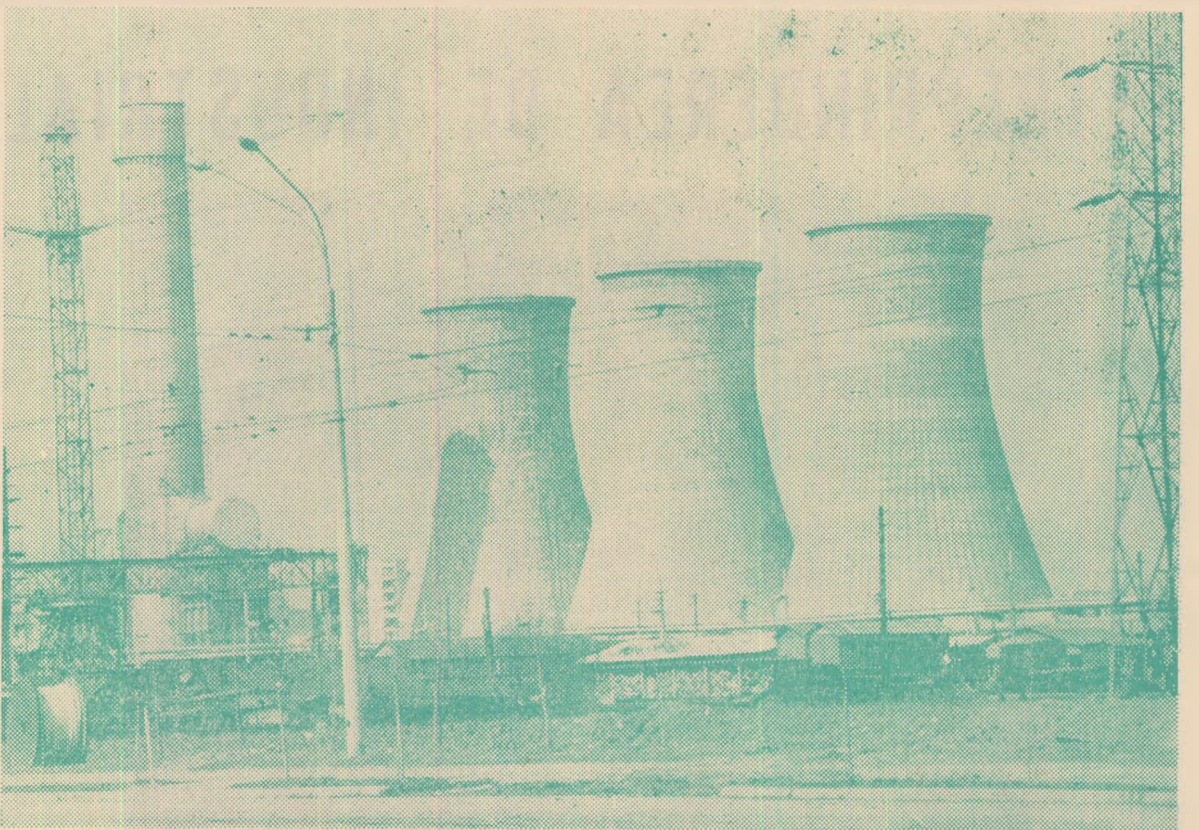
RED.

ASPECTELE INTEGRĂRII

O problemă oarecum nouă în acest domeniu al cercetării ni se pare cea discutată la serviciul personalului cu sociologul Doru Nicolau: climatul întreprinderii și integrarea în mediul ei a muncitorului din mediul urban.

Se știe că majoritatea muncitorilor de pe șantiere provin din sate și sînt la primul lor contact cu tehnica. Cu atît mai mult contează acest prim stadiu de acomodare în acțiunea de integrare a lor în mediul urban, ținînd seama că ei merg spre calificare și spre grade de specializare. Depinde de modul în care sînt îndrumați atît în ceea ce privește însușirea me-

seriei cît și acomodarea cu ritmul de activitate pentru a obține din acești foști agricultori constructori de înaltă specializare. De aceea, conducerea trustului acordă problemei respective aceeași importanță ca și organizării procesului de producție de pildă sau organizării conducerii, întrucît totul e legat de elementul om; de conștiința acestuia om care lucrează atît de dispersat, în echipe mici. Să nu uităm că pentru calitatea acestei munci pledează noua industrie — abia după ce intră în funcțiune, decî se acordă un credit nelimitat formațiilor de construcții.

Turnuri de răcire și coș de fum la CET Iași

A PREVEDEA ÎNSEAMNĂ A FI DOCUMENTAT

O calitate primordială a constructorului este prevederea, elementul numărul unu al strategiei. A prevedea înseamnă a-ți

pune toate alternativele și a găsi soluția cea mai bună. Or, la o asemenea decizie oportună nu ajungi decît după o documen-

PROGRESUL

INTREPRINDERE
ECONOMICA A
INDUSTRIEI
LOCALE IASI

Nu de mult timp Intreprinderea Progresul, ca unitate economică a industriei locale Iași, își desfășoară activitatea în diverse ateliere meșteșugărești, răspândite în tot cuprinsul orașului și cu mijloace modeste.

În prezent prin fondurile de investiții acordate și creditele de mică mecanizare, întreprinderea, amplasată în Bucium, își desfășoară activitatea în hale spațioase, cu mașini, utilaje și agregate moderne. Intreprinderea Progresul se prezintă astăzi ca o adevărată uzină, în care sînt asigurate condiții optime de muncă tuturor muncitorilor.

Conducerea întreprinderii, cu sprijinul colectivului, a reușit să ridice această unitate la nivelul cerințelor din etapa actuală de dezvoltare a economiei.

Intreprinderea produce bunuri de larg consum necesare comerțului, efectuarea unor prestări de serviciu unităților din industria republicană, repararea unor utilaje precum și executarea unor utilaje unicate sau de serie mică. Colectivul este permanent preocupat de îmbunătățirea gamei de produse și îmbunătățirea calității acestora.

Intreprinderea Progresul a participat la diverse expoziții și târguri din țară și străinătate. Articolele prezentate au fost mult apreciate, în special articolele de camping. În actualul cincinal producția de export reprezintă 50 la sută din planul de producție.

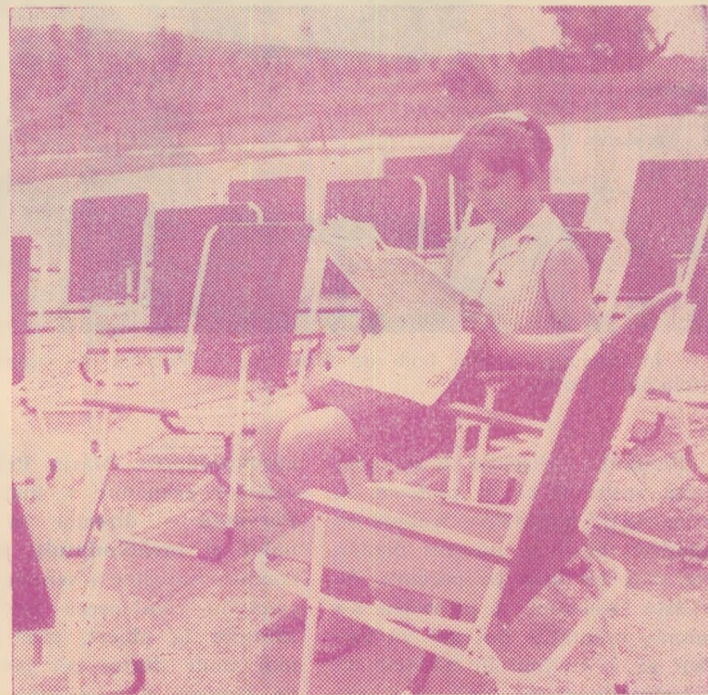
Aceste produse se exportă în Olanda, R.F. a Germaniei, Canada, și în țări din Orientul Apropiat.

Dintre produsele de seamă ce se livrează în afara fondului pieții, cum ar fi dulapuri metalice vestiar în 3 tipuri, dulapuri metalice pentru arhivă în 2 tipuri, roabe metalice în 2 tipuri, paturi metalice pentru cămine și altele, sînt solicitate în întreaga țară.

Dintre produsele ce se livrează în străinătate, în special articolele pentru camping, au apărut și în magazinele comerțului din țara noastră fiind apreciate și solicitate datorită aspectului și calității.

Produsele fabricii Progresul Iași prezintă pe deplin garanția calității și a utilității.

V. P.

ÎNTEPRINDERE DE INDUSTRIALIZAREA CĂRNII—IAȘI

Magazinul de pe Str. Lăpușeanu

Intreprinderea de Industrializare a Cărnii Iași, desface zilnic prin magazinul din str. Lăpușeanu, preparate de carne în sortimente variate și organe de viț și porc proaspete.

De asemenea la acest magazin puteți găsi și carne de pasăre congelată.

În sezonul rece cînd nu mai sînt legume, fructe proaspete magazinul nostru desface următoarele sortimente de legume și fructe congelate: mazăre verde boabe, fasole verde, ardei grași, porumb pentru fiert, conopidă, roșii vrac.

La acest magazin pot depune comenzi pentru legume congelate și unitățile socialiste pentru aprovizionarea cantinelor sau a restaurantelor